

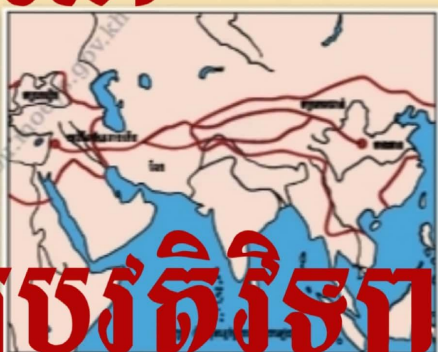

ក្រសួងអប់រំ យុវជន និងកីឡា

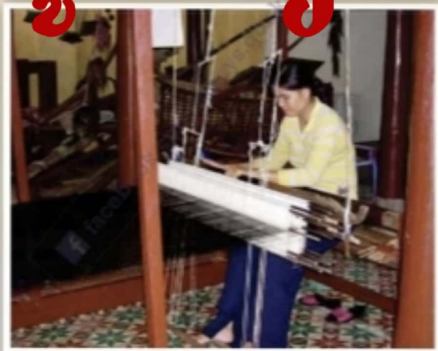
សិក្សាសង្គម

១០

កំណែ

ភូមិវិទ្យា-ប្រវត្តិវិទ្យា

ក្រឹត្យស្ថានបោះពុម្ពនិងចែកចាយ

ផ្នែកភូមិវិទ្យា

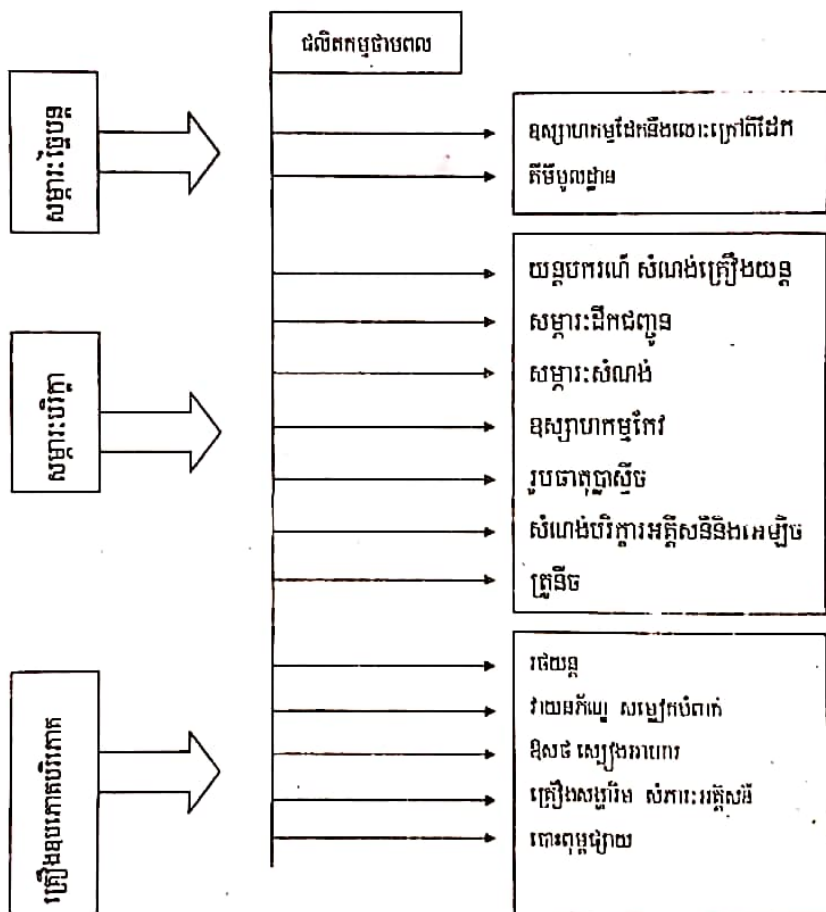
ជំពូកទី១ ទីតាំងឧស្សាហកម្មនិងលំហកម្មវិស្វកម្ម

មេរៀនទី១ ឧស្សាហកម្មជាតិ៖ គ្លីនិកសេដ្ឋកិច្ច

សំណួរ-ចម្លើយមេរៀន

1- ចូរធ្វើបកស្រាយតារាងចំណែកថ្នាក់ឧស្សាហកម្ម ?

ចម្លើយ : ចំណែកថ្នាក់ឧស្សាហកម្ម :

2-ចូរពិនិត្យរូបភាពរោងចក្រ ។ តើលក្ខណៈត្រង់ណា ដែលបង្ហាញថា វាជារោងចក្រ ?

ចម្លើយ: ពិនិត្យរូបភាពរោងចក្រកាត់ដេរ :

លក្ខណៈដែលបង្ហាញថាវាជារោងចក្រ ដោយសារវាមានទ្រង់ទ្រាយធំ ជាមជ្ឈមណ្ឌលប្រមូល ផ្គុំរបៀប បញ្ចូលបច្ចេកទេសវិទ្យាថ្មីៗ មានចំនួន កម្មករច្រើន មានម៉ាស៊ីនទំនើបៗ ក្នុងការជួយសម្រួលដល់កម្មករដែល ធ្វើការនៅក្នុងរោងចក្រ ។

3-តើឧស្សាហកម្មជីកគាស់ជាឧស្សាហកម្មធុនធំ រឺធំស្រាល ? ចូរពន្យល់ ។

ចម្លើយ: ឧស្សាហកម្មជីកគាស់ ជាឧស្សាហកម្មធុនធំព្រោះដោយវាផ្ដើម ចេញពីរូបធាតុដើម រឺផលិតផលសំរេចពាក់កណ្តាលសម្រេចតាមមធ្យោ បាយ បច្ចេកទេសក្នុងរចនាសម្ព័ន្ធពិសេសមួយគឺរោងចក្រ ។

4-តើសំណង់រថយន្តអាចចាត់ទុកជាឧស្សាហកម្មប្រភេទណាខ្លះ ?

ចម្លើយ : សំណង់រថយន្តអាចចាត់ទុកជាប្រភេទឧស្សាហកម្ម :

- ឧស្សាហកម្មសម្ភារៈបរិក្ខារ
- ឧស្សាហកម្ម គ្រឿងឧបភោគបរិភោគ ។

5-តើតំហាយចុះនៃទម្ងន់ឧស្សាហកម្ម អាចនាំឱ្យបាត់បង់សក្តានុពលភាព សេដ្ឋកិច្ចដែរ រឺ ទេ ? ចូរពន្យល់ ។

ចម្លើយ: តំហាយចុះនៃទម្ងន់ឧស្សាហកម្ម នាំឱ្យបាត់បង់សក្តានុភាពសេដ្ឋកិច្ចទោះបីជាទម្ងន់ឧស្សាហកម្មលើផ្នែកការងារ និងតម្លៃបន្ថែមនៅក្នុង ឬ តំបន់ជាច្រើនមានការថយចុះក៏ដោយ ក៏ឧស្សាហកម្មនៅតែជាសកម្មភាពសំខាន់នៃជីវិតសេដ្ឋកិច្ចដដែលព្រោះ វាជាមជ្ឈមណ្ឌលប្រមូលផ្តុំ របៀបបញ្ចូលបច្ចេកទេសថ្មីៗដែល ជះឥទ្ធិពលទៅលើផ្នែកផ្សេងៗជា អាទិ៍គឺ កសិកម្ម និង សេវាកម្ម ។

6- តើអ្វីខ្លះដែលជាលក្ខណៈអភិវឌ្ឍន៍ឧស្សាហកម្ម ?

ចម្លើយ :

លក្ខណៈអភិវឌ្ឍន៍ឧស្សាហកម្មរួមមាន :

- កំនើនតម្រូវការពិភពលោក ។
- ការរីកចម្រើនបច្ចេកទេស ។
- ការចម្រើនការវិនិយោគទុនទាំងក្នុងនិងក្រៅប្រទេស ។

មេរៀនទី២ បញ្ជីឧស្សាហកម្ម

សំណួរ-ចម្លើយមេរៀន

1-ចូរសាកល្បងបកស្រាយតំណាំងទីឧស្សាហកម្មនៅ ប្រទេសបារាំង នៅរវាងឆ្នាំ 1780 ។

ចម្លើយ : កាលពីសម័យបុរេប្រវត្តិ មកដល់សតវត្សទី 18 ផលិតកម្មគ្រឿងសម្ភារៈ ក្រៅពីឧបករណ៍កសិកម្មតែងជួបការលំបាកភាពអន់ថយផ្នែក តមនាគមន៍ ភាពក្រខ្សត់និងតំលៃខ្ពស់នៃរូបធាតុ ជំរុញឱ្យកសិករផលិត ឧបករណ៍ប្រើប្រាស់ដោយខ្លួនឯង ។

2-ចូរសាកល្បងបកស្រាយតំណាំងទីឧស្សាហកម្មនៅ ប្រទេសបារាំង នៅរវាងឆ្នាំ 1880 ។

ចម្លើយ: នៅឆ្នាំ 1880 ប្រទេសបារាំងបានអភិវឌ្ឍន៍ឧស្សាហកម្មដោយសារ កំលាំងចលករនៃទឹកហូរ និង ខ្យល់បក់ ការប្រើប្រាស់ថាមពលអុសអាច ឱ្យរោងចក្រឧស្សាហកម្មបានប្រមូលផ្តុំតាមព្រៃឈើ ឬក្បែរប្រភពផ្លូវ ទឹក ផលិតកម្មក្នុងបរិមាណតិចតួច ត្រូវការតែធនធានមានកំរិតដូច ជា អណ្តូងរ៉ែ កណ្តាលវាល ។

3-ចូរសាកល្បងបកស្រាយតំណាំងទីឧស្សាហកម្មនៅ ប្រទេសបារាំង នៅរវាងឆ្នាំ 1930 ។

ចម្លើយ : នៅប្រទេសបារាំងរវាងឆ្នាំ 1930 តំណាំងទីឧស្សាហកម្មបានរីក
 លូតលាស់ដោយបានអភិវឌ្ឍន៍រោងកច្រឧស្សាហកម្ម នៅក្បែររូបធាតុ
 ឆ្នេរសមុទ្រ ថាមពល ។ ជាពិសេសបានកែប្រែរកវិធីផ្សេងៗដោយការ
 ប្រមូលផ្តុំបង្កើតរចនាសម្ព័ន្ធ ឧស្សាហកម្មដែលមានវិបត្តិតាមមធ្យោ
 បាយធ្វើស្វ័យប្រវត្តិកម្ម ។ វាជាបដិវត្តបច្ចេកទេស (គ្រឿងយន្តជំនួស
 ឧបករណ៍) និងបដិវត្តន៍ថាមពល (បម្រើបម្រាស់ម៉ាស៊ីនដើរដោយចំ
 ហាយទឹក)រួមតែម្តង ។ បម្រើបម្រាស់ ថាមពលផ្សេងៗ ធ្វើឱ្យតំបន់
 អាងផ្សេងៗមានការរីកចំរើនដោយប្រមូលផ្តុំ ក្រុមកម្មករ និង ឧស្សាហ
 កម្មនានា (ឧស្សាហកម្មដែក ឧស្សាហកម្មវាយភ័ណ្ណ) ។

4-ចូរពិនិត្យរូបភាពទេសភាពឧស្សាហកម្មនៅទ្វីបអឺរ៉ុប (អាឡឺម៉ង់) :

- ក-តើអ្វីខ្លះជាធាតុសំខាន់ៗនៃទេសភាពតំបន់ស្នូដែកនេះ ?
- ខ-ហេតុអ្វីបានជា តំបន់ទេសភាពនេះ ក្លាយជា អាង ឧស្សាហកម្ម
 បុរាណមួយ ?

ចម្លើយ : ក-ធាតុសំខាន់ៗនៃទេសភាពតំបន់ស្នូដែកមាន:

- មានលក្ខណៈប្រមូលផ្តុំឧស្សាហកម្ម
- តាមបែបឧស្សាហកម្មទាក់ទាញ រឺឧស្សាហកម្មដែលនៅរាយប៉ាយ
 តាមទីក្រុង ផ្តុំគ្នាតាមបណ្តោយទន្លេ រឺក្នុងគ្រែ ។

២-បានជា គេចាត់ទុកទេសភាពនេះជាគំរូនៃអាងឧស្សាហកម្មបុរាណមួយ
ព្រោះការរៀបរយបែបនេះធ្វើឱ្យទេសភាពឧស្សាហកម្ម មានលក្ខណៈ
ប្លែកៗពីគ្នាទៅតាមតំបន់នីមួយៗ ។

5-តើសកម្មភាពឧស្សាហកម្មនៅមុនសតវត្សទី១៨មានការវិវត្ត ដូចម្តេច ?

ចម្លើយ: នៅសតវត្សទី 17 កម្មន្តសាកល ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយមាន
សិប្បករជាច្រើនរយនាក់ចូលរួមនិងទទួលបានបែបចែកការងារផង ។

កំពង់ផែនានាដែលអនុគ្រោះដល់ពាណិជ្ជកម្មអាណានិគម បានក្លាយទៅជា
មជ្ឈមណ្ឌលឧស្សាហកម្មដ៏សំខាន់ ។

6-តើបណ្តុំឧស្សាហកម្មនៅសតវត្សទី 19 កើតឡើងដោយសារ អ្វីខ្លះ ?

ចម្លើយ : បណ្តុំឧស្សាហកម្មនៅសតវត្សទី 19 កើតឡើងដោយសារកត្តា :

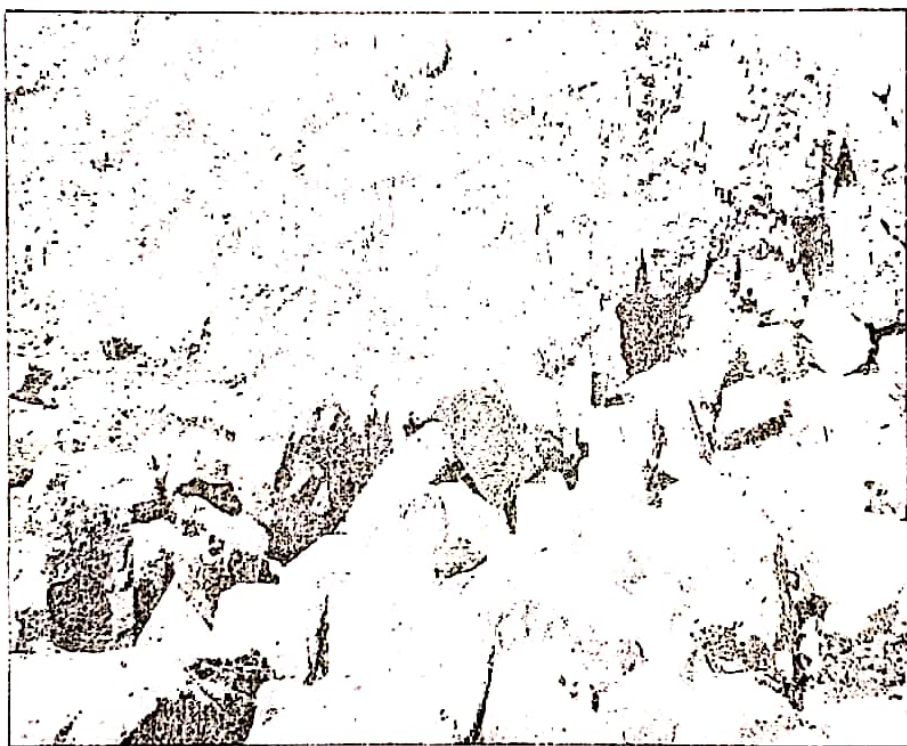
- នៅក្បែរប្រភពថាមពល
- មានរូបធាតុដើម
- មានកំលាំងពលកម្ម (ទីក្រុង)
- មានឥមនាគមន៍

7-តើលំហឧស្សាហកម្មបច្ចុប្បន្នមានទម្រង់ដូចម្តេច ?

ចម្លើយ : លំហឧស្សាហកម្មបច្ចុប្បន្នមានទម្រង់ដូចជា:
ឧស្សាហកម្មហាក់ដូចជា លែងទាក់ទិនទៅ និងសង្កាត់កម្មទៀតហើយ
មណ្ឌលឧស្សាហកម្មផ្សេងៗគ្នា ត្រូវបានរៀបចំនៅតាមបរិមណ្ឌលក្រុង

ដោយមិនធ្វើឱ្យបាត់បង់ទេស ភាព ឥតសណ្តាប់ធ្នាប់នៃបណ្តុំក្រុង ពីមុនមក
នោះទេ ។ តំណាំងទីថ្មីៗនៃ ឧស្សាហកម្មស្រូវស្រាល ក្រៅពីនេះត្រូវគិត
គួរពីភាពស្អាត ពោលគឺ សាកល្បងបង្ហាញនូវស្នាដៃថ្មីមួយព្រមទាំងក្រប
ខ័ណ្ឌ ជីវភាពមួយឱ្យ កាន់តែល្អប្រសើរឡើង ។

រូបទី ១១ ជួនគង

មេរៀនទី៣ :

ការចៀបចំឧស្សាហកម្មនៅលើពិភពលោក

សំណួរ-ចម្លើយមេរៀន :

1-ដូចម្តេចដែលហៅថា ឧស្សាហូបនីយកម្ម ?

ចម្លើយ: ដែលហៅថាឧស្សាហូបនីយកម្មគឺ ជារោងចក្រដើរដោយម៉ាស៊ីន ស្វ័យប្រវត្តិ ។

2-តើឧស្សាហកម្មនៅប្រទេស មហាអំណាចបណ្តាលមកពីមូលហេតុ អ្វីខ្លះ ? តើគេដោះស្រាយដោយមធ្យោបាយណាខ្លះ ?

ចម្លើយ: វិបត្តិឧស្សាហកម្ម នៅប្រទេសមហាអំណាច បណ្តាលមកពី តំហាយ ចុះនៃផលិតផលឧស្សាហកម្ម ដោយសារតំរូវការទីផ្សាររួមតូច និង តម្លៃ ខ្ពស់ខ្លាំងនៃផលិតផលដូចជា:សំណង់ នារ៉ា ផលិតផលដែក គីមីមូល ដ្ឋានជាដើម ។ ពេលខ្លះ ផ្នែកវាយណាភ័ណ្ណ មិនអាចទប់ទល់បាន នឹងការ ប្រកួតប្រជែងពីសំណាក់ប្រទេស កំពុងអភិវឌ្ឍន៍ដែលមានតម្លៃ ពលកម្ម ទាបជាង ។

- គេដោះស្រាយដោយវិធី និងយុទ្ធសាស្ត្រផ្សេងៗ ដូចជា ស្វ័យប្រវត្តិ បនីយកម្មដែលមានវិបត្តិ ការវិនិយោគឧស្សាហកម្មគ្មានចំណេញ ធ្វើឯកទេស កម្មសំដៅទៅលើកម្ពស់គុណភាពផលិតផល (ដែកថែប សម្លៀកបំពាក់ ប្រណីត)

និងជួយពង្រឹងដើមទុនកាត់បន្ថយពលករការផ្លាស់ប្តូរទៅ បរទេស ។

3-តើអ្វីខ្លះដែលជាកត្តាអនុគ្រោះដល់ឧស្សាហូបនីយកម្ម នៅប្រទេស មួយចំនួនដូចជា ឥណ្ឌូនេស៊ី ថៃ ចិន ជាដើម ?

ចម្លើយ : កត្តាដែលអនុគ្រោះដល់ឧស្សាហូបនីយកម្មនៅប្រទេសឥណ្ឌូនេស៊ី ថៃ ចិន មានដូចជា ប្រទេសថ្មីទាំងមានសមត្ថភាពនាំចេញ គ្រឿង ម៉ាស៊ីន ហើយបោះបង់រោងចក្រដែលប្រើប្រាស់កម្មករច្រើនប៉ុន្តែបច្ចុប្បន្ន នេះមាន បណ្តាញពាណិជ្ជកម្ម ដូចជាជប៉ុន ដែលកាលណាអត្ថប្រយោជន៍បាន មកពី ប្រាក់បៀវត្សន៍ពលករទាប ផ្តល់លទ្ធភាពឱ្យ ប្រទេស ឥណ្ឌូនេស៊ី ថៃ ចិន ក្លាយទៅជាឧស្សាហកម្មលូតលាស់ថ្មី នាពេលអនាគតដ៏ខ្លី ។

4-ប្រទេសជាច្រើន នៅទ្វីបអាព្រិចសម្បូរធនធានធម្មជាតិណាស់ ហេតុអ្វី វា ឧស្សាហូបនីយកម្ម នៅប្រទេសទាំងនោះមិនអាចសម្រេចឡើង ?

ចម្លើយ : បានជាឧស្សាហូបនីយកម្ម នៅប្រទេសទាំងនោះមិនអាចសម្រេច ឡើង បាន ព្រោះប្រទេសភាគច្រើននៅទ្វីបអាព្រិច មានតែធនធានធម្ម ជាតិ ខ្លះដើមទុនគ្មានហត្ថពលករជំនាញ ម្លោះហើយការធ្វើឧស្សាហកម្ម តែង តែជួប និងការលំបាក វិ ត្រូវរណបប្រទេសក្រៅដែលសម្បូរទុន និង បច្ចេកទេសខ្ពស់ ។ បច្ចុប្បន្ននេះ គេអាចផលិតសម្ភារៈ សំណង់សាច់សំពត់ ស្បៀងក្នុងបំណងកាត់បន្ថយការនាំចូលតែប៉ុណ្ណោះ ។

5-តើទេសភាពឧស្សាហកម្មមានលក្ខណៈ សម្គាល់សំខាន់ៗអ្វីខ្លះ ?
ចូររៀបរាប់ ។

ចម្លើយ : ទេសភាពឧស្សាហកម្មមានលក្ខណៈសម្គាល់សំខាន់ៗ ដូចជា :
លំហ ឧស្សាហកម្មមានទេសភាពប្លែកៗគ្នាច្រើនយ៉ាង ជួនកាលសហគ្រាស
ឧស្សាហកម្មមិនអាចមើលឃើញភ្លាមៗបានទេទាល់ តែយកចិត្តទុកដាក់
សង្កេត ព្រោះស្ថិតលាយលំរាយហើយក្នុងទីក្រុង ក្នុងភូមិ តាមដងទន្លេ រឺ ក្នុង
ព្រៃ។ រោងចក្រប្រមូលផ្តុំជួនកាល តាមសង្កាត់ឧស្សាហកម្មទីក្រុងធំៗ រឺ
តាម លំនៅស្ថានជួនកាលប្រមូលផ្តុំ តាមតំបន់ឧស្សាហកម្មដោយបំពាក់
ទៅដោយបរិក្ខារសមូហភាព រឺ ជាអាគាររៀបចំទុកជាមុនដែលបង្កើត
ឡើងរដ្ឋមួយ រឺ ដោយសមូហភាពមូលដ្ឋាន ។

រូប ១១ ក្នុងសៀវភៅ

មេរៀនទី៤

កត្តាតំណាំងទីតាំងដល់ប្រជាជន

សំណួរ-ចម្លើយមេរៀន :

1-ដូចម្តេចដែល កត្តាតំណាំងទី? ស្រុកផ្សេងផ្សេង?

ចម្លើយ : ដែលហៅថាកត្តាតំណាំងទី គឺជាការជ្រើសរើសទីតាំងតែបានមក ពីសេចក្តីសម្រេចរបស់សហគ្រិនណាម្នាក់ ទៅតាមលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យផ្សេងៗ ។
ស្រុកផ្សេងផ្សេង គឺជាឧស្សាហកម្មដែលបានប្រើប្រាស់ថាមពលផ្សេង ផ្ទៃដែល បានបញ្ចេញផ្សេងខ្លួនខ្លាញ់ យ៉ាងច្រើនទៅលើបរិយាកាស ឬ អាកាស ។

2-តើពីដើមគេនិយមតាំងទីរោងចក្រឧស្សាហកម្មនៅទីណាខ្លះ?

ចម្លើយ : ពីដើមគេនិយមតាំងទីរោងចក្រឧស្សាហកម្មនៅ :

- ក្បែរប្រភពថាមពល   - ក្បែររូបធាតុដើម
- ក្បែរព្រៃឈើ -ល-... ។

3-តើសព្វថ្ងៃតំណាំងទីឧស្សាហកម្មថ្មី ស្ថិតនៅកន្លែងណាខ្លះ?

ចម្លើយ: សព្វថ្ងៃតំណាំងទីឧស្សាហកម្មថ្មី ស្ថិតនៅកន្លែងដូចជា :

- កន្លែងសំបូរថាមពល   = កន្លែងសំបូររូបធាតុដើម
- កន្លែងមានកម្លាំងពលកម្ម   - កន្លែងតាមឆ្នេរសមុទ្រ ។

4-ហេតុអ្វីបានជាតំបន់ឆ្នេរសមុទ្រ ជាកន្លែងដ៏ល្អសម្រាប់តំណាំងទី
ឧស្សាហកម្ម?

ចម្លើយ: បានជាតំបន់ឆ្នេរសមុទ្រជាកន្លែងដ៏ល្អសម្រាប់ តំណាំងទីឧស្សាហ
កម្ម ព្រោះវាជាកន្លែងងាយស្រួលទាក់ទង មកកាន់ទីប្រជុំជនក្នុងប្រទេស
តាម បណ្តាញផ្លូវថ្នល់ផ្លូវទឹក និងផ្លូវដែកដែលជាកត្តាទាក់ទាញឧស្សាហ
កម្មផង និងរួមចំណែកពង្រីកអានុភាពតំបន់ឆ្នេរសមុទ្រផង ។

5-តើកំនើននៃឧស្សាហកម្មនាំមកនូវ ផលប៉ះពាល់អ្វីខ្លះដល់បរិស្ថាន?

ចម្លើយ: កំនើននៃឧស្សាហកម្មនាំមកនូវផលប៉ះពាល់ដូចជាដល់បរិស្ថាន:

- កំនើនឡើងនៃកង្វះអាកាស
- ធ្វើឱ្យទឹកកង្វះសម្បូរជាតិពុលសម្លាប់ភារវរស់ដែលរស់នៅក្នុងទឹក
ជាពិសេស បាត់បង់ពូជមច្ឆាជាតិ ។
- ធ្វើឱ្យដីឡើងវិញក្តាំងបាត់បង់គុណភាព ពុំសូវអាចធ្វើកសិកម្មបានល្អ
បាត់បង់ទិន្នផលព្រោះដីខ្សោះជាតិ (ដី ហឺរ) ។
- បាត់បង់តំបន់ឆ្នេរព្រោះតំបន់ឆ្នេរនេះ ពោរពេញដោយតំបន់ឧស្សា
ហកម្មឆ្នេរកង្វះគ្មានមនុស្សទៅលេងទៀតទេ ។
- ធ្វើឱ្យខូចប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ីទេសចរណ៍ ។
- សម្បូរភ្លៀងអាស៊ីត - ធ្វើឱ្យមនុស្សកើតជំងឺផ្សេងៗ ។

សំណួរមធ្យមចំណុចទី១

I- ចូរគូសសញ្ញា/ក្នុងប្រអប់មុខចម្លើយត្រូវតែមួយគត់ :

1- ឧស្សាហកម្មដឹកជញ្ជូននៅក្នុងប្រទេសឧស្សាហកម្ម :

- ក. ឧស្សាហកម្មបញ្ជា
- ខ. ឧស្សាហកម្មធុនធំ
- គ. ឧស្សាហកម្មគ្មានផ្សែង
- ឃ. ឧស្សាហកម្មធុនស្រាល

2- ឧស្សាហកម្មប្លង់ភាគច្រើនតាំងនៅ :

- ក. ក្បែររូបធាតុដើម
- ខ. ក្បែរអណ្តូងធូលី
- គ. កន្លែងសម្បូរហត្ថពលករ
- ឃ. កន្លែងសម្បូរថាមពល

II = ផ្គូផ្គងផ្នែក A និង B រួចភ្ជាប់ចម្លើយក្នុងផ្នែក C :

A(ឈ្មោះប្រទេស)	B(ក្រុមប្រទេស)	C(ចម្លើយ)
1-ប្រទេសចិននិងថៃ	ក-ប្រទេសឧស្សាហកម្មថ្មី ។	1 →
2-ប្រទេសបារាំងរាជាណាចក្ររួម	ខ-ប្រទេសឧស្សាហកម្ម	2 →
3- ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងនិងប្រស៊ីល	គ-ប្រទេសដែលទើបចាប់ផ្តើម ឧស្សាហូបនីយកម្ម ។	3 →
	ឃ-ប្រទេសឧស្សាហកម្មទំន់ខ្សោយ	

III- ចូរបំពេញល្បះខាងក្រោមឱ្យបានត្រឹមត្រូវ :

1- សំណង់ផ្លូវរូងក្រោមសមុទ្រជាប្រភេទ .....

២-កាលពីឆ្នាំ១៩៨៦រោងចក្រនុយក្លេអ៊ែមួយនេ.....បានរងគ្រោះ ។

IV-សំណួរត្រិះរិះ :

1-តើកត្តានៃតំណាំងទីឧស្សាហកម្មចាស់មានអ្វីខ្លះ ? ចូររៀបរាប់ ។

2-តើកត្តានៃតំណាំងទីឧស្សាហកម្មថ្មីមានអ្វីខ្លះ ? ចូរពន្យល់ ។

3-ហេតុអ្វីបានជាប្រទេសមហាអំណាចជួបនឹងវិបត្តិឧស្សាហកម្ម ?

តើ គេប្រើយុទ្ធសាស្ត្រអ្វីខ្លះក្នុងការដោះស្រាយវិបត្តិនេះ ?

ចម្លើយ :

I-គូសសញ្ញា/ក្នុងប្រអប់មុខចម្លើយត្រឹមត្រូវតែមួយគត់ :

1-ឧស្សាហកម្មដឹកតាស់ស្ថិតនៅក្នុងប្រភេទឧស្សាហកម្ម :

ខ. ឧស្សាហកម្មធុនធំ

2-ឧស្សាហកម្មប្លង់ភាពច្រើនតាំងនៅ :

ឃ. កន្លែងសម្បូរថាមពល

II-ផ្គូផ្គងផ្នែក A និង B រួចភ្ជាប់ចម្លើយក្នុងផ្នែក C

A(ឈ្មោះប្រទេស)	B(ក្រុមប្រទេស)	C(ចម្លើយ)
1-ប្រទេសចិននិងថៃ	ក-ប្រទេសឧស្សាហកម្មថ្មី ។	1→គ
2-ប្រទេសប៉ាគីស្ថាននិងកម្ពុជា	ខ-ប្រទេសឧស្សាហកម្ម	2→ខ
3-ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូងនិងប្រស៊ីល	គ-ប្រទេសដែលទើបចាប់ផ្តើម ឧស្សាហូបនីយកម្ម ។ ឃ-ប្រទេសឧស្សាហកម្មទំនើប	3→ក

III-បំពេញល្អៗខាងក្រោមឱ្យបានត្រឹមត្រូវ :

- 1-សំណង់ផ្លូវរូងក្រោមសមុទ្រជាប្រភេទឧស្សាហកម្មចុងចុង ។
- 2-កាលពីឆ្នាំ1986រោងចក្រនុយក្លេអ៊ែរមួយនៅ **រដ្ឋអ៊ិយក្រែន (សហភាពសូវៀត)** បានរងគ្រោះ ។

IV-សំណួរ-ចម្លើយ :

- 1-កត្តានៃតំណាំងទីឧស្សាហកម្មចាស់មាន :
  - ក្បែរប្រភពថាមពល
  - រូបធាតុដើម
  - ព្រៃឈើ ។ល ។
- 2-កត្តានៃតំណាំងទីឧស្សាហកម្មចាស់មាន :
  - ក្បែររូបធាតុដើម

- កម្លាំងពលកម្ម

- តាមឆ្នេរសមុទ្រ -ល- ។

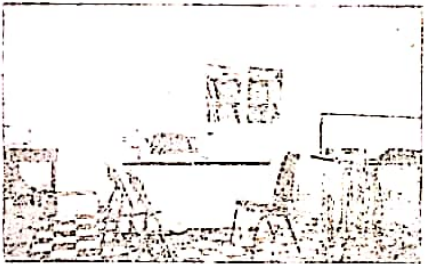
3.-បានជាប្រទេសមហាអំណាចជួប និងវិបត្តិឧស្សាហកម្មព្រោះ បណ្តាល
មកពីតំហាយចុះនៃផលិតផល ឧស្សាហកម្មដោយសារតំរូវការទីផ្សាររួម
តូចនិងតម្លៃខ្ពស់ខ្លាំងនៃផលិតផលដូចជាសំណង់នាវា ផលិតផលដែក
គីមីមូលដ្ឋានជាដើម ។

១- ឧស្សាហកម្មដែក

២- សំណង់នាវា

៣- ផលិតផលដែក

៤- ដែក

រូបទី ១១ ផលិតផលដែក

រឿងទី២-ភារីកច និងភារីកម្មពិភពលោក

មេរៀនទី១ : លក្ខណៈសម្គាល់ចូទៅនៃឧស្សាហកម្ម

សំណួរ-ចម្លើយមេរៀន :

1-តើមានកត្តាសំខាន់អ្វីខ្លះ ដែលនាំឱ្យកសិកម្មប្រពៃណីក្លាយទៅជាកសិកម្មទំនើប?

ចម្លើយ : ដែលនាំឱ្យកសិកម្មប្រពៃណីក្លាយទៅជាកសិកម្មទំនើបមាន:

- ការវិវត្តសង្គមមនុស្សបានកែប្រែ កសិកម្មប្រពៃណីឱ្យទៅជា កសិកម្មទំនើប តែមិនបានទូទៅគ្រប់ទីកន្លែងនោះទេ ។
- បដិវត្តដំណឹកជញ្ជូនជាកត្តាមួយនៃទំនើប កម្មកសិកម្ម:កសិករ ក្លាយជាកសិករកសិផល លើសតំរូវការអាចនាំចេញទៅក្រៅប្រទេសបាន ។
- កំនើនឆាប់រហ័សនៃចំនួនប្រជាជនពិភពលោក ជាកត្តាមួយនៃទំនើប កម្ម

2-តើប្រពៃណីដែលមានលក្ខណៈអន់ថយជាងគេ គឺជាកសិកម្ម ប្រភេទណា? ចូរពន្យល់ ។

ចម្លើយ : ជាប្រភេទកសិកម្មចិញ្ចឹមពោះ រួមមាន:

- ដំណាំពនេចរឬពាក់កណ្តាលពនេចរផ្តល់ ផលតិចតួចអាចចិញ្ចឹម ប្រជាជនបានតិច ។

- កសិកម្មនិសន្ទស្លូតគឺកសិកម្មមិនផ្លាស់ប្តូរទីកន្លែង នៅតំបន់ស្ងួត
ប្រព្រឹត្តទៅ តាម ចង្វាក់ធម្មតានៃទឹកភ្លៀង ។

- ដំណាំបញ្ចូលទឹកមានលក្ខណៈអតិផលខ្លាំងនៅ តាមទំនាបនៃតំបន់
មេឌីទែរ៉ានេនៅអាស៊ីស នៃតំបន់ស្ងួតហែង ។

3-តើកសិកម្មទំនើបដែលមានលក្ខណៈ ជឿនលឿនជាងគេគឺកសិកម្ម
បែបណា? ចូរពន្យល់ ។

ចម្លើយ : កសិកម្មទំនើបដែលមានលក្ខណៈជឿនលឿនជាងគេ គឺកសិកម្ម
អតិផលមានដូចជា :

- កសិកម្មទំនើបជាផលនៃការរីកលូតលាស់ ផ្នែកក្សេត្រវិទ្យាដែលបាន
សិក្សា អំពីដីអាកាសធាតុ ជីគីមី ថ្នាំកាពារផលដំណាំ វិធីបង្កាត់ពូជសត្វ
និងរុក្ខជាតិ តំរូវការតាមលក្ខណៈធម្មជាតិនៃតំបន់ ។

- បន្ថែមលើតំរូវការបង្កើនទិន្នផល គេបានគិតគូរដល់ផលិតភាពការងារ
បង្កបង្កើនផលទៀតដោយពឹងផ្អែក ទៅលើការរីកចម្រើនផ្នែក បច្ចេកទេស

- កសិកម្មទំនើប ជាកិច្ចការសេដ្ឋកិច្ចមួយមានទំហំធំធេងណាស់អាច ប្រៀប
បានទៅនឹង សហគ្រាសឧស្សាហកម្មមួយពិតៗគឺ " កសិ-ឧស្សា ហកម្ម"
ហើយក៏ជាកិច្ចការជំនួញមួយដែរហៅថា " កសិ-ពាណិជ្ជកម្ម" ។

4-តើកសិកម្មមានសារៈសំខាន់សម្រាប់សេដ្ឋកិច្ចដូចម្តេចខ្លះ?

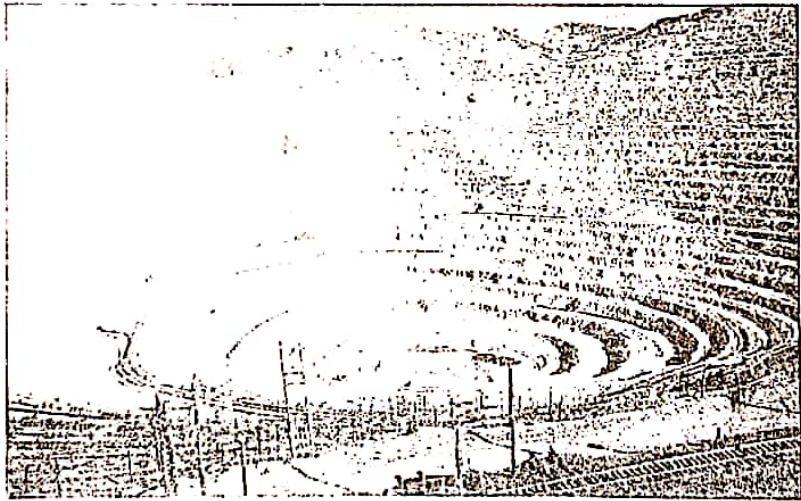
ចម្លើយ : កសិកម្មមានសារៈសំខាន់សម្រាប់សេដ្ឋកិច្ចដូចជា :

- ជួញដូរទ្រព្យសម្បត្តិជាតិឱ្យមានលំនឹង
- ជាអាហាររបស់សំខាន់សំរាប់ផ្គត់ផ្គង់ប្រជាជន
- អាចនាំទៅក្រៅប្រទេសបានជួយឱ្យប្រទេសវិកចំរើន
- ធ្វើឱ្យជីវភាពប្រជាជនកាន់តែប្រសើរ ។ល។

5-ចូរពន្យល់ពាក្យ : ដំណាំគ្មានដី និងចិញ្ចឹមសត្វក្រៅដី ។

ចម្លើយ : ពន្យល់ពាក្យ :

- ដំណាំគ្មានដី : គឺជាការដំណាំក្នុងស៊ែ (ផ្ទះកញ្ចក់) នៅលើប៉ូលខ្មែ ។
- ការចិញ្ចឹមសត្វក្រៅដី : ជាការចិញ្ចឹមសត្វដោយដាក់ក្នុងទ្រុងនៅក្នុងអគារនិងផ្តល់ តំលៃពេញលេញរោងចក្រក្នុងឧទ្យាន(រដ្ឋតិចសាស្ត្រនៅ USA) ។

រូបថត ៖ លេខីកាស៊ីណូដោយចំប

មេរៀនទី២ - កសិកម្មតំបន់ត្រូពិច

សំណួរ-ចម្លើយមេរៀន :

1 -តើដីតំបន់ត្រូពិចអាចរងការខូចខាតដោយរបៀបណា?

ចម្លើយ :ដីតំបន់ត្រូពិចអាចរងការខូចខាតដោយ :

- មានភ្លៀងធ្លាក់ខ្លាំងហូរនាំសារធាតុចិញ្ចឹមពីដីទៅអស់ ឬធ្វើឱ្យ សំនឹក ដី
- កម្ដៅខ្លាំងនាំឱ្យមានរំហួតខ្លាំង
- ពពួកអុកស៊ីតក៏ងើបមកខាងលើ
- ធ្វើឱ្យដីដែលគ្មានកម្របរុក្ខជាតិក្ដាំងរឹង ក្លាយទៅជាដីហយក្រៀមអស់ ដីវជាតិមិនអាចដាំដុះបានឡើយ ។

2 -ហេតុអ្វីបានជាតំបន់ត្រូពិចខ្លះទទួលការរីកចម្រើនខ្លាំងខាងកសិកម្ម?

ចម្លើយ:បានជាតំបន់ត្រូពិចខ្លះទទួលការរីកចម្រើនខ្លាំងខាងកសិកម្មព្រោះគេ បានដាំដុះ នៅលើដីដែលមានលក្ខណៈ:អំណោយផលបំផុតជាមួយ និងការ អនុវត្ត បច្ចេកទេស កសិកម្មលឿនលឿនផងនោះ ធ្វើឱ្យគេទទួលភោគផល បានយ៉ាងច្រើនដូចជានៅរដ្ឋផ្លូរីត (តំបន់ក្បែរត្រូពិច)និងអូស្ត្រាលី ។

3 -តើដំណាំចម្បងធំៗបែបពាណិជ្ជកម្ម មានប្រភពកំនើតដូចម្តេច? មាន លក្ខណៈ សម្គាល់អ្វីខ្លះ?

ចម្លើយ : ដំណាំចម្ការធំៗបែបពាណិជ្ជកម្មមានប្រភពកំនើតគឺជាមរតកបន្ទុល់ទុក ដោយ ពួកអាណានិគមជនអឺរ៉ុប តាំងពីសតវត្សទី១៧មកម្ល៉េះ ។

មាន លក្ខណៈសម្គាល់ដូចជា :

- ឯកវប្បកម្មនៃផលិតផលតែមួយមុខសម្រាប់លក់ចេញ
- វិនិយោគទុនក្នុងទ្រង់ទ្រាយធំ
- ការប្រើប្រាស់ពលករស៊ីប្រាក់ឈ្នួល
- ទំនាក់ទំនងជាមួយទីផ្សារក្នុងស្រុកមិនមានឡើយ
- បណ្តុំបញ្ជ្រូងខ្លាំងក្លាមានផលិតកម្មការ ទុកដាក់ការរេចខ្ចាប់ និងការ ធ្វើជំនួញ ។

4- នៅប្រទេសកម្ពុជាយើងសព្វថ្ងៃមាន ចម្ការបែបជំនួញដែរឬទេ? មានដំណាំអ្វីខ្លះ?

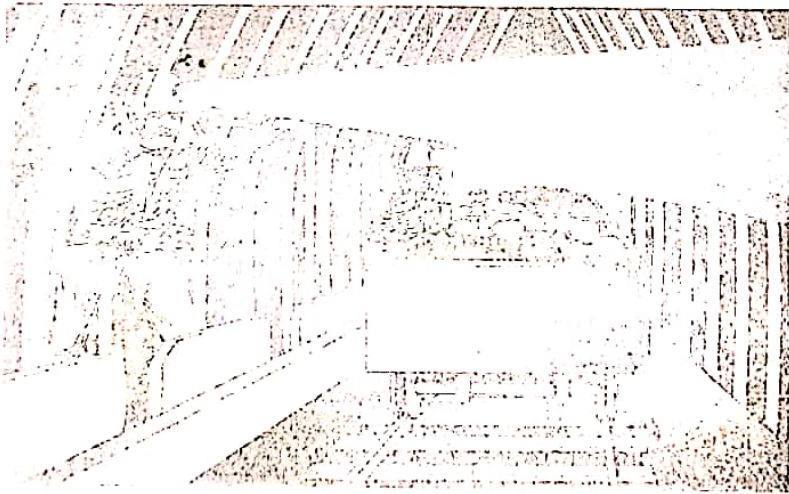
ចម្លើយ : នៅប្រទេសកម្ពុជាយើងសព្វថ្ងៃមានចម្ការបែបជំនួញ ។ មានដំណាំដូច ជា កៅស៊ូដែលជាមរតកបន្ទុល់ទុកដោយពួកអាណានិគម បារាំងហើយ ស្ថិតនៅខេត្ត កំពង់ចាម និង ខេត្តព្រះសីហនុ ។

5- ដូចម្តេចដែលហៅថា "កសិកម្មចិញ្ចឹមពោះ"? តើកសិកម្មចិញ្ចឹមពោះ ដែលមាន លក្ខណៈយថាជាផលបំផុតនោះជាកសិកម្មអ្វី? ចូរបង្ហាញ ។

ចម្លើយ : ដែលហៅថា "កសិកម្មចិញ្ចឹមពោះ" គឺជាកសិកម្មដែលមានទ្រង់ទ្រាយ តូចសំរាប់តែផ្គត់ផ្គង់ក្នុងគ្រួសារ ប្រើប្រាស់ឧបករណ៍បុរាណកម្លាំង

សត្វ អូសទាញ ហើយមិនអាចនាំចេញទៅក្រៅប្រទេសបានទទួលបានផល
តិច ។ កសិកម្មចិញ្ចឹមពោះ ដែលមានលក្ខណៈយថាផលបំផុត នោះជា
កសិកម្មព្រៃដុត ។ ព្រោះរបៀបធ្វើដំណាំព្រៃដុត ជាដំបូងគេកាប់ឆ្ការព្រៃ
រួចដុតដើម្បី បានដីដាំដុះ ។

6-ហេតុអ្វីបានជាកសិកម្មនៅតាមជ្រលងភ្នំ ទ្វីបអាស៊ីមានលក្ខណៈ អតិផល?
ចម្លើយ :បានជាកសិកម្ម នៅតាមជ្រលងភ្នំទ្វីបអាស៊ីមានលក្ខណៈ អតិផល
ព្រោះ ជ្រលងភ្នំ និងជ្រលងទន្លេជាច្រើនដែលជាទីដីទំនាបតូចធំនានាដ៏សម្បូរ
ជីវ ជាតិដែលធ្វើឱ្យមនុស្សតាំងលំនៅនិងប្រកបរបរចិញ្ចឹមជីវិតបានតំបន់ទាំង
នោះមានលក្ខខណ្ឌជីវភាពមាន ភាពងាយស្រួលពិសេសទឹកទន្លេបានហូរនាំដី
ល្បាប់ថ្មីមកបន្ថែមជារៀងរាល់ឆ្នាំដល់ដីលិចទឹក ទាំងនោះអាចអូសបន្លាយ
ភាពហិរនៃដី ។

មេរៀនទី ៣ កសិកម្មប្រភេទឧស្សាហកម្មល្អតណាស់

សំណួរ-ចម្លើយមេរៀន :

1-តើកសិកម្មអ្វីរូបសព្វថ្ងៃទទួលបានកំណែប្រែអ្វីខ្លះ ? ចូរពន្យល់ ។

ចម្លើយ: កសិកម្មអ្វីរូបសព្វថ្ងៃទទួលបានកំណែប្រែដូចជា :

នៅក្នុងប្រទេសអ៊ីរ៉ុប មួយចំនួនធំ ការធ្វើសហរណកម្មដីធ្លី អនុគ្រោះដល់ការពង្រីកនិងការ

ធ្វើទំនើបកម្មអាជីវកម្មចំនួនកសិដ្ឋានថយចុះ ប៉ុន្តែទំហំដីកសិដ្ឋាននីមួយៗកាន់តែរីកធំឡើង ។ ចំនួនកសិករកាន់តែតិចទៅៗផលិតភាពការងារកើនឡើង យ៉ាងសម្បើម ដោយការប្រើប្រាស់ដី និងថ្នាំការពារដំណាំ ការធ្វើជម្រើសពូជសត្វនិងរុក្ខជាតិ បម្រើបម្រាសគ្រឿងយន្ត ។

2-តើកសិករអ្វីរូបបានទទួលការបណ្តុះបណ្តាលយ៉ាងដូចម្តេច ?

ចម្លើយ: កសិករអ្វីរូបបានទទួលការបណ្តុះបណ្តាល ដោយតម្រូវអោយអនុដំនាំអចិន្តណិងចិញ្ចឹមសត្វតាមបែបវិទ្យាសាស្ត្រ ។

3-តើស្នាដៃវិសេសៗក្នុងវិស័យកសិកម្មអាមេរិចបានមកពីអ្វី ?

ចម្លើយ : ស្នាដៃវិសេសៗក្នុងវិស័យ កសិកម្មអាមេរិចបានមកពី លទ្ធផលនៃការធ្វើទំនើបកម្មក្នុងអាជីវកម្មធំៗ (ដីជាមធ្យម ១៨០ហិ.ត នៅសហភាពអ៊ីរ៉ុបមានត្រឹមតែ ៧ហិ.តប្រដាប់ដោយគ្រឿងយន្ត និងធ្វើសមាហរណកម្ម

ជាមួយទីផ្សារក្នុងស្រុកបានយ៉ាង ល្អ ។

4-ដូចម្តេចដែលហៅថា "វង់កសិកម្ម" ? នៅសហរដ្ឋអាមេរិចមានវង់ កសិកម្មអ្វីខ្លះ? បច្ចុប្បន្ននេះតើវង់កសិកម្មទាំងនោះបានទទួលកំណែប្រែ អ្វីខ្លះ?

ចម្លើយ :ដែលហៅថា "វង់កសិកម្ម" គឺជាវង់កសិកម្មដែលបានបង្ហាញឱ្យ ឃើញ នូវទិដ្ឋភាពប្លែកៗគ្នា។ នៅសហរដ្ឋអាមេរិចមានវង់ កសិកម្មដូចជា វង់ស្រូវសាលីនិងវង់ពោត ។ បច្ចុប្បន្ននេះវង់កសិកម្មទាំងនោះបានទទួល ការកែប្រែដូចជា បានធ្វើសមាហរណកម្មទៅក្នុងផ្ទៃនៃពហុកសិ-ឧស្សាហកម្មដ៏សម្បើមមួយដោយបានប្រើប្រាស់ កម្លាំងពលកម្មអស់ជិត២០% នៃប្រជាជនសកម្ម ។

5-តើកសិកម្មអាមេរិច និងកសិកម្មអឺរ៉ុបមានលក្ខណៈដូចគ្នា និងខុស ប្លែកគ្នាដូចម្តេចខ្លះ ?

ចម្លើយ :កសិកម្មអាមេរិច និងកសិកម្មអឺរ៉ុបមានលក្ខណៈដូចគ្នា និងខុស ប្លែកគ្នា:

ក. លក្ខណៈដូចគ្នា

- ការធ្វើសមាហរណកម្មដ៏ធ្វើអនុគ្រោះដល់ការពង្រីកនិងការធ្វើការ ទំនើប កម្មអាជីវកម្ម
- ទំហំដីកសិដ្ឋាននិមួយៗកាន់តែរីកធំឡើង និងកសិករតិច

- ផលិតផលកើនឡើងយ៉ាងសម្បើមដោយសារ ការប្រើប្រាស់ថ្នាំការពារដំណាំ ការធ្វើជម្រើសពូជសត្វ និងរុក្ខជាតិ
- លក្ខណៈវិទ្យាសាស្ត្រកាន់តែខ្លាំងឡើងៗដូចជា បម្រើបម្រាស់គ្រឿងយន្ត ជីពូជ ដែលនាំមកនូវការរីកចម្រើនមួយយ៉ាងសំខាន់ ។

ខ. លក្ខណៈខុសគ្នា

១-សហរដ្ឋអាមេរិច

- ទេសភាពដីដាំដុះមានលក្ខណៈទ្រង់ទ្រាយធំ ១៨០ ហិ.ត
- ផលិតស្បៀងអាហារបានច្រើនជាងគេនៅលើពិភពលោក
- ប្រើប្រាស់ទុនច្រើនដែលខ្លួនមាន
- ប្រជាជនសហរដ្ឋអាមេរិចមួយនាក់អាចចិញ្ចឹមមនុស្ស ៨០នាក់

២-អឺរ៉ុប

- ទេសភាពដីដាំដុះមានលក្ខណៈ ទ្រង់ទ្រាយតូច១៧ហិ.ត រក្សាប្រ ពែលីនៅឡើយ
- ផលិតស្បៀងបានតិច (កសិកម្មចិញ្ចឹមពោះ)
- ប្រើប្រាស់ទុនតិច
- ប្រជាជនអឺរ៉ុបមួយ នាក់អាចចិញ្ចឹមមនុស្ស៤០ (បារាំង)

សំណួរមេរៀន

I- ចូរគូសសញ្ញា/ក្នុងប្រអប់មុខចម្លើយត្រឹមត្រូវតែមួយគត់ :

1- នៅអាស៊ីមូលសុង ដំណាំអាហារសំខាន់ជាងគេគឺ

ក. ស្រូវមីល   ខ. ស្រូវសាលី

គ. ស្រូវ   ឃ. ស័រកូ

2- នៅកម្ពុជាយើង ដំណាំចម្ការធំៗដែលបន្ធូល់ទុកដោយពួកអាណានិគមកាវាំងគឺ

ក. តែ   ខ. កាផែ   គ. កាការី   ឃ. កៅស៊ូ

II- ផ្គូផ្គងផ្នែក A និង B រួចភ្ជាប់ចម្លើយក្នុងផ្នែក C :

A	B	C(ចម្លើយ)
1- កសិកម្មចិញ្ចឹមពោះ	ក-ដំណាំដែលផ្លាស់ប្តូរទឹកខ្លាំង ។	1 →
2- កសិកម្មជំនួញ	ខ-ដំណាំចម្ការធំៗ (កៅស៊ូ កាផែ តែ	2 →
3- កសិកម្មពនេចរ	អំពៅ ម្កាស់...) ។	3 →
	គ-ដំណាំស្រូវនៅអាស៊ីមូលសុងឬដំណាំស្រូវមីលនៅអាព្រិច ។	
	ឃ-ដំណាំស្រូវនៅអឺរ៉ុបខាងលិច ។	

III- ចូរបំពេញល្អះខាងក្រោមឱ្យបានត្រឹមត្រូវ :

- 1-កសិករអ្វីបទទទួលបានកំនៃប្រៃដោយអនុលោមទៅតាម..... ។
- 2-សំនុំសកម្មភាពរួមមានផលិតកម្ម ការប្លែងភាព និង ការ ជួញដូរត្រឡឹងបរិភោគហោរ៉ាថា..... ។

IV-សំណួរត្រិះរិះ :

- 1-ចូរបង្ហាញពីផលិតភាពការងារកសិកម្មរបស់កសិករអ្វីបទ អាស៊ីបូអាព្រិច រុស៊ីនិង អាមេរិច ។
- 2-នៅប្រទេសកម្ពុជាយើងសព្វថ្ងៃមាន ចម្ការធំៗបែបជំនួញដែរឬទេ? ចូរពន្យល់និងបញ្ជាក់ដោយឧទាហរណ៍ ។
- 3-ហេតុអ្វីបានជា កសិកម្មនៅតាមជ្រលងភ្នំ ទ្វីបអាស៊ីផ្អែកលើលទ្ធភាពអ្វីខ្លះ?

ចម្លើយ

- 1- គូសសញ្ញា/ក្នុងប្រអប់មុខចម្លើយត្រឹមត្រូវតែមួយគត់ :
  - 1 -នៅអាស៊ីមូលសុង ដំណាំអាហារសំខាន់ជាងគេគឺ
    - គ.ស្រូវ
  - 2-នៅកម្ពុជាយើងដំណាំចម្ការធំៗដែលបន្សល់ទុកដោយពួកអាណានិគមបារាំងគឺ :
    - ឃ.កៅស៊ូ

II-ផ្តល់ឆ្លើយផ្នែក A និង B រួចភ្ជាប់ចម្លើយក្នុងផ្នែក C :

A	B	C(ចម្លើយ)
1-កសិកម្មចិញ្ចឹមពោះ	ក.ដំណាំដែលផ្លាស់ប្តូរទឹកឆ្នែង ។	1 → គ
2-កសិកម្មជំនួញ	ខ. ដំណាំចម្ការធំៗ (កៅស៊ូ កាផេ តែ	2 → ខ
3-កសិកម្មពនេចរ	អំពៅ ម្ចាស់...) ។ គ.ដំណាំស្រូវនៅអាស៊ីមូសុងឬដំណាំស្រូវមីលនៅអាព្រិច ។ ឃ.ដំណាំស្រូវនៅអឺរ៉ុបខាងលិច ។	3 → ក

III-បំពេញល្អះខាងក្រោមឱ្យបានត្រឹមត្រូវ :

- 1-កសិករអឺរ៉ុបទទួល បានកំនៃប្រៃដោយ អនុលោមទៅតាមសេដ្ឋកិច្ចទីផ្សារ ។
- 2-សំនុំសកម្មភាពរួមមានផលិតកម្មការប្លែងភាព និងការជួញដូរគ្រឿងបរិភោគហៅថាកសិកម្មជំនួញ ។

IV -ចម្លើយ

1= បង្ហាញពីផលិតភាព ការងារកសិកម្មរបស់កសិករអឺរ៉ុបអាស៊ីឬអាព្រិច រូស៊ីនិង អាមេរិច :

ក.ការងារកសិកម្មរបស់កសិករអីរ៉ុបៈបានអនុវត្តដំណាំអតិផលនិង
ចិញ្ចឹមសត្វទាមបែបវិទ្យាសាស្ត្រកសិដ្ឋានក្លាយជារោងចក្រផលិតគ្រឿងប
រិភោគ ។

ខ.អាស៊ីបូអាព្រិចៈ កសិករតែងតែដុតកាប់គ្នារព្រៃដុតព្រៃ ដើម្បី
យកដីដាំដំណាំ កសិករអនុវត្តដំណាំចិញ្ចឹមពោះ វិធីដាំដុះទាំងនោះគ្មាន
លទ្ធភាព ។

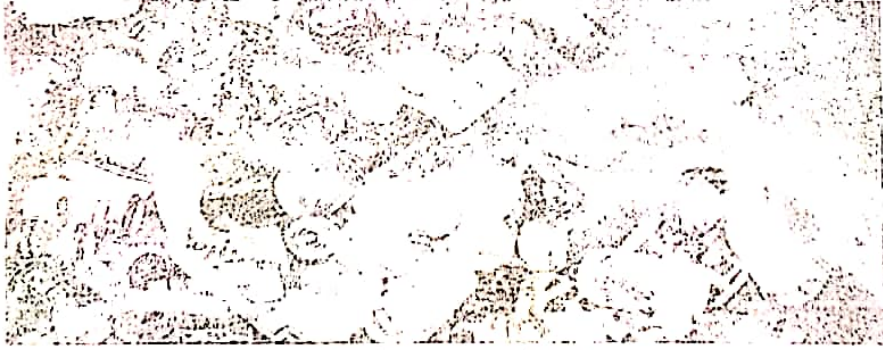
គ.សហរដ្ឋអាមេរិចៈ កសិកម្មប្រើប្រាស់អស់២.៥ភាគរយនៃប្រជាជន
សកម្មផ្តល់បរិមាណផលិតផលច្រើនសម្បើម ដែលអាចបំពេញតំរូវការ
ក្នុងស្រុកនិងផ្គត់ផ្គង់ចរន្តនាំចេញមួយដ៏ខ្លាំងក្លាហើយកសិករអាមេរិចផលិត
ស្បៀងបានច្រើនបំផុតនៅលើពិភពលោក ។

ឃ. រូស៊ីៈ កសិកររូស៊ីផលិតស្បៀងមិនគ្រប់គ្រាន់ ហើយបានទិញពី
សហរដ្ឋអាមេរិច កសិកររូស៊ីមួយនាក់ចិញ្ចឹមមនុស្សបាន២០នាក់ដោយ
ដាំដុះលើផ្ទៃដី១៧%នៃផ្ទៃប្រទេសរូស៊ីនិង៤៤០លាន ហ.ត ។

2-នៅប្រទេសកម្ពុជាយើងសព្វថ្ងៃមាន ចម្ការធំៗបែបជំនួញ។ នៅប្រទេស
យើងមរតកនៃដំណាំចម្ការដែលបន្សល់ទុកដោយពួកអានិតមបារាំង
ហើយមានផលិតកម្មច្រើនប្រភេទដូចគ្រឿងបរិភោគ(តែការផែ)រូប ធាតុ
ដើមសម្រាប់ឧស្សាហកម្ម(កៅស៊ូដូងប្រេង) ហើយស្ថិតនៅខេត្ត កំពង់ចាម

ព្រះសីហនុ រតនៈគីរី មណ្ឌលគីរី និងផលិតផលអាហារស្រស់ (ចេក ម្កាស់ អំពៅ...) ។

3- បានជាកសិកម្ម នៅតាមជ្រលងភ្នំទ្វីបអាស៊ីមានលក្ខណៈអតិផលព្រោះ ច្រលងភ្នំនិងជ្រលងទន្លេជាច្រើនដែលជាទីដីទំនាបតូចទំនាប ដីសម្បូរ ជីវជាតិដែលធ្វើឱ្យមនុស្សតាំង លំនៅនិងប្រកបរបរចិញ្ចឹមជីវិតបានតំបន់ទាំង នោះមានលក្ខខណ្ឌជីវភាពមានភាពងាយ ស្រួលពិសេសទឹកទន្លេបានរៀនាំ ដី ល្បាប់ថ្មីមកបន្ថែមជារៀងរាល់ឆ្នាំ ដល់ដីពិចទឹកទាំងនោះអាចអូសបន្លាយ ភាពហ៊ឺរនៃដី ។

រូបថត ៣៖ កសិករចម្រុះ (១) និងកសិករ (២)

ជំពូកទី៣ ប្រទេសឧស្សាហកម្មថ្មីនៅអាស៊ីបូព៌ា

មេរៀនទី១ ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង

សំណួរ-ចម្លើយមេរៀន :

1-តើកូរ៉េខាងត្បូងមានលក្ខខណ្ឌធម្មជាតិ អនុគ្រោះដល់ការអភិវឌ្ឍ សេដ្ឋកិច្ចជាតិដែរឬទេ? ចូរពន្យល់ ។

ចម្លើយ:កូរ៉េខាងត្បូងមានលក្ខខណ្ឌធម្មជាតិមិនសូវអនុគ្រោះដល់ការអភិវឌ្ឍ សេដ្ឋកិច្ចជាតិ ប៉ុន្តែភាពជោគជ័យដែលនាំឱ្យកូរ៉េខាងត្បូងរីកចម្រើនយ៉ាងលឿន(បច្ចេកវិទ្យាស្រួចស្រាល ប្រើប្រាស់តាំងពីដំបូង) ហើយសង្គមកូរ៉េខាងត្បូង ជាសង្គមថ្មីមួយដែលរដ្ឋប្រើអាជ្ញាក្នុងការដឹកនាំ ហើយសង្គមនោះទៀតសោតកំពុងតែវិវត្តយ៉ាងខ្លាំងក្លា ។

2-ចូរប្រៀបធៀបលក្ខខណ្ឌធម្មជាតិ កូរ៉េខាងត្បូងនិងកម្ពុជា ។

ចម្លើយ:ប្រៀបធៀបលក្ខខណ្ឌធម្មជាតិ កូរ៉េខាងត្បូងនិងកម្ពុជា

ក. ប្រទេសកម្ពុជា

- ស្ថិតនៅតំបន់ត្រូពិច ទទួលអាកាសធាតុ ក្តៅហើយសើម
- មានរដូវរំពេច វស្សា និង ប្រាំង

- មានបឹងទន្លេសាយជាកន្លែងជម្រកមច្ឆាជាតិយ៉ាងច្រើន
- គាំបូរផ្លូវទឹកខ្ពស់ខ្ពង ប្រៀបដូចជាសរសៃឈាមមនុស្ស
- មានឆ្នេរសមុទ្ររវាងល្អ(ខេត្តព្រះសីហនុ កែប កោះកុង)
- មានទំនាបកណ្តាលជាកន្លែងកសិកម្ម
- កម្ពស់ទឹកភ្លៀងប្រចាំឆ្នាំ2688 មម ក្នុងមួយឆ្នាំ
- សីតុណ្ហភាពមាន4 អង្សាសេនៅខែមេសា ។

ខ. ប្រទេសកូរ៉េខាងត្បូង

- ស្ថិតនៅភាគខាងត្បូងនៃឧបទ្វីបកូរ៉េ
- មានរដ្ឋបួនគឺ និមាបរដ្ឋ សរទរដ្ឋ សិសិរដ្ឋ វិស្សានរដ្ឋ
- មានទន្លេសំខាន់ៗ ទន្លេកុម ទន្លេហាន ទន្លេណាកតុង(ហូរពីកើត ទៅលិច)
- មានកំពង់ផែយ៉ាងល្អ (ពូណាន)
- មានសីតុណ្ហភាពនៅមកភាស្ថិតនៅចន្លោះ -៧ អង្សាសេ និង ១ អង្សាសេ ហើយខែកក្កដា ២៤អង្សាសេ ទៅ ២៩អង្សាសេ ។

- មានទំនាបទាំងអស់ ៣០ភាគរយ នៃផ្ទៃប្រទេស ។

3-តើរបបគ្រប់គ្រងនយោបាយរបស់កូរ៉េខាងត្បូងមានលក្ខណៈដូចម្តេច?

ចម្លើយ:របបគ្រប់គ្រងនយោបាយរបស់កូរ៉េខាងត្បូង

មានលក្ខណៈដូចតទៅ: សង្គមកូរ៉េខាងត្បូងជាសង្គមធ្វើមួយដែលរដ្ឋ
ប្រើអាជ្ញាក្នុងការដឹកនាំ

ហើយសង្គមនោះទៀតសោតកំពុងតែអភិវឌ្ឍន៍យ៉ាងខ្លាំងក្លា ។ ប្រជា
ធិបតេយ្យនៅក្នុងប្រទេសនេះមានលក្ខណៈ ប្រហាក់ប្រហែលគ្នានឹង
ប្រជាធិបតេយ្យនៅបណ្តាប្រទេសលោកខាងលិច និងជប៉ុនដែរ ។ គោល
បំណងនៃរបបគ្រប់គ្រងនេះគឺការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចជាតិ ការបង្កើនធន ធាន
និងអនុភាពដើម្បីធ្វើអោយសុខុមាលភាពប្រជាពលរដ្ឋបានល្អប្រសើរ
និងពង្រឹងជំហរប្រទេសជាតិលើផ្ទៃរាបអន្តរជាតិបានរឹងមាំ ។

4-ដូចម្តេចដែលថា "សេម៉ូល" ?

ចម្លើយ:ដែលថា "សេម៉ូល" មានន័យថាសហគមន៍ថ្មី គឺជាបែបបទបំពាក់
សីលធម៌សំដៅបំផុសស្មារតីខ្លួនទីពីងខ្លួន និងកិច្ចសហការ ដល់មហាជន
បទ និងទីក្រុង ។

5-តើមាតិកា អភិវឌ្ឍន៍បែបកូរ៉េខាងត្បូង ផ្អែកលើកត្តាអ្វីខ្លះ?

ចម្លើយ: មាតិកាអភិវឌ្ឍន៍បែបកូរ៉េខាងត្បូងផ្អែកលើកត្តាមួយចំនួនដូចជា:

- ភាពសម្បូរក្រុមហត្ថពលករនៅវ័យក្មេង
- រដ្ឋអំណាចដែលមាននៅគ្រប់កន្លែង - ការផ្តល់ហិរញ្ញវត្ថុមួយដ៏ចម្លែក
- ទម្ងន់នៃកុងក្រូមេរ៉ា ។

•6-តើដំនើរការ អភិវឌ្ឍន៍ឧស្សាហកម្មកូរ៉េខាងត្បូងប្រព្រឹត្តទៅយ៉ាងដូចម្តេច?

ចម្លើយ: ដំនើរការអភិវឌ្ឍន៍ឧស្សាហកម្មកូរ៉េខាងត្បូង ប្រព្រឹត្តទៅមានបី

• ណាត់កាល :

- នៅឆ្នាំ1970 គេផលិតជាពិសេស តែគ្រឿងសំភារៈប្រើប្រាស់ មានដូចជាវាយនភ័ណ្ឌ ស៊ីម៉ងត៍ ដី អាហារកំប៉ុង... ។
- នៅឆ្នាំ1972 គេបានអភិវឌ្ឍគីមី ប្រេងកាត ដែកថែប គ្រឿងយន្ត និងនាវា ។
- នៅឆ្នាំចុងក្រោយ1980 ផលិតផលបច្ចេកវិទ្យាខ្ពស់ (អេឡិចត្រូនិចជីវតិចណូឡូស៊ី ឧបករណ៍ភ្លេង) ក៏ដូចជាវាយន្តដែរ ។

សំណួរ-ចម្លើយបេរៀន :

1-ចូរនិយាយបរិពិសណ្ឋានពីនៃកោះត្រែវ៉ាន់ ។

ចម្លើយ:សណ្ឋានដីនៃកោះត្រែវ៉ាន់ ក៏កោះត្រែវ៉ាន់មានផ្ទៃដីប្រមាណ

36000 *km*² មានរាងក្រពើសណ្តូកតាមទិសជើង-

ត្បូងលើបណ្តោយ 4000 គ.ម និងទទឹងទំហំធំបំផុត 120 គ.ម

ជាទឹកដីប្រកបដោយទេសភាពប្លែកៗ ទាំងសណ្ឋានដី ទាំងអាកាសធាតុ រុក្ខជាតិ និងសត្វ ។ ប៉ែកខាងកើតគ្របដណ្តប់ដោយជួរភ្នំ

បួនស្របគ្នាសណ្តូកតាមទិសជើង-

ត្បូងជួរភ្នំខ្ពស់ជាងគេ (3500 ម) ស្ថិតនៅខាងកើត និងយូសាន (3997 ម)

2-តើសណ្ឋានដីបែបនេះ អនុគ្រោះដល់ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចត្រែវ៉ាន់ បាន

ដូចម្តេចខ្លះ?

ចម្លើយ:សណ្ឋានដីបែបនេះ អនុគ្រោះដល់ការអភិវឌ្ឍសេដ្ឋកិច្ចត្រែវ៉ាន់ បាន

ដោយសារ ជាទឹកដីមួយដ៏សំខាន់ដែលធ្វើឱ្យមានអនុភាពដល់សេដ្ឋកិច្ច

និងតួនាទីរបស់ខ្លួននៅអាស៊ីបូព៌ា ហើយកោះត្រែវ៉ាន់មានធនធានធម្មជាតិ

ដូចជាកំណែបច្ចុប្បន្ននិងទម្រង់ដែលនៅថ្ងៃភ្នំយ៉ុងយ៉ាងនិងភ្នំត្រូវខងកើត ។

3- មូលនិយាយអំពីសារៈសំខាន់ អាកាសធាតុកោះតែវ៉ាន់?

ចម្លើយ: ដើម្បីអំពីសារៈសំខាន់អាកាសធាតុកោះតែវ៉ាន់ ដើម្បីបញ្ជាក់តែ
វ៉ាន់ មានអាកាសធាតុមិនដូចគ្នាទេកោះនោះព្រឹតនៃក្រែមខ្មែរត្រូវបានខាង
ជើងនិងឥទ្ធិពលខ្យល់បូសុង អាកាសធាតុកោះតែវ៉ាន់សើម ។ នៅបើកអា
ត្មាប្រើមានប្រព័ន្ធកែវវ៉ាន់ខ្មែរស្រុក ទី១២ កញ្ញា មូលនិយាយអំពីកំណែប
នោះខងជើងរួមខងកើតមានភ្លៀងធ្លាក់នៅខែតុលា ឆ្នាំ១៩៧៧ ។
និយាយពីស៊ីតុណ្ហភាពខ្ពស់នៅតំបន់ទំនាប ខ្ពស់ជើង ២២" ជើងត្រូវបាន
បើកខាងជើង និងស្ថិត ២៥" នៅបើកខាងត្បូង ។ ដែលបានប្រើប្រាស់ នៅ
ទីខ្ពស់ដែលបញ្ហាសេដ្ឋកិច្ចមានថ្នាក់ក្រោមជាតិ ។

4- តើស្រទាប់ជនជាតិតៃវ៉ាន់ ណាមួយដែលដើរតួនាទីសំខាន់ក្នុងប្រព័ន្ធ
នយោបាយនិងរដ្ឋបាល? ចូរពន្យល់ ។

ចម្លើយ: ស្រទាប់ជនជាតិតៃវ៉ាន់ ដែលដើរតួនាទីសំខាន់ក្នុងប្រព័ន្ធនយោបាយ
និង រដ្ឋបាល គឺពួក ចិនជាតិនិយម ។ ពួកនេះចំណូលស្រុកមកកាន់ដីកោះ
មកនូវ កំណើនប្រជាជនយ៉ាងសំខាន់ មួយក្នុងអត្រាមួយខ្ពស់នៅស្បែក

(0.9 % ក្នុងមួយឆ្នាំ) ទោះបីជាលទ្ធភាព បង្កកំណើតបានថយចុះក៏មក
ក្រោម 1.4 % សម្រាប់ស្ត្រីមួយនាក់ក៏ដោយ ក៏អត្រាជាតិប្រមាណ (1.2
%) ដោយសារទម្រង់ក្មេងនៃប្រជាជន និងអត្រាមរណៈទាប ។

**5-ក្នុងការកសាងសេដ្ឋកិច្ច តើកោះតៃវ៉ាន់ពឹងផ្អែកលើកត្តាសំខាន់អ្វីខ្លះ?
ចម្លើយ:**ក្នុងការកសាងសេដ្ឋកិច្ច កោះតៃវ៉ាន់ពឹងផ្អែកលើកត្តាសំខាន់ៗ

- កត្តាធម្មជាតិ
- កត្តាសង្គម ។

**6- " អព្វតហេតុសេដ្ឋកិច្ចឆ្នាំ1960-1970 " កើតឡើងនៅតៃវ៉ាន់ ដោយ
សារមូលហេតុអ្វី ?**

ចម្លើយ: " អព្វតហេតុសេដ្ឋកិច្ចឆ្នាំ1960-1970 " កើតឡើងនៅតៃវ៉ាន់
ដោយ សារមូលហេតុ រដ្ឋាភិបាលគូមិនតាងរបស់លោកចាងខាយចៀក
ដែល បរាជ័យក្នុងចំណែកនិងត្រូវនិរទេសដោយបង្ខំបានកសាងសេដ្ឋកិច្ចផ្អែក
លើការចូលជ្រៅទៅក្នុងទីផ្សារពិភពលោក ក្រោមកិច្ចការពារពីកងទ័ព
នាវាទី7របស់ USA រហូតដល់ឆ្នាំ1971 ។ សេដ្ឋកិច្ចតៃវ៉ាន់បានប្រើប្រាស់
នូវអ្វីដែលខ្លួនមាន គឺកម្លាំងដីថ្លៃថ្នារបស់ប្រជាជន ។

7-ចូរប្រៀបធៀបទំហំផ្ទៃដី និងប្រជាជនតៃវ៉ាន់និងកម្ពុជា ។

ចម្លើយ: ប្រៀបធៀបទំហំផ្ទៃដី និងប្រជាជនតៃវ៉ាន់និងកម្ពុជា :

ក-កម្ពុជា

- មានផ្ទៃដី $181035km^2$
- មានចំនួនប្រជាជន 14241640 នាក់ (2008)

ខ-តៃវ៉ាន់

- មានផ្ទៃដី $36000km^2$
- មានប្រជាជន 23174294 នាក់ (2007)

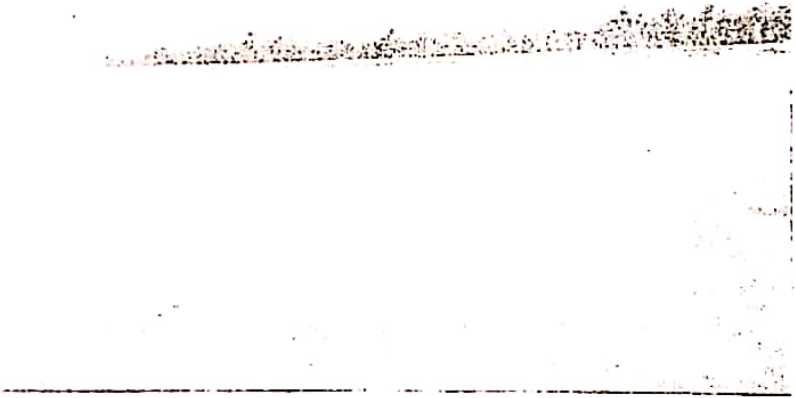
8-តើកម្ពុជាអាចមានលទ្ធភាពអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច ដូចកោះតៃវ៉ាន់បាន ដែរ
ឬទេ ? ចូរពន្យល់ ។

ចម្លើយ: កម្ពុជាអាចមានលទ្ធភាពអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច ដូចកោះតៃវ៉ាន់បាន ។
ព្រោះប្រទេសយើងមានលក្ខខណ្ឌធម្មជាតិសំបូរធនធានធម្មជាតិយ៉ាង
ច្រើនរីកចម្រើនប្រទេសតៃវ៉ាន់ទេ សូម្បីតែអាកាសធាតុក៏អំណោយផល
ដល់អនុវត្ត សត្វ និងរុក្ខជាតិដែរ ពិសេសក្នុងវិស័យកសិកម្ម ។ ផ្ទុយទៅ
វិញប្រទេសយើង ពុំទាន់មានលទ្ធភាពក្នុងការអភិវឌ្ឍនៅឡើយព្រោះ

ប្រទេសយើងនៅក្រីក្រ ខ្វះខាតបច្ចេកទេស ខ្វះធនធានមនុស្ស -៧- ។

ដូច្នេះដើម្បីឱ្យប្រទេសយើងមានការអភិវឌ្ឍន៍ដូចកោះតៃវ៉ាន់យើងត្រូវចេះ
កែច្នៃ ធនធានធម្មជាតិ បង្កើតជំនាញឯកទេសផ្សេងៗ អភិវឌ្ឍន៍ធនធាន
មនុស្សនិង មានទម្លាក់ទម្លងជាមួយ ប្រទេសអភិវឌ្ឍន៍ផ្សេងៗដើម្បីរក
បច្ចេកវិទ្យាថ្មីៗសម្រាប់យកមកអភិវឌ្ឍន៍ប្រទេសយើង ។

រូបទី ១៧ អ្នកប្រកួតប្រជែង

មរៀងដី ទឹកដីប្រុងកុង

សំណួរ-ចម្លើយបេរៀន :

1-តើសញ្ញានដីប្រុងកុងផ្តល់នូវសារៈសំខាន់អ្វីខ្លះ ?

ចម្លើយ:សញ្ញានដីប្រុងកុងផ្តល់នូវសារៈសំខាន់ដូចជា :

- ឆ្នេរសមុទ្រ: ជាជម្រកកំពង់ផែដ៏ល្អប្រសើរ
- មានទន្លេ: ជាផ្លូវកាត់មរវាងទីក្រុងប្រុងកុង ។

2-តើអាកាសធាតុប្រុងកុងមានលក្ខណៈដូចម្តេចខ្លះ ?

ចម្លើយ:អាកាសធាតុប្រុងកុងមានលក្ខណៈ

ដូចអាកាសធាតុត្រូពិចមូសុង

សីតុណ្ហភាពមធ្យមប្រចាំថ្ងៃមានពី 26°C - 31°C នៅខែកក្កដា និង

13°C - 17°C នៅខែកុម្ភៈ ។ កម្ពស់ទឹកភ្លៀងមធ្យមប្រចាំឆ្នាំមាន

2159mm ។ វិស្វាសរដូវកាលខែខុសភាពខែកញ្ញាមានរយៈពេលវែង

ក្តៅហើយសើម ។ ព្យុះទីផុង បក់ចោកកាត់ទីក្រុងប្រុងកុង

យ៉ាងទៀងទាត់នៅវិស្វាសរដូវកាលសីហា ។

3-តើអាកាសធាតុប្រុងកុងនិងអាកាសធាតុកម្ពុជាមានលក្ខណៈខុសប្លែកគ្នា

ត្រង់ណាខ្លះ ?

ចម្លើយ: អាគារធាតុហ្មុងកុងនិងអាគារធាតុកម្ពុជាមានលក្ខណៈខុសប្លែកគ្នា
ត្រង់ :

ក-ហ្មុងកុង

- អាគារធាតុកែវរត្រួតិមូសុង

- កម្ពស់ទឹកភ្លៀង 2159mm/ ឆ្នាំ

- មានរដូវបីគឺ: រដូវវស្សារដូវពិ ខែឧសភា-កញ្ញារយៈពេលវែងក្តៅហើយ
សើម សរទរដូវ និង សិសិរដូវ គិតចាប់ពីខែធ្នូ-មិនត្រូវជាក់ហើយស្អាត ។

ខ-កម្ពុជា

- អាគារធាតុស្ថិតនៅតំបន់ត្រូពិច

- កម្ពស់ទឹកភ្លៀង 1688mm/ ឆ្នាំ

- មានរដូវពីរគឺ : រដូវប្រាំង ពីខែវិច្ឆិកា-មេសា (រយៈពេល៦ខែ) និង
រដូវវស្សា ពីខែ ឧសភា-តុលា (រយៈពេល៦ខែ) ។

4- រតីកំណើនខ្ពស់នៃប្រជាជនទីក្រុងហ្មុងកុងបានអភិវឌ្ឍ ?

ចម្លើយ: កំណើនខ្ពស់នៃប្រជាជនទីក្រុងហ្មុងកុងបានអភិវឌ្ឍ :

- គោរពបំណងទីលំនៅអភិបាលក្រុងនៃប្រទេសមីនសុរាប្រជាជន
ឱ្យមានកំណើនអត្រាប្រជាជនខ្ពស់

= ជនផ្ទាល់ទីលំនៅសព្វថ្ងៃមានរហូតដល់ទៅ 40% នៃប្រជាជនសរុប ។

5- ចូរនិយាយពីស្ថានភាពនៃប្រជាជនហុងកុង ។

ចម្លើយ: និយាយពីស្ថានភាពនៃប្រជាជនហុងកុង : នៅឆ្នាំ 1984 - 1997

ដោយសារភាពមិនច្បាស់លាស់នៃការរដ្ឋ និងការក្រែងរំអែង

ប្រដៅពលរដ្ឋហុងកុងដែលទទួលបានលក្ខណៈរបស់ប្រទេសអាស៊ីអាគ្នេយ៍មួយ

ជាច្រើនបាននាំគ្នាផ្លាស់ទីទៅកាន់បណ្តាលប្រទេស ដូចជា អូស្ត្រាលី

កាណាដា និងសហរដ្ឋអាមេរិក ដែលនៅទីនោះពួកគេអាច

ទទួលបានការឱ្យស្នាក់នៅឬភាពជាពលរដ្ឋ ។ ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ

ក៏មានមួយចំនួនធំនៅស្របក់មកកាន់ហុងកុងវិញ បន្តរាល់ពិធានធ្វើចំ

ណាកស្រុកដំបូង ។ នៅឆ្នាំ 1973 រដ្ឋអំណាចហុងកុងបានចាប់ផ្តើមអនុវត្ត

កម្មវិធីសាងសង់លំនៅដ្ឋាននិងតាំងទីស្នាក់នៅជាថ្មីម្តងទៀត ។

6- ចូរនិយាយពីតួនាទីសេដ្ឋកិច្ចនៃទីក្រុងហុងកុង ។

ចម្លើយ: និយាយពីតួនាទីសេដ្ឋកិច្ចនៃទីក្រុងហុងកុង :

ដោយហេតុអ្វីហុងកុងបានក្លាយជាក្រុងការកសាងអំណាចសេដ្ឋកិច្ច

ឧត្តរាហេកម្ម និងពេលវេលាពុំ ហើយទឹកដីតូចនោះ បានធ្វើឱ្យសម្រេចឡើង
នូវពហិជ្ជកម្មតំបន់ដីសរុបទៅទៀត ហើយបុរេក្នុងក៏ជាមេដ្ឋាណូម
ហិរញ្ញវត្ថុទីបីក្នុងពិភព លោក ដោយសារការរីកចម្រើនផ្នែកសេដ្ឋកិច្ចចាប់ពី
ពេលដែលប្រទេស បានបើកចំហទៅក្នុងពិភពក្រៅពោលគឺ ជាតំបន់មួយ
សរុបខ្លាំងក្លាបំផុត ក្នុងលោក ។

7 តើតំបន់ដីកម្ពុជាមានបុព្វបុរសដូចម្តេច ?

ចម្លើយ៖ តំបន់ដីកម្ពុជាមានបុព្វបុរសដូចជា ផលិតផលនៃតំបន់
(CAZ) ឡើយដល់ ១០ ទាន់ខែដុំផ្កា ដើរមុខប្រទេសខ្លះ ដូចជា
ភាគពាយ័ន ក្រិច មូលីស្កាណា ឈ្នះទំនាត់នាហ្វ្រីយេរ៉ាស្តូរមេត ផង
បើកតពីឆ្នាំ១៩៧៧ ។

8 តើលក្ខខណ្ឌនៃការអភិវឌ្ឍន៍បណ្តាមួយមានអ្វីខ្លះ ?

ចម្លើយ៖ លក្ខខណ្ឌនៃការអភិវឌ្ឍន៍បណ្តាមួយមាន ដូចជា៖

- ការបើកគំបន់នៃដីកម្ពុជាសេស
- ប្រភពផ្គត់ផ្គង់បន្ថែមនូវចំណីអាហារ
- ការបើកទម្លាក់ទម្លាក់ ពណ៌ក្នុងការកែលម្អនិងមិន ដោយយកបុរេក្នុង

ជាតំណកត្តាប៉ារ៉ូងអរ្យញ្ញមេត្តាជាដើម

សម្រាប់បរិបូណ៌នូវការងារទាំងឡាយ

ការពិភាក្សាគ្រប់គ្រងសំខាន់ៗ ។

មេរៀនទី៤ ប្រទេសសិង្ហបុរី

សំណួរ-ចម្លើយមេរៀន :

1-តើប្រទេសសិង្ហបុរីដោះស្រាយបញ្ហាខ្លះខាតដីសម្រាប់អភិវឌ្ឍដោយវិធីណា ?

ចម្លើយ : ប្រទេសសិង្ហបុរីដោះស្រាយបញ្ហាខ្លះខាតដីសម្រាប់អភិវឌ្ឍដោយវិធីកសិកម្មភិបាលដាក់ឱ្យអនុវត្តនូវគោលនយោបាយ អប់កំណើនប្រជាជនចាប់ពីឆ្នាំ១៩៦០ មកម៉្លោះ ។

2-ហេតុអ្វីបានជាសិង្ហបុរីខ្លះខាតទឹកសម្រាប់ប្រើប្រាស់ ? តើគេដោះស្រាយដោយមធ្យោបាយណា ?

ចម្លើយ : បានជាសិង្ហបុរីខ្លះខាតទឹកសម្រាប់ប្រើប្រាស់ ព្រោះសិង្ហបុរីមានផ្លូវទឹក ខ្លីៗជាច្រើន និងអាងទឹកធម្មជាតិបីបួនប៉ុណ្ណោះ ។ គេដោះស្រាយដោយមធ្យោបាយ ដូចជាទឹកប្រហែលហាក់វាពេញលេញត្រូវនាំចូលពីប្រទេសម៉ាឡេស៊ីតាមបំពង់ភ្ជាប់សិង្ហបុរីនិងមេរណូចារូ ។

3-ចូរនិយាយអំពីបញ្ហាកំណើនប្រជាជនសិង្ហបុរី ។

ចម្លើយ : និយាយអំពីបញ្ហាកំណើនប្រជាជនសិង្ហបុរី : នៅឆ្នាំ 2006 អត្រាជា តិប្រមាណ 1.01% អត្រានេះទាបណាស់ដែលជាលទ្ធផលនៃ នយោ បាយត្រួតពិនិត្យកំណើត ហើយអត្រាមរណប្រមាណក៏ជាអត្រាទាប បំផុតក្នុងពិភពលោកគឺ 0.43% ។ កំណើននេះសរុប 4.4% ស្របគ្នានឹងអ្នក តាំងលំនៅដ្ឋាន 1.8% ។ អត្រាកំណើនខ្ពស់នេះបានមកពីចលនាចំនូល ស្រុកសុទ្ធសាធ ប៉ុន្តែក៏មកពីកំណើនសង្ឃឹមរស់ដែរ ។

4-ចូរនិយាយអំពីដំណាក់កាលអភិវឌ្ឍន៍ឧស្សាហកម្ម នៅចុងទសវត្សរ៍ ឆ្នាំ 1970 ។

ចម្លើយ : និយាយអំពីដំណាក់កាលអភិវឌ្ឍន៍ឧស្សាហកម្ម នៅចុងទសវត្សរ៍ ឆ្នាំ 1970 : នៅចុងសតវត្សរ៍ទី 1970 ការតម្លើងថ្លៃឈ្នួលឱ្យកម្មករ ដែលទាក់ទងនឹងការលើកកម្ពស់ជីវភាពប្រជាជនបង្កើតជាបញ្ហាដល់ការ ប្រកួតប្រជែងនៃឧស្សាហកម្មហត្ថពលករ ។ រដ្ឋាភិបាលបានសម្រេចធ្វើ បដិវត្តន៍មួយសំដៅលើការជំរុញឧស្សាហកម្មបច្ចេកទេសវិទ្យា ខ្ពស់តាម គំរូតៃវ៉ាន់ដោយធ្វើអន្តរាគមន៍ផ្ទាល់ក្នុងការចងចាំស្តីពីប្រាក់ខែ រដ្ឋាភិបាល សម្រេចឱ្យតម្លើងរហូតដល់ 40% ក្នុងរយៈពេលបីឆ្នាំ ក្នុងបំណងជំរុញ ឧស្សាហកម្មឱ្យទំនើបផ្នែកបរិក្ខា និងតម្រង់ទិសវិនិយោគឆ្ពោះទៅរក

ឧត្តរាណកម្មដែលមានតម្លៃខ្ពស់ ។

5-តើចាប់ពីដើមទសវត្សរ៍ឆ្នាំ 1980 មក តើរដ្ឋាភិបាលសិង្ហបុរីជួបនឹង
បញ្ហាអ្វីខ្លះ ?

ចម្លើយ : ចាប់ពីដើមទសវត្សរ៍ឆ្នាំ 1980 មករដ្ឋាភិបាលសិង្ហបុរីជួប នឹងបញ្ហា
ដូចជា :

- ការរើសអើងរបស់ប្រជាជនចិន និងប្រជាជនអាឡេស៊ី
- បញ្ហាកំនើតទម្ងន់ការលើកទឹកចិត្ត ដោយរដ្ឋាភិបាលដែលព្រួយបារម្ភពី
- ការធ្លាក់ចុះអត្រាជាតិប្រមាណក្នុងពេលថ្មីៗ ជនជាតិចិនទាបជាង ព័រ
ឡេស៊ី និងឥណ្ឌា ។
- បញ្ហាអត្រាសន្សំប្រាក់ដែលជួររដ្ឋឥណទានយោបាយសាងសង់ ព័រនៅ
ស្ថានប្រកបដោយប្រតិទិនភាព ។

6-តើកម្ពុជាអាចមានលទ្ធភាពអភិវឌ្ឍន៍សង្គម-សេដ្ឋកិច្ចបានដូចសិង្ហបុរី
ដែរឬទេ ? ព្រោះអ្វី ?

ចម្លើយ : កម្ពុជាអាចមានលទ្ធភាពអភិវឌ្ឍន៍សង្គម-សេដ្ឋកិច្ចបានដូចសិង្ហបុរី ។

ព្រោះ ប្រទេសយើងមានលក្ខខណ្ឌចម្បងជាតិជាច្រើនអនុគ្រោះដល់ការ
អភិវឌ្ឍន៍សង្គម និងសេដ្ឋកិច្ច ។ កម្ពុជាមានធនធានចម្បងជាតិយើងច្រើន

ហើយបើមានធនធានមនុស្សចេះកែច្នៃនូវធនធានទាំងនោះយកទៅបំរើ
 បំរាស់ឱ្យប្រជាជនយើងនោះជាកត្តាដ៏ល្អដែលជួយអភិវឌ្ឍន៍កម្ពុជាឱ្យរីក
 ចម្រើនដូចសិង្ហបុរីដែរ ។ មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះយើងមានសណ្ឋានដីដែល
 អនុគ្រោះដល់ដំនាំនិងផ្លូវគនាគមខ្នាតខ្លី ហើយយើងអាចបង្កបង្កើន
 ផលបានយ៉ាងច្រើនក្នុងការជួយទ្រទ្រង់សេដ្ឋកិច្ចជាតិ ។ កត្តាដែលចម្បង
 ផ្សេងទៀតគឺអភិវឌ្ឍធនធានមនុស្សឱ្យទៅរៀននៅ ប្រទេសអភិវឌ្ឍ
 ដើម្បីយកបច្ចេកវិទ្យាទាំងនោះជួយប្រទេសយើង ។ ដូច្នោះយើង
 ជាករណបុត្រខ្មែរមួយរូប យើងត្រូវតែខិតរៀនសូត្រ ដើម្បីយកចំនេះទាំង
 អកអភិវឌ្ឍន៍ប្រទេសយើងឱ្យជឿនលឿន ដូចប្រទេសរីកចម្រើននៅក្នុង
 ពិភពលោក ។

III-ចូរបំពេញល្បះខាងក្រោមឱ្យបានត្រឹមត្រូវ :

1-1.26 នាក់ ជាអត្រាបង្កកំណើតរបស់ស្ត្រី.....នៅឆ្នាំ2006 ។

2-ប្រទេសមួយក្នុងបណ្តោយនាគទាំងបួន" ដែលបានប្តូរនយោបាយពីប្រឆាំងកំណើតមកផ្តល់" តុល្យភាពដល់ទារក" វិញគឺ..... ។

IV-សំណួរត្រិះរិះ :

1-តើនយោបាយ និងសេដ្ឋកិច្ចរបស់ប្រទេសកុំពូនិង តៃវ៉ាន់មានលក្ខណៈ ដូចគ្នាដែរឬ ?

ស្តង់ដារ :

2-តើមានការរីកវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចបែបកូរ៉េខាងត្បូងផ្អែកលើកត្តាអ្វីខ្លះ ?

ចម្លើយ :

1- គួរសញ្ញា/ក្នុងប្រអប់មុខចម្លើយតែមួយគត់

1-កំពង់ផែលេខមួយនិងជាទីក្រុងទីពីររបស់កូរ៉េខាងត្បូងគឺ :

ក. ពូសាន ខ. អ៊ុលសាន

គ. ប៊ូបកង ឃ. យេវចុង

2-ចំណុចខ្ពស់បំផុតរបស់ប្រទេសសិង្ហបុរីគឺ :

ក. ភ្នំហាឡា

ខ. ភ្នំយូសាន

គ. ភ្នំតែមីសាន

ឃ. ប៊ូយីតទីម៉ា

II - ចូរផ្តល់ផ្ទៃក្រឡា និង រូបភាពធម្មីយត្រូវក្នុងផ្នែក C

A	B	C
1-100 032km ² 2.	ក. សាធារណរដ្ឋសិង្ហបុរី	1 ឃ →
2- 36 000km ²	ខ. កោះតៃវ៉ាន់	2 ខ →
3-707.1km ²	គ. ទឹកដីរុងរុង	3 ក →
	ឃ. សាធារណរដ្ឋកូរ៉េ	

III - ចូរបំពេញល្បះខាងក្រោមឱ្យបានត្រឹមត្រូវ :

1-1.26 នគរ ជាអត្រាសង្កេតកំណើតរបស់ស្ត្រី... សិង្ហបុរី... នៅឆ្នាំ 2006 ។

2-ប្រទេសប្រុសក្នុងបញ្ជីអាត់ស្ត្រាលី ដែលមានប្រជាជនចាស់ជាងប្រជាជនកំណើតមកផ្តល់ "ចំណូលរំលែក" វិលាដី... ប្រទេស សិង្ហបុរី... ។

ចម្លើយ :

1-នយោបាយនិងសេដ្ឋកិច្ចរបស់ប្រុសក្នុងនិង តៃវ៉ាន់មានលក្ខណៈ ដូចគ្នាទៅ

ក-តែវ៉ាន់ :

- ធ្វើមធ្យមពិភពដៃទទេ សេដ្ឋកិច្ចតែវ៉ាន់បានប្រើប្រាស់នូវអ្វីដែល ខ្លួនមាន គឺកម្លាំងពលកម្មដ៏ ថ្លៃថ្នារបស់ប្រជាជន ។ ឧស្សាហកម្មហត្ថពលករជាពិសេស វាយណែនាំ និងអេឡិចត្រូនិចជាមូលដ្ឋាននៃជោគជ័យ របស់តែវ៉ាន់ ។ តែវ៉ាន់ក៏ក្លាយទៅជាអាណាចក្រនៃការតម្លើង គ្រឿងសម្ភារៈ ។

- ការគ្រប់គ្រងរបស់តែវ៉ាន់បានបង្ហាញនូវចរិកទន់ភ្លន់ដូចៗគ្នា ផ្ទុយពីជប៉ុន

ខ- ហុងកុង :

- ការបើកតំបន់សេដ្ឋកិច្ចពិសេស
- កសាងអំនាចសេដ្ឋកិច្ច ឧស្សាហកម្ម និងពាណិជ្ជកម្ម
- ហុងកុង ជាមជ្ឈមណ្ឌលហិរញ្ញវត្ថុទីបីក្នុងពិភពលោក ដោយការរីកចម្រើនផ្នែកសារពើពន្ធ ។

2-មាតិកាអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចបែបកូរ៉េខាងត្បូងផ្អែកលើកត្តាដូចជា :

- ភាពសម្បូរក្រុមហត្ថពលករនៅវ័យក្មេង
- រដ្ឋអំណាចដែលមាននៅគ្រប់កន្លែង
- ការផ្តល់ហិរញ្ញវត្ថុមួយដ៏ចម្លែក
- ទម្ងន់នៃកុងកូមេរ៉ា ។

ជំពូកទី ៤ កំណើនប្រជាជននិងឥរិយាបថ

មេរៀនទី១ កំណើនប្រជាជននិងឥរិយាបថ

សំណួរ-ចម្លើយមេរៀន :

1-តើកំណើនទាបនៃប្រជាជនពិភពលោក នៅមុនឆ្នាំ 1650 បណ្តាលមក ពីមូលហេតុអ្វីខ្លះ ?

ចម្លើយ : កំណើនទាបនៃប្រជាជនពិភពលោក នៅមុនឆ្នាំ 1650 បណ្តាលមក ពីមូលហេតុ :

- អាកាសធាតុមិនសូវអំណោយផល

- ទ្បិក្ស សង្គ្រាម ជម្ងឺរាតត្បាត... ។

2-តើប្រជាជនពិភពលោកមានកំណើនដូចម្តេច ចាប់តាំងពីឆ្នាំ 1650 ដល់ 1950 ? មូលហេតុអ្វី ?

ចម្លើយ : ប្រជាជនពិភពលោកមានកំណើន បានមកពីតំហាយចុះជាប់លាប់ នៃអត្រាប្រមាណ ចាប់តាំងពីឆ្នាំ 1650 ដល់ 1950 ។

3-តើកំណើនប្រជាជនពិភពលោកមានដំណើរវិវត្តន៍ដូចម្តេច ចាប់តាំងពីឆ្នាំ

1950អក ?

ចម្លើយ: កំណើនប្រជាជនពិភពលោកមានដំណើរវិវត្តន៍ទាបតាំងពីឆ្នាំ1950
អក នៅសតវត្សទី20 ។ កំណើប្រជាជនកាន់តែខ្លាំងក្លា ដោយសារ តំហាយ
មុះ បរិវាររំលែនៃមរណៈប្រមាណ នៅកន្លែងផ្សេងៗទៀត នៃ ពិភពលោក
។ប្រជាជនពិភពលោកមានចំនួន បីពាន់លាននាក់នៅឆ្នាំ 1960 (4.435)
ពាន់លាននាក់ នៅឆ្នាំ 1980 (5.264) ពាន់ លាននាក់ នៅឆ្នាំ1990និង
(6.5)ពាន់លាននាក់ឆ្នាំ2006 ។ កំណើន ដ៏ខ្លាំងក្លា នេះ មាននៅតែប្រទេស
កំពុងអភិវឌ្ឍនៃទ្វីបអាស៊ី អាព្រិច អាមេរិចឡាទីន ព្រោះប្រទេសជឿន
លឿនលែងមានទៀតហើយ ។

4-ដូចម្តេចដែលហៅថា អន្តរភាពប្រជាសាស្ត្រ ?

ចម្លើយ: ដែលហៅថា អន្តរភាពប្រជាសាស្ត្រ គឺជាដំណើរឆ្លងកាត់ពីរបប
ប្រជាសាស្ត្រមួយ ដែលមានជាតិប្រមាណនិងមរណៈប្រមាណខ្ពស់ទៅរបប
ប្រជាសាស្ត្រមួយទៀត ដែលមានជាតិប្រមាណនិង មរណៈប្រមាណទាប ។

5-តើរបបប្រជាសាស្ត្រប្រពៃណីនិងរបបប្រជាសាស្ត្រទំនើប មានលក្ខណៈខុសគ្នាដូចម្តេចខ្លះ ?

ចម្លើយ : របបប្រជាសាស្ត្រប្រពៃណី និងរបបប្រជាសាស្ត្រទំនើប មាន
លក្ខណៈខុសគ្នាដូចជា :

ក-របបប្រជាសាស្ត្រប្រពៃណី

- អត្រាកំណើនធម្មជាតិមានកំរិតទាបណាស់ ព្រោះជាតិប្រមាណនិង
មរណប្រមាណខ្ពស់ដូចគ្នា ។

- ជាតិប្រមាណខ្ពស់ ព្រោះនៅជំនាន់នោះគេមិនបានយល់ពីអ្វីទៅដំផែន
ការគ្រួសារ ហើយគួរស្រកក៏បង្កើតកូនដោយចៃដន្យ មិនមែនតាម
ប្រាថ្នាឡើយ ។

- មរណប្រមាណខ្ពស់ ព្រោះនៅជំនាន់នោះរស់នៅតាមបែបធម្មជាតិ
ក្រោមការញុំញីនៃជំងឺរាតត្បាត និងវិជ្ជសាស្ត្រមានកំរិតទាប ។

ខ-របបប្រជាសាស្ត្រទំនើប

- អន្តរភាពប្រជាសាស្ត្រត្រូវបានបញ្ចប់ នៅពេលដែលប្រជាជនមាន លំនឹង
លទ្ធភាពបង្កកំណើតរបស់ស្ត្រីទាប(2 នាក់ឬទាបជាងនេះ) មរណប្រមាណ
លែងបន្តថយចុះទៀត ។

6- តើវិត្តទាំងពីរនៃអន្តរភាពប្រជាសាស្ត្រមានលក្ខណៈដូច ឬខុសគ្នាយ៉ាង

ណាខ្លះ ?

ចម្លើយ : វត្តទាំងពីរនៃអង្គរភាព ប្រជាសាស្ត្រមានលក្ខណៈដូច ឬខុសគ្នា

ដូចជា :

ក-លក្ខណៈដូច

- មរណប្រមាណវេយ្យុះ

- វិជ្ជាសាស្ត្រកាន់តែជឿនលឿនខ្លាំងឡើង ។

ខ-លក្ខណៈខុសគ្នា

- វត្តទី១ :

- កំណើនធម្មជាតិខ្ពស់

- ជាតិប្រមាណខ្ពស់

- លទ្ធភាពចង្កកំណើតមានកំរិតខ្ពស់ (០.១៥៧ សម្រាប់ស្ត្រីម្នាក់)

- មរណប្រមាណចាប់ផ្តើមវេយ្យុះពិសេសមរណភូមិ ។

- វត្តទី២ :

- កំណើនធម្មជាតិមានលឿនមានយឺត

- ជាតិប្រមាណចម្រុះស្រូវបង្កានិងមរណប្រមាណនៅតែទាបដែលជា
ហេតុនាំឱ្យកំណើនធម្មជាតិមានល្បឿនមានបីត

- អនុវត្តផែនការគ្រួសារ ។

7- តើអ្នកយល់ថា ការមានកូនច្រើនជាភ័ព្វសំណាងសម្រាប់គ្រួសារនិម្ម
យៗដែរឬទេ ?

ចម្លើយ: ខ្ញុំយល់ថា ការមានកូនច្រើន មិនមែនជាភ័ព្វសំណាងសម្រាប់
គ្រួសារនិម្មយៗទេ ព្រោះ

- គេគ្រួសារត្រូវចំណាយប្រាក់ច្រើនសំរាប់ទិញគ្រួសារមិនអាចសន្សំ លុប
ចុះបានឡើយ ។

- សុខភាពនិងការសិក្សាមានកម្រិតទាប ឬខ្លះអវិកាលសម្រាប់ផ្គត់ផ្គង់និងព្យា
បាលជម្ងឺដល់ការរៀនសូត្ររបស់កូនទៅ ។

- មានកូនច្រើនអាចរលំបាន ប៉ុន្តែលទ្ធភាពអប់រំរបស់កូន មិនសូវ បានខ្ពង់
ខ្ពស់ ។

- តំរូវការធនធានធម្មជាតិកាន់តែច្រើនៗឡើង... ។

មេរៀនទី២ ប្រជាជនពិតរកពេកនៅដើម

សរណេយ្យទី៣

សំណួរ-ចម្លើយមេរៀន :

1-ចូរឱ្យនិយមន័យនៃពាក្យ : ភាពចំណាស់នៃប្រជាជន លទ្ធភាពបង្កកំណើត អត្រាកំណើនធម្មជាតិ ។

ចម្លើយ :និយមន័យនៃពាក្យ : ភាពចំណាស់នៃប្រជាជន លទ្ធភាពបង្កកំណើត អត្រាកំណើនធម្មជាតិ :

- ភាពចំណាស់នៃប្រជាជន: គឺជាការវាយចុះនៃលទ្ធភាពបង្កកំណើតរបស់ស្ត្រី ។
- លទ្ធភាពបង្កកំណើត : គឺជាភាពដែលអាចបង្កើតកូនបានរបស់ស្ត្រីនៅដំណាក់កាលបន្តពូជ ។
- អត្រាកំណើនធម្មជាតិ:គឺជាការបង្ហាញប្រាប់ពីផលសងវិវាទអត្រាជាតិ ប្រមាណ និងអត្រាមរណៈប្រអណេយ្យជាភាគរយ ។

2-តើប្រទេសអភិវឌ្ឍ និងកំពុងអភិវឌ្ឍ មានបញ្ហាប្រជាសាស្ត្រដូចគ្នាដែរឬទេ ? ចូរពន្យល់ ។

ចម្លើយ:ប្រទេសអភិវឌ្ឍនិងកំពុងអភិវឌ្ឍមានបញ្ហាប្រជាសាស្ត្រមិនដូចគ្នា ។ នៅក្នុងប្រទេសឧស្សាហកម្មលើកលែងតែ USA ចេញការមកដល់នៃអន្តោប្រវេស្តបណ្តាលឱ្យមានកំណើនប្រជាសាស្ត្រមួយតែមិនបង្កឱ្យមានជំនាន់វនុស្សថ្មីសោះឡើយ ។ ក្នុងលក្ខខណ្ឌនេះប្រជាជនលោកខាងជើងដែលសព្វថ្ងៃមានចំនួន 1.2 ពាន់លាននាក់ និងមិនត្រូវបានកើនឡើងទៀតទេរហូតដល់ឆ្នាំ 2050 ។ អង្គការសហប្រជាជាតិ (ONU) បានស្នើសុំថាមានតំបន់ ប្រជាសាស្ត្រនៅប្រទេស អាឡឺម៉ង់ អ៊ីតាលី រុស៊ី និងក្រៅប្រទេសដទៃទៀតដែលបែកចេញពីសហភាពសូវៀត ។ ផ្ទុយទៅវិញប្រជាជននៅប្រទេសក្រីក្រនឹងកើនឡើងពី៧៧រហូតទៅ នៅឆ្នាំ 2050 អាចកើនពី 5.3 ពាន់លាន ទៅ 7.8 ពាន់លាន ។

3-តើសង្កាត់កំណើនប្រជាជនខុសៗគ្នា នាំមកនូវផលវិបាកអ្វីខ្លះ ?

ចម្លើយ :សង្កាត់កំណើនប្រជាជនខុសៗគ្នា នាំមកនូវផលវិបាកដូចជា :

- ធ្វើឱ្យផលធៀបរវាងតំបន់ប្រជាជនធំៗមានការប្រែប្រួល
- ត្រូវរងទម្ងន់ប្រជាសាស្ត្រ - លេ- ។

4- តម្លៃមធ្យមរយៈពេលកើនម្លៃ : $I = \frac{70}{1}$ ចូរគណនា រយៈពេលកើនម្លៃនៃ

ប្រឈនកម្ពុជាកែប្រែអត្រាកំណើននៃប្រជាជនកម្ពុជា $A = 2.4\%$ ។

ចម្លើយ : តាមរូបមន្តរយៈពេលកើនឡើង : $D = \frac{70}{.1}$ គណនា រយៈពេលកើន

ឡើងនៃប្រជាជនកម្ពុជាកាលណាអត្រាកំណើននៃប្រជាជនកម្ពុជា $A = 2.4\%$

នោះយើងបាន : $D = \frac{70}{2.4} = 30$ ឆ្នាំ

ដូចនេះ រយៈពេលកើនឡើងនៃប្រជាជនកម្ពុជាគឺ 30 ឆ្នាំ

មេរៀនទី ៣ របាយប្រជាជនពិភពលោក

សំណួរ-ចម្លើយមេរៀន :

1-តើបណ្តុំប្រជាជនធំៗ ក្នុងពិភពលោកមាននៅទីណាខ្លះ?

ចម្លើយ : បណ្តុំប្រជាជនធំៗ ក្នុងពិភពលោកមាននៅ :

- តាអវាលទំនាប
- តាអដីសរោចន៍ជាឆ្នាយប៉ុន្មានពីឆ្នេរ ។

2-ចូរនិយាយអំពីបណ្តុំប្រជាជន តំបន់ឆ្នេរខាងកើតនៃទ្វីបអាស៊ី ។

ចម្លើយ: វាលអំពីបណ្តុំប្រជាជន តំបន់ឆ្នេរខាងកើតនៃទ្វីបអាស៊ី :

តំបន់នេះហោតសន្លឹកព័ទ្ធនាបចិនភាគខាងជើងរបូតដល់រៀតណាមរួមទាំង
 ភីលីពីន និងឥណ្ឌូនេស៊ី ផងប្រមូលផ្តុំមនុស្សជាង 1.7 ពាន់លាននាក់
 លើផ្ទៃដី 5.7 លាន km^2 ។ នៅជនបទមានដង់ស៊ី ខ្ពស់បំផុតជាង
 500 នាក់ km^2 ត្រង់ទំនាបចិនភាគខាងជើង និងជាង 1000
 នៅតាមដងស្ទឹង គុជ ទន្លេស៊ីប៉ាង) ។ នៅតាមបណ្តុំក្រុងធំៗ
 មានមនុស្សច្រើនលាននាក់ ដូចជាតូក្យូ 30 លាននាក់ ស៊ាងហៃ 15
 លាននាក់ ប៊ុយណែ ឬប៉េកាំង 12 លាននាក់ សេអ៊ូល 12 លាននាក់ អូសាកា

10 លោក ឆែត ឆែត 10 លោក... ។

3-ចូរកំណត់ន័យនៃពាក្យ បណ្តុំប្រជាជន មេកាឡូប៊ូល ។

ចម្លើយ: កំណត់ន័យនៃពាក្យ បណ្តុំប្រជាជន មេកាឡូប៊ូល :

- មេកាឡូប៊ូល : គឺជាដង់ស៊ីតេប្រជាជនមានកំរិតខ្ពស់បំផុត។
- បណ្តុំប្រជាជន : គឺជាការប្រមូលផ្តុំនៃប្រជាជននៅតំបន់តែមួយ

▲ ហើយបង្កើតផលប្រយោជន៍រួមគ្នា ។

4-តើ ទ្រនុងកណ្តាលនៃទ្វីបអឺរ៉ុប ជាអ្វី ? ត្រូវបានប្រើ ។

ចម្លើយ: ទ្រនុងកណ្តាលនៃទ្វីបអឺរ៉ុប ជា មេកាឡូប៊ូល ដែលប្រើប្រាស់
 មាតិកាស្រូវពិតប្រាកដ ប្រើប្រាស់ (បើកអាគ្នេយ៍ អង្គការ) ដល់ទំហំប្រើប្រាស់
 បើកខាងជើងអឺរ៉ុបកាត់តាមប្រទេសប្រេស៊ីត ប្រេស៊ីត អាឡឺម៉ា
 បើកខាងលិច និងស្ថិតប្រមូលផ្តុំប្រជាជន 100 លោក... ។
 តំបន់ខាងលិចនិងខាងកើត ខ្សែបន្ទាត់នេះវាដល់ស៊ីតេមឡូ... ។ វា
 ទូទៅបណ្តុំប្រជាជនទ្វីបអឺរ៉ុបមានកំរិតជីវភាព និងសត្វបន្តិយកខ្ពស់ ។

5-ចូរប្រៀបធៀបបណ្តុំប្រជាជនអាស៊ីបូព៌ានិងបណ្តុំប្រជាជនអាឡឺ ទក្សណ

ចម្លើយ: ប្រៀបធៀបបណ្តុំ ប្រជាជនអាស៊ីបូព៌ានិងបណ្តុំប្រជាជនអាឡឺ

ទក្សិណ :

ក.អាស៊ីបូព៌ា:មានប្រជាជន 1500 លាននាក់ច្រើនជាងអាស៊ីទក្សិណ នៅឆ្នាំ 2008 ។

ខ.អាស៊ីទក្សិណ:មានចំនួនប្រជាជន 1300 លាននាក់តិចជាងអាស៊ីបូព៌ា នៅឆ្នាំ2008 ។

6-ចូរនិយាយអំពីបញ្ហាប្រជាជនសំខាន់ៗនៃទ្វីបអាព្រិច ។

ចម្លើយ: និយាយអំពីបញ្ហាប្រជាជនសំខាន់ៗនៃទ្វីបអាព្រិច

បញ្ហាមនុស្សច្រើនជាងគេ ស្ថិតនៅតាមជ្រុងលិចនិងឦសាននៃទ្វីបអាព្រិច ប្រទេសអេស៊ីប 1500 នាក់ក្នុងមួយគីឡូម៉ែត្រការ៉េ ។ ការងារនៃមនុស្សមិនមែនខ្លាំងក្លា ប៉ុន្តែមានការឈានឡើង ហើយមានបញ្ហាក្រុងបានកើតឡើងនៅតែ (រដ្ឋអេស៊ីប) នៅប្រទេសនីហ្គេរីនិងហ្វីលីពីន អង្គការហ្សេណេរ៉ាល់បានដឹងស្ថិតិប្រជាជនខ្ពស់ពីមករួចទៅខាងលើ ហេតុអ្វីបានជាខាងនិរតី និងវិបល្លាសខាងអាព្រិច ។

7-តំបន់បឹងធំៗក្នុងពិភពលោកមាននៅទីណាខ្លះ ហេតុអ្វីបានជាបឹងទំនេរ ។

ចម្លើយ: តំបន់បឹងធំៗក្នុងពិភពលោកមាននៅ :

- អាមេរិច: បឹងវិចិត្រា ម៉ាញ៉ាវី អិរាសេត តង់កានីកា និង បឹងណាតិវី ។
- អាមេរិចខាងជើង: បឹងតើរី បឹងហ្គ្រុន ខ្លាញ់ ទាសករធំ និង កាវីប៊ូ ។
- អាមេរិចខាងត្បូង: បឹងស៊ីកាហ្វា
- អឺរ៉ុប: បឹងអូណេស ឡាដូកា កុងតង់ និង បឹងឡេម៉ង់ ។
- អាស៊ី: បឹង មកាត់ និង បឹងកណ្ត់កាត ។

សំណួរជំពូកទី៤

I-ចូរគូសសញ្ញា ✓ ក្នុងប្រអប់មុខចម្លើយត្រឹមត្រូវតែមួយគត់ :

1-កាលពីឆ្នាំ1347-1351មនុស្សលោកស្លាប់អស់25លាននាក់ដោយ សារ :

ក. សង្គ្រាម

ខ. ជំងឺអាសន្នរោគ

គ.ជំងឺប៉េស្តខ្មៅ

ឃ. ជំងឺអុត

2-ចំនួនកូនជាមធ្យម ដែលស្ត្រីម្នាក់អាចបង្កើតបាននៅដំណាក់បន្តពូជ ហៅថា :

ក. អត្រាជាតិប្រមាណ

ខ. អត្រាកំណើនវិជ្ជមាន

គ.អត្រាលទ្ធភាពបង្កកំណើត

ឃ.អត្រាកំណើនអវិជ្ជមាន

II-ចូរបំពេញល្បះខាងក្រោមឱ្យបានត្រឹមត្រូវ :

1-វិធានការទប់កំណើនប្រជាជន ដែលលើកឡើងនិងដាក់ឱ្យអនុវត្តនៅ ប្រទេសចិនមានឈ្មោះថា ..... ។

2-ដំណើរឆ្លងកាត់ពីរបបប្រជាសាស្ត្រប្រពៃណី ទៅរបបប្រជាសាស្ត្រទំនើបហៅថា..... ។

3-ភាពចំណាស់នៃប្រជាជន ជាលទ្ធផលបានមកពីតំហាយចុះនៃ.....

..... របស់ស្ត្រី ។

4-បណ្តុំប្រជាជននៃទ្វីបអឺរ៉ុប មានដង់ស៊ីតេខ្ពស់ទៅតាម..... ។

III-សំណួរត្រិះរិះ :

1-តើកំណើនទាបនៃប្រជាជនពិភពលោក នៅមុនឆ្នាំ 1650 បណ្តាលមក ពីមូលហេតុអ្វី?

2-តើប្រទេសលោកខាងជើងនិងប្រទេសលោកខាងត្បូង មានបញ្ហាប្រជាសាស្ត្រដូចគ្នាទេដែរឬទេ? ចូលពន្យល់ ។

3-តើគេធ្វើចំណោលប្រជាសាស្ត្រដោយរបៀបណា ? ដើម្បីអ្វី ?

4-អ្នកប្រជាសាស្ត្រអះអាងថា "នៅឆ្នាំ 2050 ខាងមុខ ប្រទេសឥណ្ឌា នឹងមានប្រជាជនច្រើនជាងចិន "

ក-តើការគន់គូរទុកជាមុននេះ ផ្អែកលើមូដ្លានអ្វី ? មានប្រយោជន៍អ្វី ?

ខ-តើប្រទេសឥណ្ឌា អាចដោះស្រាយបញ្ហាចិញ្ចឹមប្រជាជនដ៏ច្រើនលើសលប់នេះបានដែរឬទេ? ព្រោះអ្វី? ចូលពន្យល់ ។

ចម្លើយ :

I-គូសសញ្ញា ✓ ក្នុងប្រអប់មុខចម្លើយត្រឹមត្រូវតែមួយគត់ :

1-កាលពីឆ្នាំ1347-1351 មនុស្សលោកស្លាប់អស់25លាននាក់ដោយ សារ

ក. សង្គ្រាម

ខ. ជំងឺអាសន្នរោគ

ក. ជំងឺប្រើស្ត្រីខ្មៅ

ឃ. ជំងឺអុត

2-ចំនួនកូនជាមធ្យមដែលស្ត្រីម្នាក់អាចបង្កើតបាននៅដំណាក់កាលបន្តពូជ
ហាក់ថា :

ក. អត្រាជាតិប្រមាណ

ខ. អត្រាកំណើនវិជ្ជមាន

គ. អត្រាសន្ទភាពបង្កកំណើត

ឃ. អត្រាកំណើនអវិជ្ជមាន

II- ចូរបំពេញស្បង់ខាងក្រោមឱ្យបានត្រឹមត្រូវ :

1-វិធានការទប់កំណើនប្រជាជន ដែលលើកឡើងនិងដាក់ឱ្យអនុវត្តនៅ
ប្រទេសចិនមានឈ្មោះថា... នយោបាយកូនចោល... ។

2-ដំណើរឆ្លងកាត់ពីរបបប្រជាសាស្ត្រប្រពៃណី ទៅរបបប្រជាសាស្ត្រទំ
នើបហាក់ថា..... អន្តរកាលប្រជាសាស្ត្រ .... ។

3-ភាពចំណាស់នៃប្រជាជន ជាលទ្ធផលបានមកពីតំបន់ប៉ុន្មាននៃ ..លទ្ធភាព
បង្កកំណើត ... របស់ស្ត្រី ។

4-បណ្តុំប្រជាជននៃទ្វីបអឺរ៉ុប មានដងស៊ីតេខ្ពស់ទៅតាម. ទ្រុឌខ្សែបន្ទាត់
កណ្តាល ។

III- ចម្លើយសំណួរត្រិះរិះ :

1-កំណើនទាប នៃប្រជាជនពិភពលោកនៅមុនឆ្នាំ 1650 បណ្តាលមក ពី

បូលហេតុ :

- អាកាសធាតុមិនសូវអំណោយផល

- ទឹកស្រាវ ជម្ងឺរាតត្បាត... ។

2- ប្រទេសណាខាងជើងនិងប្រទេសណាខាងត្បូង មានបញ្ហាប្រជាសាស្ត្រមិនដូចគ្នាទេ ។ លោកខាងជើងបានចេញផុតពីអន្តរកាលប្រជាសាស្ត្រ ហើយលោកខាងត្បូង ភាគច្រើនស្ថិតនៅក្នុងវគ្គទី២នៃអន្តរកាល

ក្នុងពេលដែលប្រទេសខ្លះទៀតមើលតែបញ្ហាបំប្លែងប៉ុណ្ណោះ ។ នៅក្នុងប្រទេសអភិវឌ្ឍន៍មានប្រជាជនច្រើនជាងគ្រប់ប្រទេស ដោយគួរស្រែករំលោភការយល់ដឹងឡើយពីបញ្ហាបំប្លែងជីវភាព និងសុខុមាលភាព

កូនសិស្ស គុណភាពក្នុងប្រទេសកំពង់បារាំងមានប្លែកខ្លះគ្នាដូចជា រាជមូលដ្ឋានមាន មិន ក្នុងខាងត្បូង តែវាង តំបន់បូរី និងថៃ បានបញ្ចប់អន្តរកាលប្រជាសាស្ត្ររបស់ខ្លួនហើយ ដោយសារអនុវត្តន៍ នយោបាយ

ផែនការប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព ។

3- តើអង្គការអភិវឌ្ឍន៍ប្រជាសាស្ត្រដោយ ប្រពន្ធសហិតសាស្ត្រ និងប្រើអត្រាកំណើនល្បឿនជាគោល ។ ដើម្បីគណនាយុវ័យពេលវាទិនឡើយដល់នៃចំនួនប្រជាជនក្នុងប្រទេសម្នាក់ ឬក្នុងតំបន់ណាមួយទាំងមូល ។

4- អ្នកប្រជាសាស្ត្រអង់គ្លេសនៅឆ្នាំ 2050 ខាងមុខប្រទេសឡាវ និង

មានប្រជាជនច្រើនជាងចិន ។

ក-ការគន់គូរទុកជាមុននេះ ផ្អែកលើមូដ្ឋាន ការវិវត្តប្រជាសាស្ត្រ ។

មានប្រយោជន៍ដូចជា :

- កាត់បន្ថយល្បឿន នៃកំណើនប្រជាសាស្ត្រច្រើនទៅនិងកំណើនកាល ពី20ទៅ50 ឆ្នាំមុននេះ ។

- ជួយគាំទ្រឱ្យមានស្ថេរភាពប្រជាសាស្ត្រពិភពលោកយ៉ាងយឺតមួយ ។

ខ-ប្រទេសឥណ្ឌា អាចដោះស្រាយបញ្ហាទិញប្រជាជនដ៏ច្រើនលើស លប់នេះ បាន ព្រោះ ពិភពលោកយើងឥឡូវកំពុងមានភាពជឿនលឿន ក្នុងអន្តរកាលប្រជាសាស្ត្រ ។ នៅក្នុងដំណាក់កាលទី 2 នេះគេឃើញមាន ដំណើរឆ្ពោះទៅរកលំនឹងប្រជាសាស្ត្រជាពិសេស កុមារនិងមនុស្សពេញ វ័យ ទំហំគ្រួសារឆ្ពោះទៅរកភាពរួមតូច បន្តគ្រួសារតិច ជីវភាព គ្រួសារអាចប្រសើរឡើង សុខភាព និងការសិក្សាអប់រំត្រូវបានកែលំអ ផលិតភាពការងារនិងផលទុនអាចត្រូវបានលើកកម្ពស់ ភាពក្រីក្រអាច ត្រូវបានកាត់បន្ថយ ។ នៅសម័យកាលនេះរដ្ឋអាចសម្រេចបាននូវការ កាត់បន្ថយភាពក្រីក្ររបស់ប្រជាជន ដូចជានៅអាស៊ីបូព៌ា អាស៊ីអាគ្នេយ៍ អាស៊ីទក្សិណ និងអាមេរិចឡាទីន ។

ជំពូកទី ៥ នគរូបនីយកម្មនិងចក្ខុវិស័យ

មេរៀនទី១ បន្ទុះប្រជាជនក្រុងនៅប្រទេសកម្ពុជាអភិវឌ្ឍ

សំណួរ-ចម្លើយមេរៀន :

1-ចូរឱ្យនិយមន័យនៃពាក្យ : នគរូបនីយកម្ម អត្រានគរូបនីយកម្មអន្តរ
ភាពទីក្រុង និងសំណង់អនាធិបតេយ្យ ។

ចម្លើយ : ឱ្យនិយមន័យនៃពាក្យ : នគរូបនីយកម្ម អត្រានគរូបនីយកម្ម
អន្តរភាពទីក្រុង និងសំណង់អនាធិបតេយ្យ

- អត្រានគរូបនីយកម្ម: ការបង្ហាញភាគរយនៃចំនួនប្រជាជនដែលរស់នៅ
ក្នុងតំបន់មួយ ឬប្រទេសមួយ ។

- នគរូបនីយកម្ម : គឺជាការងាររៀបចំ ឬពង្រីកទីក្រុង និងការប្រមូល
ផ្គុំប្រជាជនរស់នៅក្នុងក្រុងផងដែរ ។

- អន្តរភាពទីក្រុង : គឺជាការកែប្រែរបៀបរស់នៅរបស់ប្រជាជន
ដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធ ។

- និងសំណង់អនាធិបតេយ្យ : គឺការសាងសង់សង្កាត់លំនៅដ្ឋានឯកឯង
ដែលរីកដុះដាលជាមធ្យមពីរដងលឿនជាងសំនុំទីប្រជុំជនក្រុង ។

2-តើសង្កាត់នគរូបនីយកម្ម នៅប្រទេសលោកខាងត្បូងនិងលោកខាង
ជើងខុសគ្នាដូចម្តេច ?

ចម្លើយ : សង្វាក់នគរូបនីយកម្ម នៅប្រទេសលោកខាងត្បូងនិងលោកខាង
ជើងខុសគ្នាដូចជា :

ក-លោកខាងជើង : ដោយប្រទេសលោកខាងជើងបានបញ្ចប់អន្តរកាល
ទីក្រុងរួចរាល់ហើយ អគ្រាន់តែរួមបញ្ចូលអន្តរកម្មទ្រព្យខ្ពស់ ទីក្រុងមាន
ចំនួនច្រើនប៉ុន្តែការលូតលាស់ក្នុងរយៈពេល ៧ ឆ្នាំជាង 3% សំរាប់ក្រុង
ភ្នំយក និងទាបជាង 5% សម្រាប់ក្រុងម៉ូស្កូ នៅចន្លោះឆ្នាំ 1990 និង
2000) ។

ខ-លោកខាងត្បូង : ដោយប្រទេសលោកខាងត្បូងមានការរីកចម្រើន ជាង
18% សម្រាប់ទីក្រុង ម៉ិចស៊ិកូ និងជាង 64% សម្រាប់ ទីក្រុង
ម៉ិរណានា នៅចន្លោះឆ្នាំ 1990 ដល់ 2000) ។

3- តើការលេចឆ្លានទីក្រុងនៅស្រុក វិជ្ជមានឬអវិជ្ជមាន ? តើជាទីក្រុង
របស់ប្រទេសណាខ្លះ ?

ចម្លើយ : ឈ្មោះទីក្រុងទាំងនេះ ដោយឯកសារលេខ ១ ។ ទីក្រុង
របស់ប្រទេសដូចខាងក្រោម :

- (ហ្វេស្តូ អូសាកា- មូល) នៅប្រទេសជប៉ុន
- (ដេលី ដាកា ប៉ារីស ឡានយ៉ា ភារីដេ) នៅប្រទេស ឡាវ
- (ម៉ិម៉ិល) នៅប្រទេសម៉ិម៉ិល
- (ភាវ៉ិប៊ូឡូ វ៉ៃប៉ុលីស ធរី) នៅប្រទេស លីបេរី

- (រ៉ូបេរអេរ៉ូលែ) នៅប្រទេសអាហ្សង់ទីន

- (សិសាហៃ) នៅប្រទេសចិន

- (ម៉ូស៊ូ) នៅប្រទេសរុស្ស៊ី

- (មាកាតា) នៅប្រទេសឥណ្ឌូនេស៊ី

- (អ៊ិចស៊ីមតូ) នៅប្រទេសអ៊ិចស៊ីមតូ

- (ហ្គ្លែយក ឡូសអង់ ស៊ីឡែស) នៅប្រទេសសហរដ្ឋអាមេរិក

▲ - (តែវ) នៅប្រទេសអេស៊ីប ។

4- នៅទ្វីបអាព្រិច អត្រានគរូបនិយកម្មនិងចំនួនទីក្រុង យ៉ាងដូច

↓ ម្តេច ? ពាក្យអ្វីបានជាប្រជាសាស្ត្ររាត់ទុកវា ជាពត៌តូតបន្តទីក្រុង ?

ចម្លើយ : នៅទ្វីបអាព្រិច អត្រានគរូបនិយកម្មនិងចំនួនទីក្រុង យ៉ាងដូចគ្នា :

ដូច ជាអត្រានគរូបនិយកម្មនៅទីនោះមានកម្រិតស្របបំផុតទីក្រុងមាន តិចតួច អ្នកប្រជាសាស្ត្រនៅតែចាត់ទុកជាពត៌តូតបន្តទីក្រុង

ព្រោះពួកគេពេលប្រជាន់ក្រុងមធ្យមកម្រិតខ្ពស់ស្របនៅក្រុងទីក្រុង និងកំពស់ដើមចុះបើធៀបគ្នាទាំងបណ្តាឆ្នាំ 60 – 70 ។

5- តើមានទីក្រុងនាំមកនូវបញ្ហាអ្វីខ្លះ ?

ចម្លើយ : មានទីក្រុងនាំមកនូវបញ្ហាដូចជា :

ការលោតសន្ធឹងនៃទីក្រុង

- កង្វះហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ
- កង្វះទីជម្រក
- កង្វះការងារ ។

6-តើទីក្រុងកម្ពុជាយើងសព្វថ្ងៃ មានការរីកចម្រើនដែរឬទេ ?

ហើយកំពុងជួបបញ្ហាអ្វីខ្លះ ?

ចម្លើយ: ទីក្រុងកម្ពុជាយើងសព្វថ្ងៃមានការរីកចម្រើនដែរ ។ ហើយកំពុងជួប
បញ្ហាដូចជា :

- ភាពគ្មានការងារធ្វើនៅជនបទ
- អសន្តិសុខ
- មានគ្រោះធម្មជាតិ (ទឹកជំនន់ រាំងស្ងួត...)
- បន្តការសិក្សា ការជួញដូរ
- សំណង់អនាធិបតេយ្យ ចោរកម្ម -ល- ។

មេរៀនទី ២ ទីក្រុងក្នុងប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍ

សំណួរ-ចម្លើយមេរៀន :

1-សក្តានុពលសំគាល់ពិសេសៗនៃទីក្រុងនៅប្រទេសលោកខាងត្បូង និង ប្រទេសលោកខាងជើងមានដូចម្តេច ?

ចម្លើយ : ក្នុងសំគាល់ពិសេសៗនៃទីក្រុងនៅប្រទេសលោកខាងត្បូង និង ប្រទេសលោកខាងជើងមានដូចជា : មានការរីកលូតលាស់យ៉ាងខ្លាំងក្លា និងភាវូបនីយកម្ម បន្តិចទីក្រុងបានបង្ហាញឱ្យឃើញតាមរយៈការកកើតបណ្តុំ ទីក្រុងហៅថាមេកាប៉ូល ។

2-តើបន្តិចប្រជាជនក្រុងនៅលោកខាងត្បូងកើតឡើងដោយសារអ្វីខ្លះ?

ចម្លើយ : បន្តិចប្រជាជនក្រុងនៅលោកខាងត្បូងកើតឡើងដោយសារ :

- ថាមភាពប្រចារណាស្រ្តផ្ទាល់ខ្លួន ក្នុងប្រទេសលោកខាងត្បូង
- ការធ្វើសមាហរណកម្មផ្នែកសង្គមយ៉ាងហ័សបំផុត
- ប្រជាជនធ្វើការផ្លាស់ប្តូរលំនៅពីជនបទទៅទីក្រុង ។

3-ចលនាចំណោលស្រុកស្រែ មានទំនាក់ទំនងទៅនឹងកត្តាសេដ្ឋកិច្ច សង្គម និងចិត្តសាស្ត្រ ។ ចូរបង្ហាញឱ្យច្បាស់លាស់ទៅតាមកត្តានីមួយៗ ។

ចម្លើយ : ពេលនាថ្ងៃពិធីប្រកួតប្រជែង មានទំនាក់ទំនងទៅនឹងកត្តាសេដ្ឋកិច្ច

សង្គម និងវិទ្យាសាស្ត្រ ដូចជា :

ក-សេដ្ឋកិច្ច

- ទំរង់សេដ្ឋកិច្ចទំនើបមានការរីកចម្រើន (ទីក្រុង)
- សម្ភារប្រជាសាស្ត្រទីតាំងរស់នៅ (ជម្រក)
- ដីខ្សោះជីវជាតិហើយរហ័ស
- ប្រាក់កម្រៃមានគុណភាពកន្លះចុះ ... ។

ខ- សង្គម

- ទីក្រុងមានកម្រិតវិន័យនៃការងារ ត្រូវលាងដៃជម្រក
- ភាពសម្បូរសម្រស់
- មានសកម្មភាពសង្គមនៃសេវាកម្មតាមទីក្រុង ... ។

ក- វិទ្យាសាស្ត្រ

- ក្រុមប្រឹក្សាសិក្សាមានសម្រាប់ប្រកួតប្រជែងប្រចាំឆ្នាំ ... ស្តីអំពីមូលហេតុ
- នៃកម្រិត គេដឹងថា មានវិទ្យាសាស្ត្រសិក្សាសិក្សា ... មានប្រយោជន៍ខ្លាំងក្លា
- និងមានវិទ្យាសាស្ត្រស្រុកស្រែកម្រិតទីក្រុង ... ។

៤-ចូរពន្យល់ពាក្យ : ថាមភាពប្រជាសាស្ត្រ ជំនោរប្រជាសាស្ត្រ សម្ពាធប្រជាសាស្ត្រ ។

ចម្លើយ : ពន្យល់ពាក្យ : ថាមភាពប្រជាសាស្ត្រ ជំនោរប្រជាសាស្ត្រ សម្ពាធប្រជាសាស្ត្រ ។

- ថាមភាពប្រជាសាស្ត្រ : ការរីកចម្រើនចោលយ៉ាងខ្លាំងក្លានៃអង្គការរំលែកនៃបន្ទុះទីក្រុង ។

- ជំនោរប្រជាសាស្ត្រ : ជាការកើនឡើងនៃប្រជាជនក្រុងជាច្រើនប្រមាណ ។

- សម្ពាធប្រជាសាស្ត្រ : ការរស់នៅក្រោមភ័យខ្លាចពីការប្រយោជន៍ដ៏មាំមួនព័រិន ។

5-នៅកម្ពុជាយើងមានកំរើន ប្រជាជនក្រុងដូចម្តេចដែរ ? តើកំរើននេះ បណ្តាលមកពីមូលហេតុអ្វីខ្លះ ? ចូរពន្យល់ ។

ចម្លើយ : នៅកម្ពុជាយើងមានកំរើនប្រជាជនក្រុងយ៉ាងខ្លាំងណាស់ ។ កំរើន នេះ បណ្តាលមកពីមូលហេតុដូចជា :

- ការស្វែងរកការងារធ្វើតាមទីក្រុង
- ជីវភាពរស់នៅប្រជាជនជនបទនៅក្រីក្រ

- ការបន្តការសិក្សា : ពីជនបទទៅទីក្រុង
- បញ្ហាអសន្តិសុខ : ភាពគ្មានសណ្តាប់ធ្នាប់ គ្មានសុវត្ថិភាព
- គ្រោះឡិក្ស : គ្រោះអត់ឃ្លាន វេទនា
- គ្រោះធម្មជាតិ : ភាពរាំងស្ងួត ទឹកជំនន់ -ល- ។

មេរៀនទី ៣ ការប្រយោជន៍ផ្នែកសេដ្ឋកិច្ច

សំណួរ-ចម្លើយមេរៀន :

1-តើនគរូបនីយកម្មនាំមកនូវផលប្រយោជន៍និងផលវិបាកអ្វីខ្លះ ?

ចម្លើយ : នគរូបនីយកម្មនាំមកនូវផលប្រយោជន៍និងផលវិបាកដូចជា:

ក. ផលប្រយោជន៍

- ជួយអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ចជាតិ ដូចជា ផលិតភាពការងារ កសិកម្មខ្ពស់ ជាកត្តាជំរុញពលករជនបទឱ្យរត់មករកទីក្រុងដើម្បីស្វែងរកការងារ
- បង្កើតបានជាកម្លាំងពលកម្មយ៉ាងច្រើន
- នាំឱ្យផលិតកម្ម និងសេវាកម្មទីក្រុងរីកចម្រើន
- ជាកម្លាំងរួមចំណែកធ្វើឱ្យសេដ្ឋកិច្ចរីកចម្រើន
- ជាប្រភពផ្តល់ការងារ និង ប្រាក់ចំណូល
- កាត់បន្ថយសម្ពាធលើដីស្រែចម្ការបានមួយចំនែក ... ។

ខ. ផលវិបាក

- ទោះបីប្រាក់ចំណូលអ្នកក្រុងមានកម្រិតខ្ពស់ក៏ដោយក៏អ្នកទីក្រុងក្រីក្រមាន

ករណីគ្រប់គ្រងជនបទក្រីក្រដែរ ។

- ប្រជាជនទាំងនោះរស់នៅកន្លែងរស់នៅអាណាចក្រខ្មែរសង្គម សុខដុំ អនាម័យ បណ្តាញទឹកស្អាត អគ្គិសនី គ្រាប់ ទម្លាប់ និង សុខភាព សុវត្ថិភាព ។

- កង្វះអាហារ និងថវិកាជំលោះស្រូវធ្ងន់ធ្ងរទៅតំបន់ក្បែរទីក្រុង

- ចំណេះដឹងតុលាការបរិស្ថានក្រុង ... ។

2- ហេតុអ្វីបានជាផលិតការងារអាក្រក់ខ្ពស់ ជាកត្តាជំរុញពលករ ជនបទ ឱ្យធ្វើចំណោលស្រុកស្រែមកកាន់ទីក្រុងទៅវិញ ?

ចម្លើយ : បានជាផលិតការងារអាក្រក់ខ្ពស់ ជាកត្តាជំរុញពលករ ជនបទ ឱ្យ ធ្វើចំណោលស្រុកស្រែមកកាន់ទីក្រុងទៅវិញ ព្រោះ:

- ដើម្បីស្វែងរកការងារ
- បង្កើតបានជាកម្លាំងពលកម្មយ៉ាងច្រើនជាហេតុនាំឱ្យផលិតកម្ម និង ការងារកម្រិតធំឡើង
- ពង្រឹង និង ពង្រីកគ្រឹះស្ថានកិច្ច ដែលជាប្រភពប្រាក់ចំណូល និងកំណើន ប្រជាជនក្រុង ។

3- តើចំណោលស្រុកស្រែមកកាន់ទីក្រុងនៅកម្ពុជាយើង បណ្តាលមកពី មូលហេតុអ្វីខ្លះ ?

ចម្លើយ : ចំណោលស្រុកស្រែមកកាន់ទីក្រុងនៅកម្ពុជាយើង បណ្តាលមកពី មូលហេតុ:

- ទីក្រុងជាកន្លែងប្រមូលផ្តុំ សេដ្ឋកិច្ច ឧស្សាហកម្ម ពាណិជ្ជកម្ម និង ស្ថេរភាព

- ផ្តល់ការងារធ្វើ បន្តការសិក្សា ផ្លាស់លំនៅ

- ភាពក្រីក្រនៅជនបទ ការជួញដូរផ្សេងៗ

- អសន្តិសុខ ទ្វីភិក្ស គ្រោះធម្មជាតិ... ។

ចម្លើយ : គូបនីយកម្មនៅកម្ពុជាយើងសព្វថ្ងៃ ជួបប្រទះនឹងបញ្ហាដូចជា:

- ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធនៅតាមទីក្រុង
- ខ្វះនូវបណ្តាញអគ្គិសនី ទឹកស្អាត
- បញ្ហាសំរាមនៅតាមទីក្រុង   - បរិស្ថានទីក្រុងអាប់អួរ
- សំនង់អាណាធិបតេយ្យ សណ្តាប់ធ្នាប់តាម សាធារណៈ
- ការបំពុលអាកាស... ។

សំណួរជំពូកទី៥

1-ចូរគូសសញ្ញា ✓ ក្នុងប្រអប់មុខចម្លើយត្រឹមត្រូវតែមួយគត់ :

1-ឃីនសាសា (Kinshasa) ជា រដ្ឋធានីរបស់ :

- ក. ប្រទេសកូតអ៊ីវរ   ខ. ប្រទេសនីសេរីយ៉ា
- គ. ប្រទេសអាត់សេរី   ឃ. សារណរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យកុងគោ

2-ទីក្រុងដ៏ធំរបស់ប្រទេសមួយដែលមានឥទ្ធិពលទៅលើសំហមួយមិនថាផ្នែកឬតូចទេ ហៅថា

- ក. មេត្រូប៉ូល   ខ. មេកាប៉ូល
- គ. មេកាឡូប៉ូល   ឃ. អូស៊ីកូប៉ូល

II-ចូរបំពេញល្អៗខាងក្រោមឱ្យបានត្រឹមត្រូវ :

- 1-សព្វថ្ងៃ ពិភពលោកមានប្រជាជនក្រុងចំនួន..... ។
- 2-បន្ទុកទីក្រុងនាំមកនូវបញ្ហាជាច្រើនដែលអាច.....ដោយលំបាក ។
- 3-ចំណោលស្រុកស្រែ ជាបាតុភូតបណ្តាលមកពីបញ្ហាសេដ្ឋកិច្ច..... និង..... ។

III-សំណួរត្រិះរិះ :

1-សង្វាក់នគរូបនីយកម្មនៅលោកខាងជើង និងលោកខាងត្បូង ខុសគ្នា ដូចម្តេច ?

2-ចូរបង្ហាញឱ្យបានច្បាស់លាស់អំពីញោសេដ្ឋកិច្ច សង្គម និងចិត្តសាស្ត្រ ដែលនាំឱ្យមានបាតុភូតចំណោលស្រុកស្រែមកកាន់ទីក្រុង ។

3-តើនគរូបនីយកម្មនៅកម្ពុជាយើងសព្វថ្ងៃ ជួបប្រទះនឹងបញ្ហាអ្វីខ្លះ ?

4-តើទីក្រុងភ្នំពេញមានតួនាទីសំខាន់ៗអ្វី ? តើគេអាចចាត់ទុកទីក្រុង ភ្នំពេញជាមាតុភូត (មេត្រូប៉ូល) បានដែរឬទេ ? ចូរពន្យល់ ។

ចម្លើយបញ្ចប់ជំពូកទី៥

1-គូសសញ្ញា ✓ ក្នុងប្រអប់មុខចម្លើយត្រឹមត្រូវតែមួយគត់ :

1-ឃីនសាសា (Kinshasa) ជារដ្ឋធានីរបស់ :

- ក. ប្រទេសកូតអ៊ី វ័រ
- ខ. ប្រទេសនីសេរីយ៉ា
- គ. ប្រទេសអាត់សេរី
- ឃ. សារណរដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យកុងគោ

2-ទីក្រុងដ៏ធំរបស់ប្រទេសមួយដែលមានឥទ្ធិពលទៅលើសំហេងមួយមិន ថា

ធំឬតូចទេ ហៅថា :

ក. មេត្រូប៉ូល ខ. មេកាប៉ូល

គ. មេកាឡូប៉ូល ឃ. អូលីកូប៉ូល

II-ចូរបំពេញល្អះខាងក្រោមឱ្យបានត្រឹមត្រូវ :

1-សព្វថ្ងៃពិភពលោកមានប្រជាជនក្រុងចំនួន.340 លាននាក់ត្រូវជា $\frac{1}{4}$ ។

2=បន្ទុកទីក្រុងនាំមកនូវបញ្ហាជាច្រើនដែលអាច ប្រឈមមុខដោះស្រាយ ដោយលំបាក ។

3-ចំណោលស្រុកស្រែ ជាបាតុភូតបណ្តាលមកពីបញ្ហាសេដ្ឋកិច្ចសង្គមនិង ចិត្តសាស្ត្រ..... ។

III- ចម្លើយ :

1-សង្វាក់ នគរូបនីយកម្មនៅលោកខាងជើង និងលោកខាងត្បូង ខុសគ្នា ដូចជា :

ក-លោកខាងជើង : ដោយប្រទេសលោកខាងជើងបានបញ្ចប់អន្តរកាល ទីក្រុងរួចរាល់ហើយ អត្រានគរូបនីយកម្មមានកម្រិតខ្ពស់ ទីក្រុងមាន ចំនួនច្រើនប៉ុន្តែការលូតលាស់ក្រុងខ្សោយ (មានជាង 3% សំរាប់ក្រុង

ញុយក និងទាបជាង 5% សម្រាប់ក្រុងម៉ូស្កូ នៅចន្លោះឆ្នាំ 1990 និង 2000) ។

ខ-លោកខាងត្បូង : ដោយប្រទេសលោកខាងត្បូងមានការរីកចម្រើន (ជាង 18% សម្រាប់ទីក្រុង ម៉ិចស៊ិកូ និងជាង 64% សម្រាប់ ទីក្រុង ប៊ីនសាសា នៅចន្លោះឆ្នាំ 1990 និង 2000) ។

2- ចលនាចំណោលស្រុកស្រែ មានទំនាក់ទំនងទៅនឹងកត្តាសេដ្ឋកិច្ច សង្គម និងចិត្តសាស្ត្រ ដូចជា :

គ-សេដ្ឋកិច្ច

- ទំរង់សេដ្ឋកិច្ចទំនើបមានការរីកចម្រើន (ទីក្រុង)
- សម្ពាធប្រជាសាស្ត្រពិបាករស់នៅ (ជនបទ)
- ដីខ្សោះជីវជាតិយ៉ាងរហ័ស
- ប្រាក់កម្រៃមានកម្រិតទាបពេកនៅជនបទ ... ។

ខ. សង្គម

- = ទីក្រុងការរកប្រាក់មានភាពងាយស្រួលជាងជនបទ
- = ភាពសម្បូរការងារធ្វើ

- មានសកម្មភាពតូចតាចនៃសេវាកម្មតាមទីក្រុង ... ។

គ. ចិត្តសាស្ត្រ

- ការទទួលព័ត៌មានតាមបណ្តាញផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មាន ស្តីអំពីមូលហេតុ
នៃកង្វះខាតជីវភាពនាំឱ្យអ្នកជនបទ រឹតតែមិនសប្បាយចិត្តខ្លាំងឡើងនិង
ចង់ធ្វើចំណោលស្រុកស្រែមកទីក្រុង ... ។

3-នគរូបនីយកម្មនៅកម្ពុជាយើងសព្វថ្ងៃ ជួបប្រទះនឹងបញ្ហាដូចជា :

- ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធនៅតាមទីក្រុង
- ខ្វះនូវបណ្តាញអគ្គិសនី ទឹកស្អាត
- បញ្ហាសំរាមនៅតាមទីក្រុង
- បរិស្ថានទីក្រុងអាប់អួរ
- សំណង់អាណាធិបតេយ្យ សណ្តាប់ធ្នាប់តាម សាធារណៈ
- ការបំពុលអាកាស... ។

4-ទីក្រុងភ្នំពេញមានតួនាទីសំខាន់ៗ ដូចជា :

- ប្រមូលផ្តុំសេដ្ឋកិច្ច និងវប្បធម៌

- ពាណិជ្ជកម្ម
- ឧស្សាហកម្ម
- សេវាកម្ម
- បណ្តុំប្រជាជនមកពីជនបទ ។

គេអាចចាត់ទុកទីក្រុង ភ្នំពេញជាមាតុដី (មេត្រូប៉ូល) បាន ។ ព្រោះ កម្ពុជាជាប្រទេសឧស្សាហកម្មលាតសន្ធឹងលើដីក្រុងភ្នំពេញ និងតំបន់ជុំវិញ ក្រុងនៃខេត្តកណ្តាល និងកំពង់ស្ពឺ ហើយទីក្រុងនេះតែបន្តរីកលូតលាស់ តាមសង្វាក់បច្ចុប្បន្ន ។ ជារួមអាចជួយដល់ទំនើបកម្ម កសិកម្ម និងកំណើនផលិតកម្ម និងមានមុខងារខាងហិរញ្ញវត្ថុ កែច្នៃ ការចែកចាយ និងផ្តល់ការសម្រាប់កសិករ ។

ផ្នែកប្រវត្តិវិទ្យា

ជំពូកទី១ ពិភពលោកមុននិងលើមស.រថ ២០

មេរៀនទី ១ បដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្ម

សំណួរ-ចម្លើយមេរៀន :

1-ហើតុអ្វីបានជាកត្តាមនុស្សនៅសម័យបដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្មមានការ ប្រែប្រួល ?

ចម្លើយ : បានជាកត្តា មនុស្សនៅសម័យបដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្មមានការ ប្រែប្រួល ពីព្រោះការរីកចំរើន ផ្នែកកសិកម្មនិងវេជ្ជសាស្ត្របានលុបបំបាត់នូវ គ្រោះ ឡើងវិញនិងជំងឺរាលដាលនៅទ្វីបអឺរ៉ុប អត្រាកំណើនខ្ពស់ចំនែកអត្រា មរណៈធ្លាក់ចុះ ។ ប្រជាជននៅអឺរ៉ុបបន្តកើនឡើងយ៉ាងឆាប់រហ័សកលពី ក្នុងសតវត្សទី 18 ។

2-ចូរបង្ហាញពីមូលហេតុនៃវិវត្តន៍គ្រឿងយន្តក្នុងសម័យបដិវត្តន៍ ឧស្សាហកម្ម ។

ចម្លើយ : បង្ហាញពីមូលហេតុនៃវិវត្តន៍គ្រឿងយន្ត ក្នុងសម័យបដិវត្តន៍ ឧស្សាហកម្ម :

នៅសតវត្សទី 18 បដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្មបានកើនឡើងនៅប្រទេស
អង់គ្លេស ហើយរីករាលដាលដល់អឺរ៉ុបខាងលិចនៅសតវត្សទី 19 ។
បដិវត្តន៍ ឧស្សាហកម្មផ្ដើមឡើងដោយការរកឃើញម៉ាស៊ីនដើរចំហាយទឹក
មធ្យោ បាយដឹកជញ្ជូន វត្ថុធាតុដើម ថាមពល ។

3-តើដំណាក់កាលធំៗពាក់ព័ន្ធនឹងបដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្មមានអ្វីខ្លះ ?

• ចម្លើយ : ដំណាក់កាលធំៗពាក់ព័ន្ធនឹងបដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្មមាន:

- យុគកប្បាស
- ពីធូលីទៅប្រេងកាត ។

4-តើវិស័យគមនាគមន៍ក្នុងសម័យបដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្មរីកចំរើនដូចម្តេចខ្លះ?

ចម្លើយ: វិស័យគមនាគមន៍ក្នុងសម័យបដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្មរីកចំរើនដូចជា:
នៅសតវត្សទី18 អណ្តូងរ៉ែអង់គ្លេស គេប្រើកម្លាំងសត្វសេះអូសទាញ កូន
ទូរថភ្លើង ។ នៅឆ្នាំ 1814 ជនជាតិអង់គ្លេសស្តេហ្វាន់សុនបានធ្វើឱ្យម៉ាស៊ីន
ចំហាយទឹកបើកបរបាន ដោយប្រើកង់ ។ ម៉ាស៊ីនក្រោយនេះប្រើ ដោយ
ប្រព័ន្ធ ពីស្តុង និងយេនក្បាលរថភ្លើង ក៏ចាប់កំណើតឡើង ។

នៅឆ្នាំ 1814-1950 នៅអឺរ៉ុបខាងលិចគ្រប់ដណ្តប់ទៅដោយប្រព័ន្ធ ផ្លូវដែក

ណែនណាន់តាន់តាប់ ។ ម៉ាស៊ីនផ្ទះបង្កើតឡើងដោយជនជាតិអាឡឺម៉ង់
ដៃមឡ័រ និងបេន បង្ហាញមុនដំបូងពីរថយន្ត ។

នៅឆ្នាំ 1903 លោកប្រែររាយ ហោះហើរដោយគ្រឿងឧបករណ៍ធ្ងន់
ជាងខ្យល់ និងលោក ប្លូរីយូ ឆ្លងកាត់តំបន់ម៉ង់ដោយយន្តហោះ នៅឆ្នាំ
1909 ។

5- តើផលវិបាកនៃការដឹកជញ្ជូនក្នុងសម័យបដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្មមាន
ដូចម្តេចខ្លះ ?

ចម្លើយ : ផលវិបាកនៃការដឹកជញ្ជូនក្នុងសម័យបដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្មមាន
ដូចជា :

- ផ្លូវដែកនិងនាវាដើរដោយចំហាយទឹក ត្រូវការប្រមូលទន់ដីច្រើន
សម្បើម ដែលផ្គត់ផ្គង់ដោយធានាគោ ឬដោយក្រុមហ៊ុនឯកជន ។
- ស្ពាន ផ្លូវក្រោមដី ស្ពានដោម ចំនត់រថភ្លើងធ្វើឱ្យទេសភាពទាំង
ឡាយប្រែប្រួល ។

6- ចូរពិនិត្យផែនទីឧស្សាហកម្មនៅទ្វីបអឺរ៉ុបនៅចុងសវត្សទី 19
ដោយកំណត់ឈ្មោះប្រទេសទាំងឡាយដែលមានសញ្ញា :

ក. ▲ ក្នុងកំនត់ពន្យល់ ។

ខ. ● ក្នុងកំនត់ពន្យល់ ។

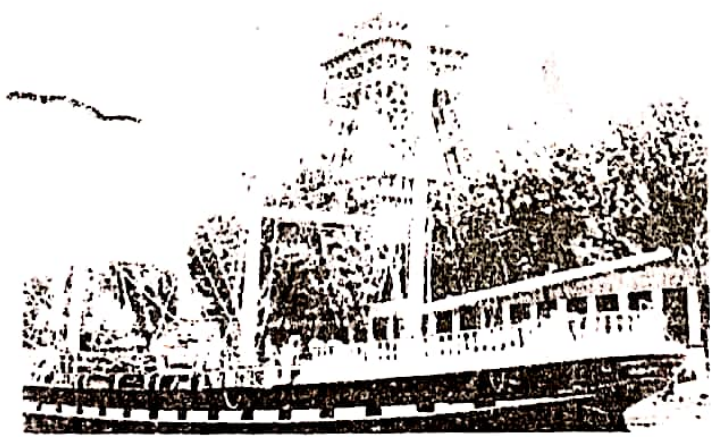
គ. ☐ ក្នុងកំនត់ពន្យល់ ។

ចម្លើយ : ពិនិត្យផែនទីឧស្សាហកម្ម នៅទ្វីបអឺរ៉ុបនៅចុងសវត្សទី19ដោយ
កំណត់ឈ្មោះប្រទេសទាំងឡាយដែលមានសញ្ញា :

ក. ▲ ក្នុងកំនត់ពន្យល់ : មានប្រទេសដូចជា អេស្ប៉ាញ អាឡឺម៉ង់
អ៊ីតាលី អង់គ្លេស ។

ខ. ● ក្នុងកំនត់ពន្យល់ : មានប្រទេសអ៊ីតាលី អូទ្រីស រុស៊ី
អង់គ្លេស ។

គ. ☐ ក្នុងកំនត់ពន្យល់ : មានប្រទេសដូចជា បារាំង អាឡឺម៉ង់
អូទ្រីស រាជាណាចក្ររុម (អង់គ្លេស) ។

មរៀនទី២ បម្រែបម្រួលសង្គម

សំណួរ-ចម្លើយមេរៀន :

1-តើគហបតីនៅសម័យបដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្មជានរណា ? ចូរបង្ហាញ សមាសភាពនៃគហបតីនោះ ។

ចម្លើយ : គហបតីនៅសម័យបដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្ម ជាមនុស្សម្នាក់ដែលមិនមែនជា អភិជន មិនមែនជាកម្មករ និងមិនមែនជាប្រជាកសិករ ។ សមាសភាព នៃគហបតីធំទាំងនោះរយមមាន មន្ត្រីជាន់ខ្ពស់ (អភិបាលខេត្ត នាយខុទ្ទកាល័យនៃក្រសួងទាំងឡាយ) វិស្វករ គូស្តារ អេហ្វេ អ្នកច្នៃប្រឌិត ដូចជា ឥរិយអង្ស ល្អបែល ។

2-ចូរប្រៀបធៀបស្ថានភាពរស់នៅរវាងអ្នកស្រែចំការនិងពួកគហបតី នៅអឺរ៉ុបក្នុងសម័យបដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្ម ។

ចម្លើយ : ប្រៀបធៀបស្ថានភាពរស់នៅរវាងអ្នកស្រែចំការនិងពួកគហបតីនៅ អឺរ៉ុបក្នុងសម័យបដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្ម :

ក. អ្នកស្រែចំការ

- ប្រជាកសិករទាំងឡាយប្រកបរបរកសិកម្មសម្រាប់ផ្គត់ផ្គង់ គ្រួសារ

- ទឹកនៃឆ្នេរស្ទាក់នៅ របស់ពួកគេគ្មានជាសុខភាពនិងជាកន្លែងចាញ់ ទឹកចាញ់ដី ។

- អាហាររបស់ពួកគេគឺនំប៉័ងនិងគ្រាប់អ៊ឹក គ្រាប់សែក ឬពោត ចំនែកឯសាច់និងស្ករមិនសូវមានទេ ។

- ប្រជាជននៅតាមជនបទមានជីវភាពផ្សេងគ្នា ។

- កសិករតូចតាច ដែលមានដីធ្លីសម្រាប់ធ្វើអាជីវកម្មចំណែកអ្នករស់នៅ បានសមរម្យ ដោយមានអ្នកទទួលប្រវាស់ដី និងអ្នកជួលដី ។

ខ. ពួកគហបតី

- គហបតីខ្លះជាម្ចាស់ភាគហ៊ុនសកម្ម ឬអ្នកមានកាតព្វកិច្ចក្លាយ ទៅជាបេក្ខជន ឬជនលាភី មានបេក្ខភាពនៅក្នុងជួរសមាជិកសភា ។

- ពួកគេរស់នៅប្រកបទៅដោយជាសុខភាពក្នុងសណ្ឋាគារប្រណិត ៗផ្ទាល់ខ្លួន ដែលសាងសងនៅក្នុងសង្កាត់ថ្មីនៃទីក្រុងធំៗ ។

- ការរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍ គ្រួសាររបស់ពួកគេចង់សម្ព័ន្ធមេត្រីទៅនិង ត្រកូលអភិជន ដែលធនលាភី បញ្ចូលរបៀបចាត់ចែង បដិសណ្ឋារកិច្ច ការ ប្រណាំងសេះ ផ្នែកសិល្បៈ មានល្បឿនជាដើម ។

- ពួកគេជាអ្នកវាយតម្លៃការងារ និងការសន្សំប្រាក់ ដែលចាត់ទុក ដូចជាមូលដ្ឋាននៃជ័យជំនះបុគ្គល ។

3-តើជីវិតពួកកម្មករនៅសម័យបដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្មមានការបម្រែបម្រួល ឬទេ ? ហេតុអ្វី ?

ចម្លើយ : ជីវិតពួកកម្មករនៅសម័យបដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្មមិនមានការបម្រែ បម្រួលទេ ។ ព្រោះកម្មករធ្វើការនៅរោងចក្រនានាដែលមានពួកគេ ត្រូវប្រ មូលផ្តុំក្នុងចំនួនរាប់រយនាក់ហើយពួកគេគ្មានកម្មសិទ្ធិសំខាន់ទេ ។ ពួកគេមិន មែនជាម្ចាស់នៃពេលវេលា មិនមែនជាម្ចាស់នៃដំណើរការ ផលិតកម្មព្រោះ ពួកគេពឹងផ្អែកទៅលើម៉ាស៊ីន មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះពួក គេធ្វើការគ្មានពេល ឈប់សំរាក ក្នុងរោងចក្រគ្មានខ្យល់ចេញចូល គ្មានអនាម័យ គ្មានសន្តិសុខ វិន័យតឹងតែង ដូចជា ការជាកពិន័យ និងការបណ្តេញចោល ។

4-ចូរបង្ហាញពីបញ្ហាសិទ្ធិមនុស្សរបស់ស្ត្រី កុមារ និងគ្រួសាររបស់ពួក កម្មករក្នុងសម័យបដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្ម ។

ចម្លើយ : បង្ហាញពីបញ្ហាសិទ្ធិមនុស្សរបស់ស្ត្រី កុមារ និងគ្រួសាររបស់ពួក កម្មករក្នុងសម័យបដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្មមានដូចជា :

- ពួកគេរស់នៅក្នុងរូងក្រោមដី ក្នុងជំងឺក ក្នុងទីធ្លា មានលំនៅស្ថានជាច្រើនជាប់ៗគ្នា ឬជាលំនៅស្ថានកម្មករ ប្រមូលផ្តុំនៅជុំវិញរោងចក្រ និងអណ្តូងរ៉ែទាំងឡាយ

- កន្លែងតូចចង្អៀត សើម គ្មានកម្ដៅ គ្មានជាសុខភាព ហើយបរិភោគដ៏ឡូងបារាំងជាមួយសាច់ជ្រូក និងទឹកដោះគោហ្វូម៉ាស់

- អនាម័យនិងសំលៀកបំពាក់ក៏មិនគ្រប់គ្រាន់

- ស្ថានភាពរស់នៅអាចបង្កឱ្យមានជំងឺផ្សេងៗដូចជា របេង រោគក្រិន និងការស្លាប់របស់ទារក ។

- មានឧក្រិដ្ឋកម្មជាច្រើន អំពើពេស្យាចារ ករវប្បបង់កូនក្មេងកើនឡើង ។

- ក្មេងស្ទើរតែគ្មានបានប្រាក់ កម្រៃតែប្រាក់ខែរបស់ពួកគេគឺជាប្រាក់បន្ថែមមួយទៅបាច់ណាស់ ។

- ពួកថៅកែបង្កើនរយៈពេល ហើយធ្វើការកាត់បន្ថយប្រាក់ខែដើម្បីអភិវឌ្ឍសហគ្រាសរបស់ខ្លួន ។

5-ពីឆ្នាំ 1851 ដល់ឆ្នាំ 1911 តើប្រជាជនជនបទនៅអឺរ៉ុបមានលក្ខណៈ

ដូចម្តេច ? តើប្រជាជនជនបទប្រទេសណាដែលមានចំនួនប្រជាជនច្រើនជាងគេ ? (ពិនិត្យតារាង % នៃប្រជាជននៅអឺរ៉ុប)

ចម្លើយ : ពីឆ្នាំ 1851 ដល់ឆ្នាំ1911 ប្រជាជនជនបទនៅអឺរ៉ុបមានលក្ខណៈវិកចំរើផ្នែកកសិកម្ម និងគ្រឿងយន្តនាំឱ្យមានចំណាកជនបទយ៉ាងច្រើន ចលនានេះមានរួចមកហើយក្នុងរបបចាស់ ។ ចលនាកើនឡើងបន្ទាប់ពីឆ្នាំ 1850 និងបញ្ចប់ដោយការវិករាលដាលនៅអឺរ៉ុបទាំងមូលគេមិនសូវត្រូវការ កម្មករតាមរដូវនិងសិប្បករមកពីជនបទទេ ។ ប្រជាជនជនបទ នៅប្រទេសដែលមានចំនួនប្រជាជនច្រើនជាងគេ គឺប្រទេសរុស្ស៊ី ។ (តាមការពិនិត្យតារាង % នៃប្រជាជននៅអឺរ៉ុប) ។

6-ចូរប្រៀបធៀបជីវភាពរបស់កម្មករក្នុង ស.វទី 19 និងជីវភាពរបស់កម្មករសព្វថ្ងៃ ?

ចម្លើយ : ប្រៀបធៀបជីវភាពរបស់កម្មករក្នុង ស.វទី 19 និងជីវភាពរបស់កម្មករសព្វថ្ងៃ មានដូចតទៅ :

ក. ជីវភាពកម្មករនៅស.វទី 19

- មានជីវភាពលំបាកលំបិនរស់នៅក្រោមដី

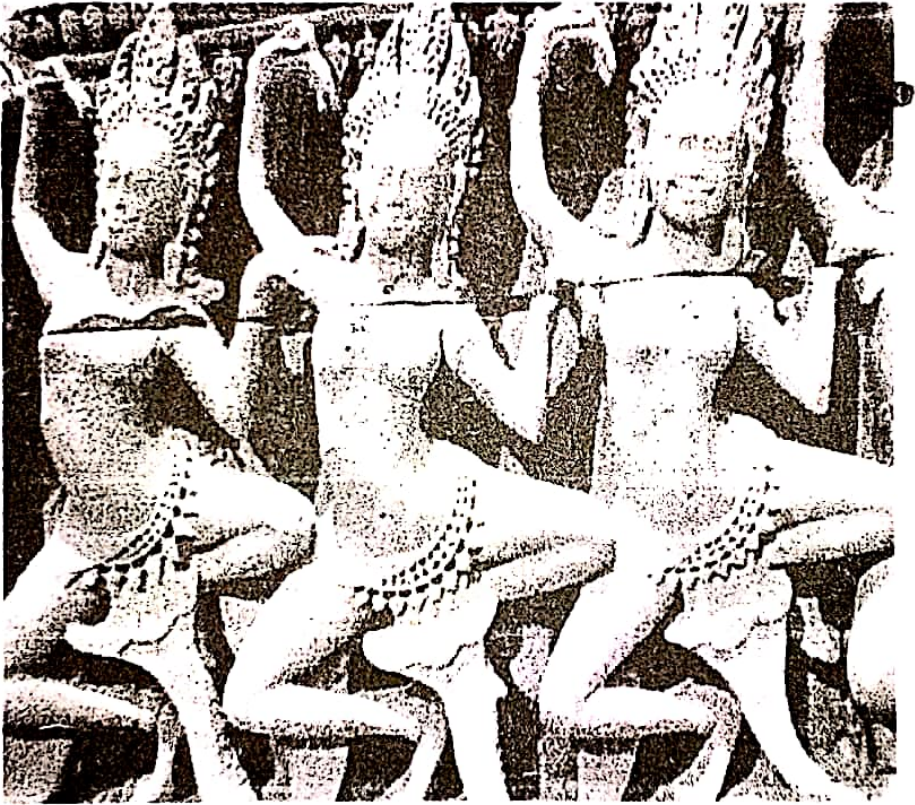
- ទឹកផ្លែឆ្នាំងស្អាតគ្មានជាសុកភាព តូចចង្អៀត សើម គ្មានកម្ដៅ គ្មានអនាម័យ និងសំលៀកបំពាក់មិនគ្រប់គ្រាន់ ។
- មានឧក្រិដ្ឋកម្មផ្សេងៗ ពេស្យាចារ ។
- ពួកកម្មករធ្វើការចាប់ពី១២ទៅ១៥ម៉ោងក្នុងមួយថ្ងៃ ៦ថ្ងៃក្នុង មួយសប្តាហ៍
- ពួកគេគ្មានពេលឈប់សំរាក
- គ្មានការធានារ៉ាប់រងហានិភ័យសង្គម ក្នុងករណីមានជំងឺតម្កាត់ គ្រោះថ្នាក់ឬភាពចាស់ ជរានិងគ្មានប្រាក់ឧបត្ថម្ភពីសង្គមធានាឡើយ ។

ខ. ជីវភាពកម្មករនាពេលបច្ចុប្បន្ន

- មានជីវភាពល្អបង្គួរ
- ការរស់នៅមានអនាម័យ និងមានជាសុកភាព
- មានប្រព័ន្ធទឹកស្អាត និងមានការប្រើប្រាស់អគ្គិសនីងាយជាងមុន
- ប្រព័ន្ធល្អ ចែកចាយទឹកគ្រប់ទីកន្លែង
- ពួកកម្មករធ្វើការក្នុងមួយថ្ងៃ ៨ទៅ១០ម៉ោង ៥ថ្ងៃក្នុងមួយ សប្តាហ៍
- មានការធានារ៉ាប់រងហានិភ័យផ្សេងៗក្នុងករណីមានជំងឺតម្កាត់ និង

គ្រោះថ្នាក់ផ្សេងៗ

- មានទឹកភ្លៀងសមរម្យ
- ពួកគេធ្វើការមានពេលឈប់សំរាក ជាពិសេសនៅថ្ងៃចុង សប្តាហ៍ ។

មេរៀនទី ៣ តំណែង

សំណួរ-ចម្លើយមេរៀន :

1-តើលទ្ធិសេរីនិយមមានគោលការណ៍និងមតិអភិវឌ្ឍន៍សង្គម ដូចម្តេច ?

ចម្លើយ : ទ្វីសេរីនិយមមានគោលការណ៍និងមតិអភិវឌ្ឍន៍សង្គម ដូចជា សិទ្ធិមនុស្សក្នុងការរស់រានមានជីវិត សេរីភាព កម្មសិទ្ធិ សមភាពនៅចំពោះមុខច្បាប់ សេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិ ការបោះពុម្ពផ្សាយ ការប្រជុំ ការចូលរួមក្នុងសេចក្តីសម្រេចចិត្តរបស់រដ្ឋ ។ មតិអភិវឌ្ឍន៍របស់ពួកសេរីនិយម គឺកំណែទម្រង់ រៀនរៀងដាច់ខាតមតិបដិវត្តន៍ ។

2-ចូរប្រៀបធៀប គោលការណ៍រវាងលទ្ធិសេរីនិយម អភិរក្សនិយម និងសង្គមនិយម ។

ចម្លើយ : ការប្រៀបធៀបគោលការណ៍រវាងលទ្ធិសេរីនិយម អភិរក្សនិយម និងសង្គមនិយម :

ក-លទ្ធិសេរីនិយម

- សិទ្ធិមនុស្សក្នុងការរស់រានមានជីវិត - សេរីភាព
- កម្មសិទ្ធិ - សមភាពចំពោះមុខច្បាប់

- សេរីភាពក្នុងការបញ្ចេញមតិយោបល់
- ការបោះពុម្ពផ្សាយ ការប្រជុំ និងចូលរួមក្នុងសេចក្តីសម្រេចចិត្ត ។

ខ-លទ្ធិអភិរក្សនិយម

- ថែរក្សាតម្លៃប្រពៃណី ទំនៀមទំលាប់
- ពួកអភិរក្សនិយមខុសពីពួកសេរីនិយមដោយទទួលស្គាល់តួនាទី និង អំណាចដ៏ខ្លាំងក្លារបស់រដ្ឋ
- មិនជឿលើគោលការណ៍សមភាពរវាងមនុស្សទាំងអស់ក្នុងសង្គមទេ
- សេរីភាពពួកអភិរក្សនិយមបានបង្ហាញថាសេរីភាពមនុស្សសំដែង ទៅបានក្នុងលទ្ធភាពគោរពប្រពៃណី ។

3-តើការបង្កើតសមាគមអន្តរជាតិទី I និង II មានទិសដៅដូចម្តេច ?

ចម្លើយ : ការបង្កើតសមាគមអន្តរជាតិទី I និង II មានទិសដៅដូចជា :

ក-សមាគមអន្តរជាតិទី I មានទិសដៅសំខាន់គឺបង្រួបបង្រួមវណ្ណៈកម្ពុ ករពិភពលោក ។

ខ-សមាគមអន្តរជាតិទី II បង្កើតនៅឆ្នាំ 1889 មានទិសដៅប្រមូលផ្តុំ សុទ្ធតែពួកសង្គមនិយម ។

4-តើពួកអាណាធិបតេយ្យនិយមកើតនៅពេលណា ? មានប្រភពមកពីណា ? តើពួកនេះមានគោលដូចម្តេចខ្លះ ?

ចម្លើយ:ពួកអាណាធិបតេយ្យនិយមកើតនៅស.វទី19 ។ មានប្រភពមកពី "ភាសាក្រិចមានន័យថាអ្នកគ្រប់គ្រង" ។ពួកនេះមានគោលការណ៍ដូចជា

- បង្កើតសហករណ៍ និងធ្វើការបះបោរ
- ជឿទៅលើលក្ខណៈល្អពីធម្មជាតិរបស់មនុស្ស
- ជឿលើការកម្ទេចអំនាចរដ្ឋ

5-នៅលើផែនទី "លទ្ធិសង្គមនិយមនិងសហជីពនិយម" ចូរកំណត់ឈ្មោះប្រទេសដែលស្ថិតនៅក្នុងផ្នែកនៃផែនទីពណ៌ខ្មៅមានឆ្នូតបញ្ជិតនិងពណ៌ខ្មៅហើយប្រទេសណាខ្លះដែលស្ថិតនៅក្នុងផ្នែកនៃផែនទីពណ៌ស ។

ចម្លើយ:នៅលើផែនទី "លទ្ធិសង្គមនិយមនិងសហជីពនិយម" កំណត់ឈ្មោះប្រទេសដែលស្ថិតនៅក្នុងផ្នែកនៃផែនទីពណ៌ខ្មៅមានឆ្នូតបញ្ជិតនិងពណ៌ខ្មៅមានប្រទេសអៀឡង់ អង់គ្លេស អាឡឺម៉ង់ ផ្រាំងឡង់ ហូឡង់ ។ ហើយប្រទេសដែលស្ថិតនៅក្នុងផ្នែកនៃផែនទីពណ៌ស មានប្រទេសអេស្ប៉ាញ អ៊ីតាលី ណរវែស ស៊ុយអែត ដាណឺម៉ាក ស្វីស អូទ្រីស សាធារណរដ្ឋនៃកស្មូវ៉ាគី ។

សំណួរជំពូកទី១

I- ចូរគូស (✓) នៅក្នុងប្រអប់ខាងមុខចម្លើយមួយដែលត្រឹមត្រូវ :

1- បដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្មកើតមុនដំបូងនៅប្រទេស :

ក. អ៊ីតាលី ខ. បារាំង

គ. អង់គ្លេស ឃ. អាមេរិក

2- បដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្មធ្វើឱ្យ :

ក. រោងចក្រវាយចំនុះ ខ. កើនចំនួនទីក្រុង

គ. ប្រជាកសិករកើនចំនួន ឃ. ចំនួនកម្មករថយចុះ

3- គំនិតថ្មីជាទស្សនៈដែលកើតឡើងក្នុងសម័យ :

ក. បច្ចេកទេសថយចុះ ខ. បដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្ម

គ. សង្គ្រាមលោក ឃ. ឧស្សាហកម្មមិនរីកចំរើន

4- បដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្មបានរីករាលដាលដល់អឺរ៉ុបខាងលិចនៅសតវត្ស ទី :

ក. 20 ខ. 19 គ. 18 ឃ. 17

II- ចូរបំពេញល្អះខាងក្រោមនេះឱ្យបានត្រឹមត្រូវ :

1-បដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្មគឺជាការអភិវឌ្ឍ..... ។

2-គហបតីនៅសម័យបដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្មជាមនុស្សម្នាក់ដែលមិនមែន
ជា..... មិនមែនជា.....និង..... ។ គហបតី
ទាំងឡាយមាន..... ផ្សេងគ្នា ។

3-ទស្សនវិទូដែលកសាងទ្រឹស្តីសង្គមនិយមគឺមាន.....និង..... ។

4-បដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្មមិនត្រឹមតែជាយុគសម័យនៃវិទ្យាសាស្ត្របច្ចេក ថ្មី
ទេ តែគឺជាយុគសម័យដែលមានការផ្លាស់ប្តូរ.....និង..... ទាំងស្រុង ។

III-សំណួរត្រិះរិះ :

1-ហេតុបានជាបដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្មចាប់ផ្តើមពីឆ្នាំ 1846 ដល់ 1851
សេដ្ឋកិច្ចអឺរ៉ុបនៅតែដដែល ?

2-ចូរប្រៀបធៀបរវាងសហគ្រាសពីរប្រភេទ គឺសហគ្រាសប្រមូលផ្តុំផ្នែក
ហៅថាត្រឹះ (Trust) និងសហគ្រាសប្រមូលផ្តុំបញ្ឈរ (Concectration
Vertical) តើខុសគ្នាដូចម្តេចខ្លះ ?

3-ហេតុដូចម្តេចបានជាភាគរយនៃប្រជាជនជនបទនៅអឺរ៉ុបមានចំនួនថយ
ចុះ ?

ចម្លើយ :

I-តួស (✓) នៅក្នុងប្រអប់ខាងមុខចម្លើយមួយដែលត្រឹមត្រូវ

1-បដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្មកើតមុនដំបូងនៅប្រទេស :

- ក. អ៊ីតាលី
- ខ. បារាំង
- គ. អង់គ្លេស
- ឃ. អាឡឺម៉ង់

2-បដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្មធ្វើឱ្យ :

- ក. រោងចក្រថយចំនួន
- ខ. កើនចំនួនទីក្រុង
- គ. ប្រជាកសិករកើនចំនួន
- ឃ. ចំនួនកម្មករថយចុះ

3-គំនិតថ្មីជាទស្សនៈដែលកើតឡើងក្នុងសម័យ :

- ក. បច្ចេកទេសថយចុះ
- ខ. បដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្ម
- គ. សង្គ្រាមលោក
- ឃ. ឧស្សាហកម្មមិនរីកចំរើន

4-បដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្មបានរីករាលដាលសល់អឺរ៉ុបខាងលិចនៅសតវត្សទី :

- ក. 20
- ខ. 19
- គ. 18
- ឃ. 17

II-បំពេញល្អៗខាងក្រោមនេះឱ្យបានត្រឹមត្រូវ :

- 1-បដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្មគឺជាការអភិវឌ្ឍ **បច្ចេកទេសឱ្យកាន់តែរីក ចម្រើន**
- 2-គហបតីនៅសម័យបដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្មជាមនុស្សម្នាក់ដែលមិនមែន
ជា **អភិជន** មិនមែនជា **កម្មករ** និង **ប្រជាកសិករ** ។

គហបតី ទាំងឡាយមាន **ភាព ផ្សេងគ្នា** ។

- 3-ទស្សនវិទូដែលកសាងទ្រឹស្តីសង្គមនិយមគឺមាន **រូបិតអូរីន ហេនរី សាំងស៊ីម៉ុន** និង **ឆាលហ្គុរេ** ។

- 4-បដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្ម មិនត្រឹមតែជាយុគសម័យនៃវិទ្យាសាស្ត្របច្ចេក
ថ្មីទេតែគឺជាយុគសម័យដែលមានការផ្លាស់ប្តូរ **មុខមាត់ឧស្សាហកម្ម** និង
សង្គម ទាំងស្រុង ។

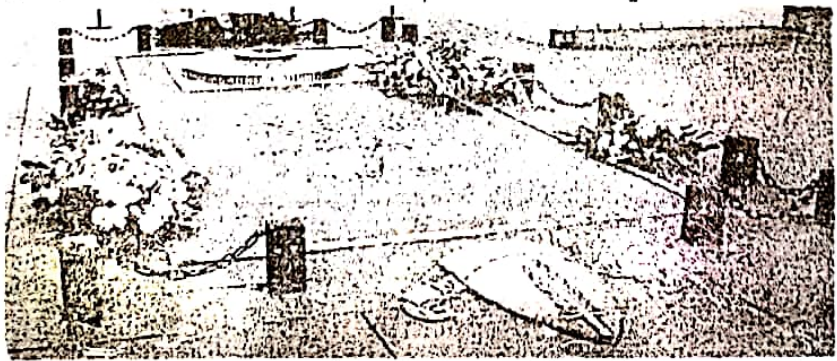
III- ចម្លើយ-សំណួរត្រិះរិះ :

- 1-បានជាបដិវត្តន៍ឧស្សាហកម្មចាប់ផ្តើមពីឆ្នាំ1846ដល់1851 សេដ្ឋកិច្ច
អឺរ៉ុបនៅតែដដែលដោយសារអាកាសធាតុត្រជាក់ ភាពរាំងស្ងួត ឬទឹកកក
ធ្វើឱ្យខូចខាតដំណាំ ។ ហើយអ្នកស្រែចំការមិនទិញផលិត ផលឧស្សាហ
កម្មអ្វីបន្តិចសោះ ។ រោងចក្របិទទ្វារ ភាពឥតការងារធ្វើ ប៉ះពាល់ដល់កម្ម
ករនិងសិបក្សករទាំងឡាយ ។ ចំណែកតម្លៃនំប៉័ងឡើង ថ្លៃខ្ពស់ ។

2-ប្រៀបធៀបរវាង សហគ្រាសពីរប្រភេទ គឺសហគ្រាសម្រមូលផ្តុំ ផ្នែក
ហៅថាត្រឹះ (Trust) និងសហគ្រាសប្រមូលផ្តុំបញ្ឈរ (Concectration
Vertical) ខុសគ្នាដូចជា:

- សហគ្រាសម្រមូលផ្តុំផ្នែក ហៅថាត្រឹះ (Trust) គឺគេទិញសហ
គ្រាសទាំងឡាយដើម្បីត្រួតពិនិត្យ ដោយឱ្យសហគ្រាសទាំងនោះបង្កើត
ផលិតផលតែមួយមុខ សម្រាប់ប្រកួតប្រជែងជាមួយផលិតផលដូចគ្នា
នឹងសហគ្រាសដទៃ ។
- សហគ្រាសប្រមូលផ្តុំបញ្ឈរ (Concectration Vertical) គឺ
ប្រមូលផ្តុំសហគ្រាសណាដែលចាំបាចសម្រាប់បង្កើតផលិតផលណាមួយ ។

3. ការជាភាគរយនៃប្រជាជនជនបទនៅអឺរ៉ុបមានចំនួនថយចុះដោយ សារ
ជនបានចាកចេញពីជនបទច្រើនកន្លែងធ្វើដំណើរទៅកាន់ ទីក្រុងធំៗ
ឬ មជ្ឈមណ្ឌលឧស្សាហកម្មធំៗនៅក្នុងប្រទេសរបស់ខ្លួន ។

ជំពូកទី២ ប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជា

មេរៀនទី១ បុរេប្រវត្តិសាស្ត្រកម្ពុជា

សំណួរ-ចម្លើយមេរៀន :

1-ចូររៀបរាប់ពីដើមកំណើតទឹកដីខ្មែរជនជាតិខ្មែរ ។

ចម្លើយ : រៀបរាប់ពីដើមកំណើតទឹកដីខ្មែរជនជាតិខ្មែរ :

ក-ចំពោះកំណើតទឹកដីខ្មែរ

នៅទីស័កទី ។ ភូមិភាគអាស៊ីអាគ្នេយ៍និងពំនើងផ្នត់ពីរគឺ ការឡើដូន្យាង និង អ៊ែរស៊ីន្យាង ដែលបង្កើតឱ្យមានជួរភ្នំ និងខ្ពង់រាបនានានៅពាស ពេញទឹកដី ខ្មែរពីសម័យបុរាណ និងសព្វថ្ងៃ ។

ខ-ចំពោះជនជាតិខ្មែរ

ជាយូរលង់ណាស់មកហើយដែលអ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវពីជនជាតិខ្មែរបានខិត ខំទាញសម្មតិកម្មប្លែកៗគ្នា ហើយអ្នកទស្សនាទាំងនោះតែងឱ្យ និយមន័យ ដូចជា :

ឥសានៈ លោក ឈឹម ក្រសេម : ខ្មែរយើងដើមឡើយជារដ្ឋមួយ នៅ

ប្រទេសឥណ្ឌាឈ្មោះថា កុមេរុ ។

កុមេរុ - ក្មេរ → ខ្មែរ

- លោក សិកសិដេស(G. Coedes) ខ្មែរមកពីពាក្យផ្សំរវាង
ឈ្មោះ កម្ពុ និង មេរា ។

កម្ពុ + មេរា → កម្ពុ + មេរ → កម្ពុ + មេរ → កម្ម + មេរ →

កមេរ + ក្មេរ → ខ្មែរ

- លោក ពៅ ឈិន និងសម្តេច ជួនណាត មានប្រសាសន៍ថា :

ខ្មែរបានមកពីពាក្យ: ខេមរៈ → ខ្មេរ → ខ្មែរ

ខេមរៈ → ខ + ម + រៈ → ប្រែថា "ក្សេមល្ល" ។

- លោក ឆត្រា ប្រេម ឬឌី មានប្រសាសន៍ថា កាលពីសម័យបុរាណ
ប្រទេសខ្មែរចែកចេញជាពីរផ្នែក ផ្នែកខាងលើហៅថា ~~ក្រុងលើ~~ ផ្នែក
ខាងក្រោមហៅថា ក្រោមពូជ ។

ក្រោមពូជ → ក្រមពូជ → កមពូជ ឬ ខម ។

- លោក កេងវ៉ាន់សាក់ និយាយថា ខ្មែរក្លាយមកពីពាក្យ ក + មេ

ក : មាននាទីឱ្យន័យរបស់ពាក្យកាន់តែខ្លាំងឡើង ។

មេ : ដោយពាក្យខ្មែរនិយមស្ត្រីជាធំគ្រួសារ ឬមេជាធំ ។

ក + មេ → កមេ + កេ → កេរ → ខេរ → ខែរ

យើងអាចសន្និដ្ឋានបានថាតាមការស្រាវជ្រាវរបស់អ្នកប្រាជ្ញបទេស និង អ្នកប្រាជ្ញខ្មែរ និងនវិទូអាចឱ្យយើងដឹងថា ខែរជាជនជាតិដើមមួយ ស្ថិត ក្នុងអំបូរខែរ-មនរសំនៅលើទឹកដីសុវណ្ណភូមិតាំងពីយូរយាណាស់មក ហើយ ។

ខែរ → ខែរ-មន → ពួកមេឡានេស៊ីយាង + ឥណ្ឌូនេស៊ីយាង ។

2-តើគេចែកយុគសម័យជាប៉ុន្មាន ? អ្វីខ្លះ ?

ចម្លើយ : គេចែកយុគសម័យជាបីផ្នែក ។ មានដូចជា :

- ស្ថានីយយុគថ្មបំបែក (600000 ឆ្នាំ-12000 ឆ្នាំមុនគ.ស.)
- ស្ថានីយយុគថ្មរំលីង ឬសំលៀង (8000 ឆ្នាំ-2000 ឆ្នាំមុនគ.ស.)
- ស្ថានីយយុគលោះ (2000 ឆ្នាំ-100 ឆ្នាំ មុនគ.ស.) ។

3-តើមានស្ថានីយបុរេប្រវត្តិអ្វីខ្លះ ? ឋិតនៅយុគអ្វី ? មានអរិយធម៌ដូច ម្តេច ?

ចម្លើយ : មានស្ថានីយបុរេប្រវត្តិឋិតនៅយុគដូចជាហើយ មានអរិយធម៌ដូច

ខាងក្រោមនេះ :

- ស្ថានីយស្រែស្បូវ រែង ស្រែបួស្សី កន្ទួត ព្រែកទេរ ខ្សឹម ស្នួល... ។
ស្ថានីយទាំងនេះស្ថិតនៅនៅយុគថ្មបំបែក ហើយមានអរិយធម៌ដូចជា
ចេះការពារខ្លួនពីសត្វសាហាវ ដុំថ្មធ្វើជាអាវុធ ចេះរកភ្លើង រួចស៊ីសាច់ ឆ្កិន
រស់នៅក្នុងរូងភ្នំ ចេះដាំដំណាំ និងចិញ្ចឹមសត្វ ពួកគេចេះស្លៀកពាក់
ស្បែកសត្វ ចេះពិចារណា គោរពបូជបុរស . . . ។

- ស្ថានីយ ល្អាងស្ពាន(ខេត្តបាតដំបង) ភ្នំល្អាង (កំពត) ក្បាលរមាស
(កំពត) សំរោងសែន (កំពង់ឆ្នាំង) តំបន់អង្គរ(សៀមរាប) . . . ។ ស្ថានី
យនេះស្ថិតនៅយុគថ្មរំលីង ឬសំលៀង ហើយមានអរិយធម៌ដូចជា ពួក
គេចេះធ្វើឧបករណ៍ប្រើប្រាស់ដូចជា កាំបិត ព្រួញ រណារ ចេះសង់ផ្ទះ
ដុតពីដី នៅតម្រេចទឹកជាកូមិតូចធំ គេចិញ្ចឹមសត្វ គោ ឆ្កែ ច្រមុះ សេះ
ជ្រូក . . . ។ គេចេះសូន្យរូប ក្តម ឆ្នាំង ចាន ភាជន៍ . . . ពីដីដុត ដាំស្រូវ
និងពោត . . . ។

- ស្ថានីយភូមិមូល (កំពង់ចាម) អង្គរហ្គី (តាកែវ) ម្លូព្រៃ(ព្រះវិហារ)
អន្លង់ធ្នៅ (កំពង់ឆ្នាំង) ស្ថានីយនេះស្ថិតនៅ យុគលោហៈ ។ ហើយមាន
អរិយធម៌ដូចជា ចេះប្រើលោហៈ ស្ពាន់ លង្ហិន សំនុំហាំង ទង់ដេង
និងដែក ធ្វើជាឧបករណ៍ប្រើប្រាស់ និងគ្រឿងអលង្ការផ្សេងៗ ចេះប្រើ

ប្រាស់សត្វជំនួសកម្លាំង ចេះធ្វើកសិកម្មយ៉ាងជំនាញ ពិសេសចេះត្បាញ
កញ្ជើ ល្អី . . . ។

4-តើសំអាងលើអ្វីខ្លះដែលថាខ្មែរមានវប្បធម៌ជាតិមុនឥណ្ឌាចូលស្រុក ?

ចម្លើយ : ដែលថាខ្មែរមានវប្បធម៌ជាតិមុនឥណ្ឌា ចូល ស្រុក មានភស្តុតាង
ដូចតទៅ :

ក-កត្តាសំភារៈ

នៅសម័យបុរេប្រវត្តិសាស្ត្រ កម្ពុជាខ្មែរយើងលែងរស់នៅជាចរកជន

ពួកគេមានភូមិនិងមានផ្ទះសង់តូចៗ សង់ជុំតពីដី ។ ចេះប្រកបរបរដាំ ស្រូវ
ពោត និងប្រើកណ្តៀវច្រូតកាត់ ចេះផ្សាំងសត្វ ជ្រូក ឆ្កែ មាន់ គោ ជាដើម
ហើយគេដើរហាញសត្វ នេសាទត្រី ចាប់ត្រកូត អណ្តើក និងផ្លែ ឈើផងដែរ
។ មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះពួកគេចេះធ្វើឧបករណ៍ប្រើប្រាស់ផ្សេងៗដូចជា ធ្វើពី
ថ្ម លង្ហិន ស្ពាន់ ឈើ ក្អម ឆ្នាំង . . . ។

ខ-កត្តាសីលធម៌រស់នៅ

សម័យបុរាណខ្មែរយើងមានជំនឿគុណទោស បុណ្យបាប ស្តាប់អំពើ ល្អ
និងអាក្រក់ គោរពដូនតា អ្នកតាម្ចាស់ស្រុកព្រលឹងខ្មោច(អបិយរូប)
ពួកគេបញ្ចុះសពដោយបញ្ឈរជង្គង់ ឬដេកផ្ទាដាក់គ្រឿងអលង្កា

ប្រដាប់ប្រដាប្រើប្រាស់ ។ របបគ្រប់គ្រងគីយក មេជាធំ មានន័យថា
គោរពស្ត្រីជាធំ ហើយបង្កើតវប្បធម៌ និងភាសាទំនៀមទំលាប់ ច្បាប់ទំ
លាប់ដោយខ្លួនឯងមុនពួកឥណ្ឌាចូលស្រុកម៉្លេះ ។

មេរៀនទី២ អាណាចក្រភ្នំ ឬហ្វូណាន

ប្រចលនា

សំណួរ-ចម្លើយមេរៀន :

១- ឧបសគ្គដូចខាង

1-តើនគរភ្នំមានទីតាំងភូមិសាស្ត្រដូចម្តេច ?

សំណួរ ៖ តើនគរភ្នំមានទីតាំងភូមិសាស្ត្រដូចម្តេច ?

ចម្លើយ: នគរភ្នំមានទីតាំងភូមិសាស្ត្រដូចជា :

នគរហ្វូណានមានព្រំប្រទល់ខាង ជើងជាប់ប្រទេសចិន (រដ្ឋភាវតុងគីង) ខាងកើតជាប់រដ្ឋចាម្ប៉ា ឈូង ស មុទ្រចិន ខាងត្បូងឈូងសមុទ្រខ្មែរ និងខាងលិចជាប់និងរដ្ឋមន ឬភូមា។

2-តើហេតុអ្វីបានជាមានឈ្មោះថាហ្វូណាន?

ចម្លើយ: បានជា មានឈ្មោះថាហ្វូណាន ដោយសារយោងតាមឯកសារជា

ច្រើន ដែលបានស្រាវជ្រាវដូចជា :

- ឯកសារចិន : នគរភ្នំបានកើតជារដ្ឋឡើងនៅដើមសតវត្សទី 3 នៃគ.ស ។ ជារដ្ឋចំណាស់មួយនៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍ ព្រោះចិនបានបញ្ជូន ទ្រព្យធម៌ ឬទ្រព្យសម្បត្តិឱ្យមកផ្សព្វផ្សាយ អរិយធម៌ចិននៅសតវត្សទី 3 គឺលោកកាំង តៃ។

- លោក ស៊ីក សិវដែល និងលោក ប៊ូតពីល្យត នគរភ្នំបានកើតជារដ្ឋ នៅសតវត្សទី 1 ក្នុងអំឡុងឆ្នាំ 50 នៃគ.ស (ប៊ូតពីល្យត) ចំណែក លោក

សឹក សីវង្ស បានបញ្ជាក់ថា នគរភ្នំបានក្លាយជាជនរងគ្រោះ ហើយ ទើបអរិយធម៌ឥណ្ឌាចូលផ្សព្វផ្សាយនៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍ ពិសេស នៅរដ្ឋហ្វូណាន ។

- រីឯពាក្យហ្វូណាន មកពីពាក្យខ្មែរ រ៉ូ ដែលសព្វថ្ងៃក្លាយជាពាក្យភ្នំ ព្រោះ ស្តេចនៅសម័យនោះមានឋានន្តរនាមជាស្តេចភ្នំត្រូវនឹងពាក្យខ្មែរបុរាណថា ក្បុង រ៉ូ ត្រូវនឹងភាសាសំស្ក្រឹតថា បរិតភូបាល ឬសែលរាជ ។

បីយូណាម → ហ្វូណាន → រ៉ូ → ភ្នំ ។

- ឈ្មោះ ហ្វូណាន (តាមភាសាចិន) ។ រដ្ឋដែលសំខាន់ជាងគេនៅ អាស៊ីអាគ្នេយ៍ គឺ អាណាចក្រភ្នំ ចិនហៅថា ហ្វូណាន ។ ពាក្យហ្វូណាននេះ ចិនបុរាណអានថា បីយូណាម ។

3-តើបឋមក្សត្រ នៃនគរភ្នំមានព្រះនាមអ្វី ? ចូររៀបរាប់ពីស្នាព្រះ ហស្ត ព្រះអង្គ ។

ចម្លើយ:បឋមក្សត្រនៃនគរភ្នំមានព្រះនាមដូចខាងក្រោម និងស្នាព្រះហស្ត ព្រះអង្គ មានដូចជា :

ក. ព្រះបាទហ៊ុនទៀនឬព្រះបាទកៅណ្ឌិនទី១ : ក្រោយពីបានរៀបអភិ សេក

ជាមួយព្រហ្មនាងលីវីយ៉ែរ ព្រហ្មបាទហ៊ុនឡែនបានរៀបចំទឹកដី
នគរភ្នំឱ្យកើតជារដ្ឋរឹងមាំនិងខ្លាំងពូកែ (រាជាធិបតេយ្យ) ព្រះអង្គបាន
ពង្រីកអាណាចក្រភ្នំ ។

ខ. ព្រះបាទ ហ្វាន់ ចេម៉ាន ឬស្រីមារៈ ព្រះអង្គជាមេទ័ពរបស់ព្រះអង្គ
ហ្វាន់ ហ្វាន់ ត្រូវបានប្រជារាស្ត្រលើកឡើងឱ្យសោយរាជ្យ ហើយព្រះអង្គ
ជាស្តេច អង់អាចក្លាហាន និងមានឫទ្ធានុភាពខ្លាំងពូកែបានវាយប្រទេស
ជិតខាងដាក់ជាចំនុះ ។ ទ្រង់បានពង្រីកទឹកដីអាណាចក្រភ្នំ ឱ្យមានវិសា
លភាពជាងមុន ។

គ. ព្រះបាទ ហ្វាន់ស៊ីយុន : ព្រះអង្គអតីតជាមេទ័ពបានធ្វើឃាតព្រះបា
ទហ្វាន់ ចាន់ រួចប្រកាសជាស្តេចសោយរាជ្យ ។ ព្រះបានបញ្ជាឱ្យកសាង
រមណីយដ្ឋាន ជាច្រើនកន្លែងសម្រាប់ព្រះអង្គយាងទៅកំសាន្ត ។ ព្រះ
អង្គបានចងទំនាក់ទំនង ការទូតជាមួយប្រទេសចិនកាន់តែរឹងមាំ ថែម
ទៀត ។

ឃ. ព្រះបាទកៅ ណ្ហិនទី 2 ឬកៅឆាយយូ : ទ្រង់បានរៀបចំស្រុកទេស
តាមបែបឥណ្ឌា ប្រជារាស្ត្រចូលចិត្តទ្រង់យ៉ាងខ្លាំង ។

ង. ព្រះបាទ កៅ ណ្ហិន្យជ័យវ័រ្ម័ន (ចោយេប៉ាម៉េ ឆ្នាំ 470-515) ព្រះ
អង្គជាស្តេចមានឫទ្ធានុភាពខ្លាំងពូកែណាស់ ទ្រង់មានទំនាក់ទំនងជា មួយ

ឧបទេសឥណ្ឌា និងនិរទេសគំរុយយ៉ាងជិតស្និទ្ធ ។ ហើយហើយអោយយើងប្រកាស

ចរាចរព្រះបាទ រុទ្រវរ្ម័ន (ពិលិវតោបាតិកា) ទ្រង់នៅឆ្នាំ 514 បានធ្វើគុតព្រះ
បាទតុលារ្ម័ន រួចដណ្តើមរាជសម្បត្តិ ។ ទ្រង់ជាស្តេចនៃអាណាចក្រភ្នំ

ក្នុងអក្សាយបងសំ ហើយព្រះអង្គបានបញ្ជូនទូតទៅប្រទេសចិនជាច្រើន
ដើម្បីជួបជុំនាម្បាញ់ 517 និង 535 ។

4- ចូរវិភាគពីបុព្វហេតុនៃឥណ្ឌាកម្មលើនគរភ្នំ ។

ចម្លើយវិភាគពីបុព្វហេតុនៃឥណ្ឌាកម្មលើនគរភ្នំ : ជាយូរយាណាស់មក
ហើយ ជនជាតិឥណ្ឌាបាននិរទេសខ្លួនទាំងក្រុមៗ មករស់នៅតំបន់ផ្សេង

នៅអាស៊ីអាគ្នេយ៍ ដែលធ្វើឱ្យតំបន់នេះទទួលយកអរិយធម៌ឥណ្ឌា បន្តិច
ម្តងៗហូដូចជាប្រទេសខ្មែរ ដែលមានអរិយធម៌កំណើតផ្ទាល់ខ្លួនក៏ទទួលអរិយធម៌នេះ

ដែរ ពិសេសឥណ្ឌាកម្មនេះមានឥទ្ធិពលយ៉ាងខ្លាំង នៅពេលមានទំនាក់ទំនង
សម្ព័ន្ធភាពរវាងព្រះនាងលីវីយីឬសោមា (នាងនាគ) និង ព្រះបាទហ៊ុនឡៀន

ឬព្រហ្មបាទកោណ្ឌិន្យ (ព្រះចៅ) ហើយមាន ឥណ្ឌាកម្មដូចជា :

- ឥណ្ឌាកម្មខាងសាសនា
- ឥណ្ឌាកម្មខាងពាណិជ្ជកម្ម

- ដីឥណ្ឌាក់ម្តងដោយហៀសស្រីកម្រិតមធ្យមនៅខាងក្រោយ ។ អ្នកមានស្រីម្នាក់ស្រ្តី

5- តើមូលហេតុអ្វីដែលធ្វើឱ្យអាណាចក្រភ្នំដួលរលំ ? រដ្ឋមន្ត្រី លោកស្រី យ៉ាង

ដ៏ល្អដឹងពីហេតុផលវិញ្ញាណ (ហេតុផលនៃជំងឺ) ក៏ដូចជាហេតុផលផ្សេងៗ

ចម្លើយ: មូលហេតុដែលធ្វើឱ្យអាណាចក្រភ្នំដួលរលំមានដូចជា :

គឺជំងឺដែលរីករាលដាល ដំបូងឱ្យរាងកាយមនុស្សក្នុងសង្គមរស់នៅ ។ ក្នុងមូលហេតុ
- គ្រោះទឹកជំនន់យ៉ាងធំ បានលិចអាណាចក្រភ្នំធ្វើឱ្យអ្នកស្រុកពិបាក
រស់នៅ
ក្រោយ មក ជំងឺដូចគ្នាបានរីករាលដាលទូទាំងសង្គមរស់នៅ ក្នុងសង្គម

- ជំនោរគ្នារវាងការកាន់ស្ថានភាព ក្រុមហ៊ុន ក្រុមហ៊ុន ភ្នំ ដោយសេដ្ឋកិច្ច

- ប្រជារាស្ត្រនៅនគរភ្នំ មិនពេញចិត្តព្រះបាទរុទ្រវរ្ម័ន ដែលសំរាប់

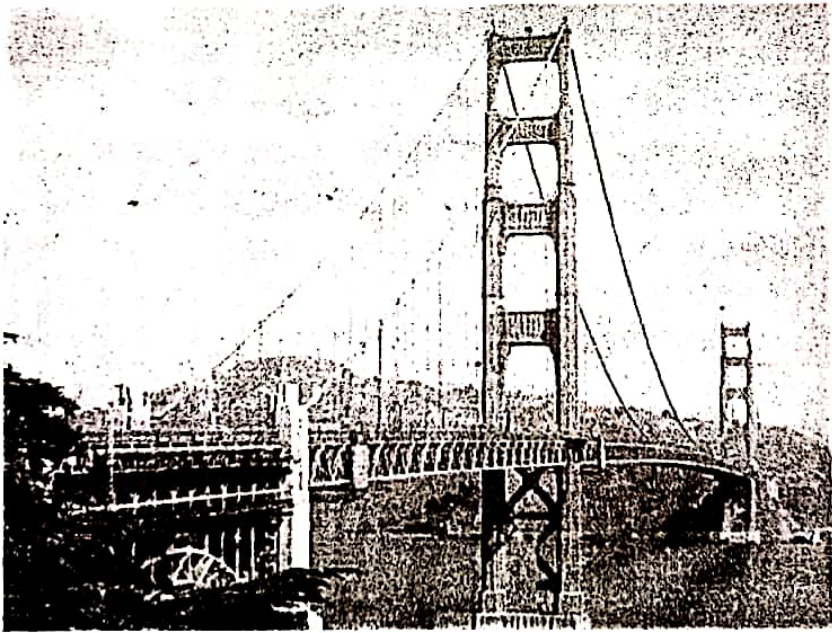
ព្រះបាទ គុណវរ្ម័ន ។ ដំបូងឱ្យរាងកាយមនុស្សក្នុងសង្គម

- ព្រះបាទ ភវវរ្ម័នទី 1 (ជាចៅរបស់រុទ្រវរ្ម័ន) ក្រោយពេលរៀបអាពាហ៍ពិពាហ៍
ជាមួយព្រះនាង កម្ពុជរាជសីក្សី ក៏ក្លាយជាស្នេហានៅនគរចេនឡាហើយបាន
លើកទ័ពមកវាយ បង្ក្រាបចូលនាបះបោរ ប្រឆាំង នឹងព្រះ រុទ្រវរ្ម័ននិងគ្រប់
គ្រងនគរភ្នំ វិញតែម្តងទៅ ។

6- តើអរិយធម៌នគរភ្នំរុងរឿងដោយសារអ្វី ?

ចម្លើយ: អរិយធម៌នគរភ្នំរុងរឿង ។ ព្រោះ ជីវភាពរបស់ប្រជាជន មានភាព
ធូរធារអ្នកមានស្លៀកសំពត់សារបាប់ (ចរបាប់) ពាក់ស្បែកជើង ផ្ទះមាន

គ្រឿងតុបតែងលម្អ ។ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាមានសិទ្ធិអំណាចគ្រប់ បែបយ៉ាង
 ដូចជាមេសា មេទ័ព អ្នកគ្រប់គ្រង និងជាតុលាការ ។ ការ
 ធ្វើនយោបាយទឹក (ប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រ) ពួកគេធ្វើស្រែចម្ការបីដងក្នុង
 មួយឆ្នាំ ។ វិស័យពាណិជ្ជកម្មមានការរីកចម្រើនខ្លាំង កំពង់ផែអន្តរជាតិ
 អូកែវ (កម្ពុជាក្រោម) ជាសកម្មភាពជំនួញដូចជារ៉ូម ពែក អ៊ីរ៉ង់ ចិន
 ឥណ្ឌា ហើយនៅសម័យនោះគេនាំផលិតផលចេញមានដូចជា មាស ប្រាក់
 គ្រឿងអលង្កា កែវ ក្រវាញ ឈើក្រអូប ក្រមួន គុជ ជាដើម និង
 នាំចូលវិញ មានដូចជា សំពត់ព្រៃ សូត្រ... ធ្វើឱ្យសេដ្ឋកិច្ចនៅសម័យ
 ហ្វូណស៊ីរីកចម្រើនខ្លាំង ។

មេរៀនទី ២ ■ អាណាចក្រចេនឡា

សំណួរ-ចម្លើយមេរៀន :

1-តើអាណាចក្រចេនឡាមានទីតាំងត្រង់ណា ? ចូររៀបរាប់ ទីតាំង ភូមិសាស្ត្រអាណាចក្រ ។

ចម្លើយ : អាណាចក្រចេនឡាមានទីតាំងត្រង់ តំបន់ភាគខាងជើងរដ្ឋឥណ្ឌូ ។

ពីទីតាំងភូមិសាស្ត្រ ចេនឡាយោងតាមឯកសារផ្សេងៗមាន ដូចជា :

- ឯកសារចិន ចេនឡាស្ថិតនៅនិរតីនៃឥណ្ឌូលីវីយ៉ា (ចាម្ប៉ា) ពីដើម ជាសាមន្តរដ្ឋរបស់អាណាចក្រភ្នំ ។
- តាមទស្សនរបស់លោក ស៊ាន ឈិង ចេនឡាស្ថិតនៅម្តុំក្រុងកវបុរៈ (វត្តភូ) ក្រោយពីក្លាយជាអាណាចក្រ ។
- ប៉ូពីល្យត ឈ្មោះចេនឡាមកពីពាក្យចិនរាប ព្រោះចេនឡាមានទី តាំងជាប់នឹងប្រទេសចិន ។
- លោក កេង វ៉ាន់សាក់ ឈ្មោះចេនឡាមកពីពាក្យ ចិនលា ព្រោះ មានបំណងចង់វាយត្រួតត្រាលើឥណ្ឌូចេនឡា ប៉ុន្តែត្រួតត្រារដ្ឋនេហមិន បានក៏លាទៅស្រុកវិញ ។

2-ចូររៀបរាប់ពីព្រះរាជាណាចក្រនិងស្នាព្រះហស្តរបស់ព្រះអង្គផង ។

ចម្លើយ : រៀបរាប់ពីព្រះរាជាណាចក្រនិងស្នាព្រះហស្ត របស់ព្រះអង្គផងមាន :

ដូចជា :

ព្រះបាទ ភវវរ្ម័នទី ១ ព្រះអង្គបានកសាងសិលាចារឹកលេខ ១-១

- ព្រះបាទ ភវវរ្ម័នទី ១ (550-600 នៃគ.ស) ទ្រង់បានរំដោះចេញ

ឱ្យរួចពីអាណាចក្រភ្នំ និងយកនគរភ្នំដាក់ជាចំនុះអាណាចក្រចេនឡាវិញ
ព្រះអង្គបានកសាងរាជធានីភវបុរៈ (វត្តភូត) ប្រាសាទវត្តភូ និងប្រាសាទវត្តបារាយ (ស្ទឹងត្រែង) អាស្រមមហាបូស្សិនៅជើងភ្នំដា (តាកែវ) ។

- មហាប្រវត្តិ (600- 615 នៃគ.ស) ព្រះអង្គបានកសាងសិលាចារឹកផ្សេងៗ នៅពាមទន្លេមូល នៅសុរិន្ទ កសាងលិង្គ គិរិស ទ្រង់បានធ្វើសង្គ្រាមពង្រីកទឹកដី និងចងមេត្រីកាទូតជាមួយប្រទេសចាម្ប៉ា ។

- ព្រះបាទសានវរ្ម័នទី ១ (615-635 នៃគ.ស) ទ្រង់បានពង្រីកទឹកដីពីចិតានៅលើនគរភ្នំ ។ ព្រះអង្គបានកសាងប្រាសាទបាយ័ង (តាកែវ) សម្បូរព្រៃគុក (កំពង់ធំ) សិលាចារឹកអង្គជំនីក (ព្រៃវែង) ។

ព្រះបាទភវវរ្ម័នទី ២ (639-655 នៃគ.ស) ទ្រង់បានកសាងសិលាចារឹកជាច្រើនដូចជា ប្រាសាទបាយ័ង (តាកែវ) ភ្នំព្រះវិហារនៅ (កំពង់

ឆ្នាំង) នៅត្រពាំងស... ។ ព្រះអង្គបានលើករាជធានីមកតាំងនៅ អង្គបុរី (តាកែវ) ។

៥ គណនេយ្យ ១២៧ ៣៧៧

- ព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី ១ ព្រះចងកាទូតជាមួយចិន និងបន្តនយោបាយ គ្រប់គ្រងទឹកដីនៅប៉ែកខាងលិច (ដងទន្លេមេណាម) ។

3-តើប្រព័ន្ធរៀបការនិងបុណ្យសពនៅនគរភ្នំនិងចេនឡាដូចគ្នា ឬទេ ? ព្រោះអ្វី ?

ចម្លើយ : ប្រព័ន្ធរៀបការ និងបុណ្យសពនៅនគរភ្នំនិងចេនឡាមិនដូច

គ្នាទេព្រោះ... ។ នៅចេនឡា... ។

- ប្រព័ន្ធរៀបការនៅចេនឡាកូនកំលោះត្រូវទៅដណ្តឹងកូនស្រី ពេលរៀបការរួចឪពុក... កូនស្រី... ចែកទ្រព្យសម្បត្តិតាមធនធាន ដែលគេឱ្យទៅគ្រួសារថ្មី រួចបែកផ្ទះនៅដោយឡែក ។

- ចំពោះបុណ្យសពវិញកូនទាំងនៃសពត្រូវ កោរសក់អត់បាយប្រាំពីរ ថ្ងៃ ស្រែកយំខ្លាំង ៗ ។

ខ. នៅនគរភ្នំ

- ចំពោះអាពាហ៍ពិពាហ៍អ្នកស្រុកនគរភ្នំបើកសិទ្ធិឱ្យកូនប្រុសស្រីរើស គូស្រករ ដោយខ្លួនឯង ។

- បុណ្យសពវិញមានបួនបែបគឺ កប់ ដុត ចោលក្នុងព្រៃ និងក្នុងទឹក ។ បើមានសមាជិកក្នុងគ្រួសារស្លាប់ ញាតិនៃសពត្រូវ កោរសក់ កោរពុកចង្កា ពុកមាត់ និងកាន់ទុក្ខ ។

4-តើមូលហេតុអ្វីខ្លះ ដែលធ្វើពួកវាជាត្រួតត្រាចេនឡាទឹកលិច ?

ចម្លើយ : មូលហេតុដែលធ្វើឱ្យពួកវាជាត្រួតត្រាចេនឡាទឹកលិចបាន ពីព្រោះចេនឡាទឹកលិចបានបែកបាក់សាមគ្គីគ្នា គឺមិនឯកភាពជាតិក៏បែកខ្ញែក ជារដ្ឋបុរីតូចៗ យ៉ាតិច 5 ផ្សេងៗគ្នា ហើយត្រូវជួបនិងវិបត្តិផ្ទៃក្នុងរដ្ឋតូចៗដណ្តើមកាន់កាប់អំនាចកណ្តាលរៀងៗខ្លួន ។

5-ចូរប្រៀបធៀបជីវភាពរស់នៅរបស់អ្នកស្រុកនគរភ្នំនិងចេនឡា ។

ចម្លើយ : ប្រៀបធៀបជីវភាពរស់នៅរបស់អ្នកស្រុកនគរភ្នំនិងចេនឡា មានដូចជា :

ក-នៅនគរភ្នំ

- ប្រជាជនរស់នៅប្រមូលផ្តុំគ្នាជាកូមិ មានផ្ទះពី 50 ទៅ 60 ខ្នងសង់ជុតពីដី ។

- ពួកគេប្រកបរបរធ្វើ ស្រែចម្ការ និងពាណិជ្ជកម្មដោយមានកំពង់ផែ អូរកែវ (កម្ពុជាក្រោម) ដែលជាសកម្មភាពជំនួញ ។

ខ-នៅចេនឡា

- ប្រជាជនរស់នៅប្រមាណជា 20 ពាន់គ្រួសារ និងមានក្រុងតូចចំនួន 33 ទៀតមានប្រជាជនរស់នៅរាប់ពាន់គ្រួសារ ។

- ពួកគេធ្វើការរហ័សរហួនវាងវៃណាស់ តែឆេវឆាវបន្តិច ។

- ទឹកមានប្រយោជន៍ច្រើនយ៉ាង ដូចជាក្នុងជីវភាពប្រចាំថ្ងៃ ក្នុង សាសនា ផ្លូវគមនាគមន៍ ផ្លូវពាណិជ្ជកម្ម ការពារសត្រូវនិងពិសេសសម្រាប់ វិស័យកសិកម្ម... ។

មេរៀនទី ២ ចក្រភពអង្គរ (802-1218)

សំណួរ-ចម្លើយមេរៀន :

1-ចូរពណ៌នាពីរបរកសិកម្មនិងនេសាទនៅសម័យអង្គរ ។ (ខ្លះយក៧-៩

ចម្លើយ: ពណ៌នាពីរបរកសិកម្មនិងនេសាទនៅសម័យអង្គរ ។ អត្ថាធិប្បាយ
: ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរភាគច្រើនប្រកបរបរកសិកម្មនិងនេសាទ ។ ទំនាបនៅជុំ
វិញបឹងទន្លេសាប ពុំមានផ្ទៃដីធំធេងប៉ុន្មានទេ តែដីសម្បូរជីជាតិ ។
ដីទំនាបមួយភាគធំត្រូវលិចទឹកនៅរដូវវស្សាខ្សឹម ប្រជាពលរដ្ឋយើងអាចធ្វើ
ស្រែបានតែនៅរដូវប្រាំងតែប៉ុណ្ណោះ ។ ប៉ុន្តែតំបន់ខ្ពង់រាបធ្វើស្រែឡើងទឹក
ឬស្រូវពង្រោះដែលឱ្យផលពីរបីដងក្នុងមួយឆ្នាំ ។

2-តើរបរសិប្បកម្មនៅសម័យអង្គរមានអ្វីខ្លះ ?

ចម្លើយ: របរសិប្បកម្មនៅសម័យអង្គរមានដូចជា : ផលិតបានក្បាន
ក្នុងឆ្នាំង និងតម្បាញ ចិញ្ចៀន កងដៃ កងជើង ការវ រយ៉ា មូក
ប្រអប់ប្រាក់ ឬ ស្ពាន ។ ល ។ ជាពិសេសចេះធ្វើ សិល្បៈចម្លាក់ថ្ម សូនរូប
ស្រីរតំ ... ។

3-ចូរពន្យល់ពីរបរជំនួញ និងទិដ្ឋារនៅសម័យអង្គរ ។

ចម្លើយ: ពន្យល់ពីរបរជំនួញ និងទិដ្ឋារនៅសម័យអង្គរ ។ ដោយនៅក្នុង

រាជ ធានីទីផ្សារបានបើកលក់ដូរជាវាលព្រឹក ។ ប៉ុន្តែទីផ្សារនៅសម័យនោះ
ពុំទាន់មានសំណង់អាគារទេ គេសង់រោងបូ ខ្ទម ក្រាលកន្ទេលផ្ទាល់ដី រួចគេ
តាំងផលិតផលដែលត្រូវលក់ដូរ ។ ហើយនៅតាមជញ្ជាំងប្រាសាទ អង្គធំ
មានក្បាច់ចម្លាក់ស្តីពីទស្សនិយភាពនៃការលក់ដូរនៅទីផ្សារ គេ ឃើញអ្នក
លក់អង្គុយពីក្រោយកន្ទេល ដែលតាំងត្រឡឹងលក់ដូរជា ត្រី ទូស្រាណាយផ្សំ
និងឆាកកំសាន្តដូចជា ការប្រជល់មាន់ ជល់ជ្រូក... ។

4- ចូរចូរសាកល្បងសង្កេតមេរៀន សេដ្ឋកិច្ចសម័យអង្គរ ។

ចម្លើយ: ការសង្កេតមេរៀន សេដ្ឋកិច្ចសម័យអង្គរ :

កាលដែលខ្មែរយើងជ្រើសរើស យកតំបន់អង្គរធ្វើជារាជធានី ព្រោះជាចំ
ណុចកណ្តាលនៃព្រះ រាជាណាចក្រកម្ពុជាយើង ម្យ៉ាងទៀតតំបន់អង្គរជាទី
ប្រជុំនៃផ្លូវជំនួញ ទាំងគោក ទាំងទឹក ដែលសម្បូរធនធានធម៌ជាតិដូចជា
មធ្លាជាតិផ្សេងៗ ដែលមាននៅក្នុងបឹងទន្លេសាប និងថ្នាក់សម្រាប់កសាង
ប្រាសាទនៅភ្នំ គូលែន ។ រីឯតំបន់វាលទំនាបវិញមានដីពោរពេញទៅដោយ
ដីជាតិ សម្រាប់ធ្វើកសិកម្ម ។ តំបន់នោះមានភូមិសាស្ត្រល្អ ដ៏ល្បាបសម្បូរ
ដីជា តិ និងធនធានមនុស្សយ៉ាងអង់អាចក្លាហាន ធ្វើឱ្យសេដ្ឋកិច្ចខ្មែររីក

ចម្រើនជាអតិបរមា ។ ជនជាតិខ្មែរនៅសម័យអង្គរមានចិត្តអំណត់ឧស្សាហ៍
ព្យាយាម និងមានបំណងធំបំផុត គឺការអភិវឌ្ឍន៍ឱ្យវិចម្រើនគ្រប់វិស័យនិង
ភាពសម្បូរសប្បាយ ។

នៅសម័យអង្គរផលិតផលស្រូវទទួលបានទិន្នផលខ្ពស់ គឺអាចចិញ្ចឹម
ប្រជារាស្ត្រខ្មែរបានគ្រប់គ្រាន់ហើយទីផ្សារវិញ្ញេចប្រើស្រូវអង្ករ ដើម្បី
ដោះដូរជាមួយនិងផលិតផលដទៃទៀត ។ ក្រៅពីកសិកម្មគេចិញ្ចឹមសត្វ ដូចជា
គោ ក្របី ជ្រូក... ។

5-តើកត្តាអ្វីខ្លះដែលធ្វើឱ្យសេដ្ឋកិច្ចសម័យអង្គររីកចម្រើន ?

ចម្លើយ: កត្តាដែលធ្វើឱ្យសេដ្ឋកិច្ចសម័យអង្គររីកចម្រើន មាន :

- ស្ថានភាពភូមិសាស្ត្រ
- ធនធានមនុស្សនិងមរតកពីអតីតកាល
- វិស័យកសិកម្មនិងនេសាទ
- វិស័យឧស្សាហកម្មនិងពាណិជ្ជកម្ម មានពីរទៀតគឺ : ផលិតផល
សិប្បកម្ម ជំនួញនិងទីផ្សារ ។

6-តើហេតុអ្វីបានជាព្រហ្មទេវជ័យវ្យាសទី 2 ផ្តល់រាជធានីច្រើកន្លែង ?

ចម្លើយ: បានជាព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី 2 ផ្លាស់រាជធានីច្រើកនៃខ្មែរ ព្រោះ :

- ព្រះអង្គចង់រំដោះប្រទេសចេញពីជំងឺ
- ព្រះអង្គចង់បង្រួបបង្រួមជាតិ ។

7-តើព្រះរាជាអង្គណាបង្កើតលទ្ធិបុគ្គលនិយម ? ហេតុអ្វី ?

ចម្លើយ: ព្រះរាជា ដែលបង្កើតលទ្ធិបុគ្គលនិយមជា ព្រះបាទឥន្ទ្រវរ្ម័នទី៤ គឺ ដើម្បី គោរពបូជាដូនតា បុព្វការីជន ញាតិវង្ស និងបានកសាងប្រាសាទព្រះគោ ប្រាសាទបាគង បារាយណ៍ឥន្ទ្រតដាក សិវលិង្គ ការពារសន្តិសុខពេញផ្ទៃប្រទេស ពង្រីកទឹកដី កសាងសិលាចារឹកច្រើនកន្លែងដូចជា នៅបាយ័ន (តាកែវ) អ៊ូប៉ុន (ថៃ) . . . ។

8-តើការបង្កើតពិធីទេវរាជមានប្រយោជន៍អ្វីខ្លះ ?

ចម្លើយ:ការបង្កើតពិធីទេវរាជមានប្រយោជន៍ដូចជា :

- ដើម្បីប្រកាសបង្ហាញថាព្រះជាស្តេចចក្រវាល
- ដើម្បីពង្រីកប្រទេសកម្ពុជាជាចក្រភព ។

9-តើព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី 7 មានស្នាព្រះហស្តអ្វីខ្លះ ?

ចម្លើយ:ព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី 7 មានស្នាព្រះហស្តដូចជា ព្រះអង្គជាស្តេចខ្លាំង

ពូកែវាយចាម រំដោះក្រុងអង្គរនិងវាយត្រួតត្រាប្រទេសចាម្យ៉ាង ព្រះ
អង្គកសាងក្រុងអង្គរទី 4 ប្រាសាទបាយ័ន បន្ទាយឆ្មារ សាលាសំណាក់ 121
មន្ទីរពេទ្យ 102 ស្ថាន-ផ្តល់ ប្រាសាទបន្ទាយក្តី តាព្រហ្មអង្គរ តាព្រហ្ម
(បាទី) ព្រះខ័ន នាគព័ន្ធ តាសោម ក្រោលគោ វត្តនគរ បង្កើតសា
កលវិទ្យាល័យជាច្រើនអភិវឌ្ឍប្រទេសជាតិ ពង្រីកទឹកដី និងផ្សព្វផ្សាយ
ព្រហ្មវិហារធម៌ដល់ប្រជារាស្ត្រ ។

- 10- តើកត្តាអ្វីខ្លះ ដែលធ្វើឱ្យសម័យអង្គររីកចម្រើនដល់កំពូល ?
- ចម្លើយ: កត្តាដែលធ្វើឱ្យសម័យអង្គររីកចម្រើនដល់កំពូល មានដូចជា :
- មានការរីកចម្រើនខាងផលិតផលកសិកម្ម
  - រីកចម្រើនខាងនេសាទ ប្រមាញ់ និងរុក្ខជាតិបានធ្វើឱ្យព្រះរាជាណា
ចក្រអភិវឌ្ឍផ្នែកពាណិជ្ជកម្មតូរឱ្យកត់សំគាល់ ។

សេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់លោកស្រីសុខាភិបាល ក្រសួងសុខាភិបាល
សេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់លោកស្រីសុខាភិបាល ក្រសួងសុខាភិបាល

១ នូវសិទ្ធិអ្នកប្រកាសសេចក្តីសន្និដ្ឋាន ៧ ខែ ប្រើប្រាស់សេចក្តីសន្និដ្ឋាន-១
សេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់លោកស្រីសុខាភិបាល ក្រសួងសុខាភិបាល ៧ ខែ ប្រើប្រាស់សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

មេរៀនទី ៥ អរិយធម៌អង្គរ

សំណួរ-ចម្លើយមេរៀន :

1-តើនៅសម័យអង្គរមានវិញ្ញ័យអ្វីខ្លះ ? ចូរនិយាយពីតួនាទីរបស់វិញ្ញ័យនីមួយៗ ។

ចម្លើយ : នៅសម័យអង្គរមានវិញ្ញ័យដូចជា

- វិញ្ញ័យព្រាហ្មណ៍និងបព្វជិតជាវិញ្ញ័យ មានតួនាទីយ៉ាងសំខាន់ណាស់ក្នុងរាជវាំង ព្រោះគេច្រើនទុកវិញ្ញ័យនេះជាព្រះរាជគ្រូ ឬជាអ្នករៀបចំពិធីផ្សេងៗ ទាក់ទងលទ្ធិព្រាហ្មណ៍ ។
- វិញ្ញ័យក្សត្របុរាណវិទ្យានុវង្ស នេះមានបុព្វសិទ្ធិច្រើនយ៉ាងណាស់ដូចជាអ្នកមិនបង់ពន្ធដារ មិនជាប់កំនែន និងមិនតម្រូវឱ្យធ្វើការចូលជាដើម ។
- វិញ្ញ័យពួកអ្នកជាប្រកសិករ ជាវិញ្ញ័យមានមន្ត្រីតូចតាច ឈ្មួញ សិល្បករ សិប្បករ កសិករ និងជនសាមញ្ញ ហើយពួកនេះមានសិទ្ធិគ្រប់គ្រាន់នៅសង្គម ។
- វិញ្ញ័យទាសករនិងអ្នកងារ ពួកនេះជាអ្នកបម្រើគេអស់មួយជីវិតជូនកាលតពូជទៀតផង ។ពួកគេគ្មានសិទ្ធិសេរីទាំងអស់នៅក្នុងសង្គម ។

2-តើវិស័យនយោបាយមានតួនាទីអ្វីខ្លះ ?

ចម្លើយ :វិស័យនយោបាយមានតួនាទីដូចជា :

- បង្រួបបង្រួមជាតិឱ្យមានឯកភាពឡើងវិញ ។
- រួមកម្លាំងកសាងប្រទេសនិងពង្រីកទឹកដី... ។

3-តើរដ្ឋបាលសម័យអង្គរមានមុខងារដូចម្តេច ?

ចម្លើយ :រដ្ឋបាលសម័យអង្គរមានមុខងារដូចជា អំនាចត្រូវបែងចែកជាពីរ គឺ អំនាចមជ្ឈឹម និងអំនាចភូមិភាគ ហើយអំនាចមានប្រភពចេញពី អាទិទេព ស្តេចនៅសម័យអង្គរជាអ្នកបង្កើតច្បាប់និងអនុវត្តន៍ច្បាប់ ជាមេបញ្ជាការកងទ័ពផ្ទាល់ ជាអ្នកដឹកនាំនយោបាយនិងមេសាសនា ហើយមានអំនាចដូចជា នីតិបញ្ញតិ នីតិប្រតិបត្តិ និងតុលាការ ។

4-តើសាសនាសម័យអង្គរមានសាសនាអ្វីខ្លះ ? ចូរនិយាយពីសារៈសំខាន់នៃសាសនានីមួយៗ ។

ចម្លើយ :សាសនាសម័យអង្គរមានសាសនាដូចជា :

- ព្រះពុទ្ធសាសនាមហាយាន ត្រូវបានព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី7លើកតម្កើង ឱ្យក្លាយជាសាសនារបស់រដ្ឋ ។

- ព្រះគសូរ នៅសតវត្សទី១ដល់ទី១១ គណៈសិវិនិយមមានឧត្តមភាពយ៉ាងខ្លាំង ។

- ព្រះវិស្ណុនៅសតវត្សទី១២គណៈវិស្ណុនិយមត្រូវបានព្រះបាទ សុរ្យវរ្ម័នទី២ លើកតម្កើង ។

5- តើលក្ខណៈសំគាល់នៃប្រាសាទភ្នំនិងប្រាសាទផ្ទាល់ដីខុសគ្នាដូចម្តេច?

ចម្លើយ : លក្ខណៈសំគាល់នៃប្រាសាទភ្នំនិងប្រាសាទផ្ទាល់ដីខុសគ្នាដូចជា

ក-ប្រាសាទភ្នំគឺជាប្រាសាទដែលសង់នៅលើភ្នំធម្មជាតិ ឬសង់លើខឿនច្រើនជាន់ សំរាប់លទ្ធិទេវរាជដូចជាប្រាសាទបាគង បាខែង បក្សីចាំក្រុង អង្គរវត្ត ភ្នំដា (តាកែវ) ... ។

ខ-ប្រាសាទទាបផ្ទាល់ដីជាប្រាសាទដែលសង់ផ្ទាល់ដី ឬមានខឿនទាបដើម្បីលទ្ធិបុគ្គលនិយម ដូចជា ប្រាសាទព្រះគោ លលៃ តាព្រហ្ម បន្ទាយឆ្មារ... ។

6- ចូរប្រៀបធៀបលទ្ធិទេវរាជនិងលទ្ធិបុគ្គលនិយម ។

ចម្លើយ : ប្រៀបធៀបលទ្ធិទេវរាជនិងលទ្ធិបុគ្គលនិយម :

ក-លទ្ធិទេវរាជ

- តាំងពីរាជ្ជកាលព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី២ មកម្ល៉េះអាចបន្តរហូតដល់រាជវង្ស

ក្រោយៗទៀត

- មានឥទ្ធិពលបង្រួមបង្រួមជាតិ
- ធ្វើឱ្យប្រជាពលរដ្ឋស្រឡាញ់ស្រឡាត់លើព្រះរាជ
- ធ្វើឱ្យជាតិរីកចម្រើន និងមានវិសាលភាព

៦-លទ្ធិបុគ្គលនិយម

- ចាប់ពីសតវត្សទី១-ទី១២ ព្រះមហាក្សត្រដ៏មួយៗដែលបានកសាង ទេវបដិមា ឬពោធិ៍សត្វបដិមាជាច្រើន

-រូបបដិមាទាំងអស់មិនមែនតំនាងទេវៈឬព្រះពោធិ៍សត្វទេ ភាគច្រើន ជាតំនាងព្រះរាជាឬជនដែលមានបុណ្យបំណាច់ចំពោះព្រះអង្គនិងប្រទេស ជាតិមានរាជវង្សានុវង្ស រាជគ្រូ និងមេម៉ែត ។

7-ចូរនិយាយពីដើមកំណើតអក្សរនិងការប្រើប្រាស់អក្សរខ្មែរ ។

ចម្លើយ : និយាយពីដើមកំណើតអក្សរនិងការប្រើប្រាស់អក្សរខ្មែរ អក្សរគឺ ជាកំរងសញ្ញាដែលទាក់ទងគ្នាជាក្បួនដែលស្ថិតនៅលើគោលការណ៍និងមូល ដ្ឋានសំខាន់ៗ ។ យ៉ាងណាមិញអក្សរខ្មែរក៏ដូចនោះដែរពោល គឺនិយមភ្ជាប់ ស្រៈនិងព្យញ្ជនៈ ។ គេបាន រកឃើញសិលាចារិកសម័យនគរភ្នំ មួយនៅរ៉ូ

សង្គ្រោះ... ២០០០

ធំៗចំនួន 10 ដងរួចមក.

- ព្យញ្ជនៈសម័យមុនអង្គរ មាន

ជើងវែង ហើយមានចំនួនតិច ។

- សម័យអង្គរ មានរាងសង្ហារ មានជញ្ជក់

ជើង ។

= ក្រោយអង្គរ រាងទ្រេត សក់ និងជើងវែងៗ ដែលលាចារិកដែល

បានប្រើភាសាខ្មែរ បុរាណដំបូងគេបំផុតគឺសិលាចារិកអង្គរបុរី (តាកែវ)

(គ.ស 601-611 និង 671-695) ។

8-តើបួនស្ថាពររាជានិងឧបករណ៍ភ្លេងខ្មែរអ្វីខ្លះ ? ចូររៀបរាប់ ។

ចម្លើយ : ស្ត្រីលេវប្រាំនិងឧបករណ៍ភ្លេងខ្មែរមានដូចជា :

ក. របាំប្រពៃណីមាន :

- របាំត្រុដិ
- គោះត្រឡោក បូកណ្តូបសេះ
- កន្តែវ៉ៃ
- បុកអង្រែ ក្លោក យីកេ តន្ត្រី និងទេពមនោរម្យ ។

ខ.ឧបករណ៍ភ្លេងខ្មែរមាន :

- រនាតឯក ស្តួរធំ តងវង់ធំ សម្តោរ ស្រលៃ ឈិង រនាតចុង រនាតដែក ទ្រខ្សែបិ ចារបិដងវែង ខ្សែដៀវ ប៊ុំពក ទ្រឆេប្បទ្រឯកខ្សែពី តាខេ ចូន ក្រាប់ រមនា ខ្នុយ ទ្រអ៊ុំ ពិណ ប៊ុំអរ ឆាប ឃ្លោះ ត្រដោក កណ្តឹង ... ។

9-តើការសិក្សាអប់រំនិងសង្គមកិច្ចមានការរីកចម្រើនដូចម្តេច ? ព្រោះអ្វី ?

ចម្លើយ : ការសិក្សាអប់រំនិងសង្គមកិច្ចមានការរីកចម្រើនដូច្នោះ :

នៅសម័យអង្គរគេកត់ត្រាលើថ្ម ឬលើស្បែកសត្វហើយភាសាសំស្ក្រឹតជាភាសារបស់អ្នកប្រាជ្ញ សម្រាប់កត់ត្រាធ្វើបញ្ជីព្រះរាជវង្សានុវង្សឬព្រះមហាក្សត្រនិងតែងសេចក្តី សរសេរដល់ក្សត្រដែលកសាងប្រាសាទ ។

នៅសម័យនោះ គេនិយមប្រើភាសាសំស្ក្រឹត ភាសាខ្មែរបុរាណ និងភាសា
បាលីតាមសិលាចារឹក បានប្រាប់ថាពីមុខងារសំខាន់ៗដែលក្សត្រីពីររូប បាន
បំពេញជាប្រយោជន៍ដល់ បញ្ហានិងការចេះដឹងគឺព្រះនាងឥន្ទ្រទេវី ព្រះនាង
ជ័យទេវី ។ ព្រះនាងតែងតែបង្ហាត់បង្រៀនស្ត្រីខ្មែរអំពីមុខវិជ្ជា ផ្សេងៗ
សម័យអង្គរមានមហាវិទ្យាល័យនិងសកលវិទ្យាល័យ ដែលជា ថ្នាលបណ្តុះ
ការចេះដឹងសព្វសារពើ ។ បើនិយាយពីសង្គមកិច្ចវិញប្រជា ជនមានចំណេះ
និងបទពិសោធន៍ក្នុងវិស័យសង្គមកិច្ចរួចមកហើយ ។

នៅសម័យអង្គរមានគ្រូពេទ្យព្យាបាលជម្ងឺមានភាពច្បាស់លាស់ណាស់ដឹងពី
លក្ខណៈរោគជាសារវន្តនិងជម្ងឺមួយចំនួនធំហើយបានព្យាបាលជម្ងឺទាំងនោះ
បានជាសះស្បើយដោយថ្នាំសសង្កូវផ្សំពីរុក្ខជាតិ ។ មន្ទីរពេទ្យទាំងនោះព្យា
បាលប្រជាពលរដ្ឋដោយឥតគិតថ្លៃអ្វីឡើយហើយព្រះ បាទជ័យវរ្ម័នទី 7 ទ្រង់
បានកសាងមន្ទីរពេទ្យចំនួន 102 នៅពាសពេញ ផ្ទៃប្រទេស និងកសាងសា
លាសំណាក់ចំនួន 121 និងកសាងស្ពានថ្នល់ ខ្លាត់ខ្លែង ។

មេរៀនទី៦ ការចុះខ្សោយនៅចុងសម័យអង្គរ

សំណួរ-ចម្លើយមេរៀន :

1-ចូរពន្យល់មូលហេតុសំខាន់ៗ នៃការចុះដុនជាបចុងសម័យអង្គរ ។

ចម្លើយ : ពន្យល់មូលហេតុសំខាន់ៗ នៃការចុះដុនជាបចុងសម័យអង្គរ ។
នៅ ឆ្នាំ 802 ពេលដែលព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី 2 ប្រកាសឯករាជ្យបរិយាកាស
នយោបាយខាងក្នុងនិងខាងក្រៅប្រទេសបានធ្វើឱ្យមានការងាយស្រួល
ដល់រាជកិច្ចនេះ ប៉ុន្តែក្រោយមកក៏មានការបែកបាក់គ្នា តាំងពីព្រះបាទ
ជ័យវរ្ម័នទី7សោយទីវង្គត់ទៅមានវិបត្តិនយោបាយខាងក្នុងនិង ខាង
ក្រៅប្រទេសយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដែលកំរាមកំហែងដល់ការលូតលាស់នៃ វប្បធម៌
អរិយធម៌អង្គរ ។ ជាងនេះទៅទៀតជួបនិងបញ្ហាដូចជា : .

- ការគំរាមកំហែងជនជាតិសៀម
- ជំលោះផ្ទៃក្នុងក្រោយពីព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី 7 ចូលទីវង្គត់
- បញ្ហាសង្គ្រាម និងវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ច
- កង្វះតុល្យភាពពាណិជ្ជកម្មក្រៅប្រទេស
- ការស្រុតចុះនៃគ្រឹះវប្បធម៌

- ទិដ្ឋភាពនយោបាយក្នុងប្រទេសមិនសូវល្អ
- ខូចខាតរចនាសម្ព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ច
- ការបាក់អំនួត និងការស្រុតចុះផ្នែកចិត្តសាស្ត្រ
- ការអស់ជំនឿលើអ្នកដឹកនាំ សាសនា... ។

2-ហេតុអ្វីជនជាតិសៀម មកតាំងលំនៅលើទឹកដីខ្មែរភាគខាងលើ ?

ចូរពន្យល់ ។

ចម្លើយ :បានជាជនជាតិសៀម មកតាំងលំនៅលើទឹកដីខ្មែរភាគខាងលើ ព្រោះ ដំបូងឡើយថែរស់នៅតំបន់យូណាន ដែលនៅទីនោះគេបានបង្កើត រដ្ឋ មួយនៅសតវត្សទី 8 ឈ្មោះថាណានចារវ ។ ពួកគេជ្រៀតចូលបន្តិចម្តង ៗក្នុងទឹកដីឥណ្ឌូចិនការបែកបាក់ណានចារវនៅសតវត្សទី12និងការវាយលុក របស់ពួកម៉ុងកូលនៅសតវត្សទី 13 បណ្តាលឱ្យពួកនេះ រៀសខ្លួនកាន់តែ ច្រើនឡើងៗ ពួកនេះ បង្កើតកុលសម្ព័ន្ធតូចៗនៅរដ្ឋមន ពិសេសលើទឹកដី ខ្មែរ ភាគខាងលិចនិងពាយ័ព្យ ។ ដោយយល់ឃើញពី គ្រោះថ្នាក់នោះស្តេច ខ្មែរ បានធ្វើនយោបាយយ៉ាងសកម្មចំពោះពួកនោះ ដែរ តែមិនទទួលបាន ជោគជ័យឡើយ ។

3-ចូរនិយាយពីជំលោះផ្ទៃក្នុង ក្រោយពីព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី៧សោយទិវង្គត់ទៅ ។

ចម្លើយ:និយាយពីជំលោះផ្ទៃក្នុង ក្រោយពីព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី៧សោយទិវង្គត់ទៅ ។ មានការគំរាមគំហែងពីសំណាក់សៀម ពួកមុំកូលផងនិងមានជំលោះផ្ទៃក្នុងផងធ្វើឱ្យស្ថានភាពក្នុងប្រទេសដុនដាបទៅៗ ។

រឿងដែលគួរឱ្យកត់សំគាល់មួយទៀតនោះគឺ មរណៈភាពអាទិកំបាំងរបស់ព្រះបាទ សូរ្យវរ្ម័យទី 2 និងការបាត់ខ្លួនរបស់ព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី៧ គ្មាននរណាដឹងពីរឿងនេះទេ ។ ស្តេចស្រីន្ទ្រវរ្ម័ន (កូនប្រសាររបស់ជ័យវរ្ម័នទី 8) បង្ខំបិតាក្មេកឱ្យផ្ទេររាជសម្បត្តិឱ្យមកខ្លួន ដោយបង្ខំមហេសីទៅលួចព្រះខ័នរាជ្យរបស់បិតា ដើម្បីដណ្តើមរាជ្យ ។ ក្នុងរាជ្យសូរ្យវរ្ម័ន ទី 2 សង្គ្រាមកើតឡើងឥតឈប់ឈរជាមួយ ដាយវៀត និងចាម្ប៉ា ។ មានព្រឹត្តិការណ៍មួយទៀតគឺជំលោះសាសនា (សិវនិយម និងពុទ្ធនិយម) ទីបំផុតធ្វើឱ្យអង្គរធ្លាក់ចុះ ។

4-ចូរនិយាយពីវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចនៅចុងសម័យអង្គរ ។

ចម្លើយ:និយាយពីវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចនៅចុងសម័យអង្គរ ។ ទន្ទឹមនឹងវិបត្តិនយោបាយ ក៏មានវិបត្តិសេដ្ឋកិច្ចពីរូមចំណែកផងដែរ ដូចជាខូចខាតរចនាសម្ព័ន្ធសេដ្ឋកិច្ច :

- ដោយសង្គ្រាម : សង្គ្រាមខ្មែរជាមួយនិងសៀមបានបំផ្លាញផ្ទះសំបែង ទ្រព្យសម្បត្តិ ផលដំណាំ និងអាយុជីវិតប្រជារាស្ត្រ . ល . ។

- ដោយសារគ្រោះធម្មជាតិ : នៅពេលនោះ តំបន់អង្គរ អាកាសធាតុ និងព្រះធរណីបានជំរុញឱ្យមានប្រតិកម្មមួយយ៉ាងសាហាវ ដែលមិនអាចនឹកស្មានដល់ ធ្វើឱ្យប្រព័ន្ធធារាសាស្ត្រខូចខាត មិនអាចជួសជុលបាន ។

- ដោយសារការខូចខាតធនធានធម្មជាតិ : ការខូចខាតហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ ដូចពោលខាងលើគូបផ្សំនិងការបាត់បង់ធនធានធម្មជាតិដូចជា មាស ប្រាក់ និងវត្ថុមានតម្លៃផ្សេងៗទៀត ការថយចំនួនប្រជាជនជាបន្តបន្តាប់ដោយសារសង្គ្រាម និងរោគរាតត្បាត ការស្រុតចុះស្មារតីដោយសារការរងទុក្ខវេទនាពេលមានចម្បាំងរាំងជលទាំងអស់នេះគឺជាកត្តា ធ្ងន់បំផុតដែលធ្វើឱ្យសេដ្ឋកិច្ចជាតិធ្លាក់ចុះ ។

មេរៀនទី៧

ការងារត្រួតពិនិត្យផ្ទៃមន្ទីរ និងការចាក់ចោលក្រុងអង្គរ

សំណួរ-ចម្លើយមេរៀន :

1-តើហេតុអ្វីបានជាបណ្តារាជវង្សត្រូវសក់ផ្អែម ?

ចម្លើយ : បានជាបណ្តារាជវង្សត្រូវសក់ផ្អែម ព្រោះ ក្រោយពីតាបសតសីបានរៀបការជាមួយកូនក្រមុំ អ្នកស្រុកបានកូនប្រុសពីរនាក់គឺ ឈ្មោះ ជ័យនិងសួស្តី ។ ចំណេរកាលកន្លងទៅតាបសក៏បានស្លាប់ទៅហើយកូនប្រុសទាំងពីរនាក់ដាំត្រសក់ផ្អែមខុសគេ ។ ព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី 9 សព្វព្រះ ម្តាយក៏ធ្វើលំពែង ឱ្យនាយត្រសក់ផ្អែមទុកការពារត្រសក់ ។ ថ្ងៃមួយ ព្រះអង្គចងសាកល្បងក៏ទ្រង់យាងទៅចម្ការត្រសក់ តែត្រូវនាយម្ចាស់ ចម្ការត្រសក់ចាក់នឹងលំពែង សុគតទៅ ។ ដោយស្តេចអង្គនេះគ្មានរជ្ជកាលទាយាទទើបពួកនាយម៉ឺនមន្ត្រីលើកនាយត្រសក់ផ្អែមធ្វើជាអ្នក គ្រប់គ្រងរាជសម្បត្តិ ។

2-តើរាជវង្សនេះជាខ្សែលោហិតនឹងស្តេចសម័យអង្គរដែរឬទេ? ព្រោះអ្វី ?

ចម្លើយ : រាជវង្សនេះមិនមែនជាខ្សែលោហិតនឹងស្តេចសម័យអង្គរ ទេ ។

ព្រោះ ព្រះបាទត្រសក់ផ្អែមជា រាស្ត្រតូចតាចម្នាក់ដែលជាកូនរបស់ឥសីតា
បសជានិងស្រីក្រមុំធម្មតា ពុំជាបំប្លែងស្រឡាយស្តេចទេ ។ ត្រសក់ផ្អែមជា
អនុជនសំរេ ធ្វើគុតស្តេចជ័យវរ្ម័នទី ១ ហើយឡើងរាជ្យ ព្រោះព្រះបាទជ័យ
វរ្ម័នទី ១ គ្មានរជ្ជកាលទាយាទស្តងរាជ្យទេ ។ ពួកនាយម៉ឺនក៏សម្រេច ចិត្ត
លើកនាយត្រសក់ផ្អែមឱ្យគ្រប់គ្រងប្រទេសទៅ ។

3- តើមូលហេតុអ្វីបានជាសៀមអាចត្រួតត្រាក្រុងអង្គរបាន ?

ចម្លើយ : មូលហេតុបានជាសៀមអាចត្រួតត្រាក្រុងអង្គរបាន ព្រោះ :

សៀម បានប្រើល្បិចឱ្យទាហានខ្លួន 15 នាក់ចុះចូលជាមួយទ័ពខ្មែរ ។

ទ័ពខ្មែរ មិនយល់ពីល្បិចកលសៀម ដូចនាំសត្រូវចូលផ្ទះ ។ ជាឱ្យកាល

សៀមបើកក្រុងអង្គរពីខាងលិចទិសទ័ពសៀមសម្រុកចូលយកបានក្រុងអង្គរ

។ ស្តេចសៀមរាមាសូរបានចេះ ឱ្យកូនឈ្មោះពញាព្រែក ឬឥន្ទ្ររាជា

ត្រួតត្រាក្រុងអង្គរចាប់ពីឆ្នាំ 1401 ដល់ឆ្នាំ 1401 ។

4- តើសៀមត្រួតត្រារប្រជុំនានលើក? ដោយស្តេចអង្គណា? ចូររៀបរាប់ ។

ចម្លើយ : សៀមត្រួតត្រាអង្គរ 3 លើក ។ ដោយស្តេចអង្គដូចខាងក្រោមនេះ

- ត្រួតត្រាលើកទី I (1353- 1357) : ដោយសារស្តេចព្រះចៅ បាសាត

- បាអាត និងកំបង់ពិសី ។ ព្រះចៅបាសាត និងបាអាតសុគត នៅឆ្នាំ

1355 ដោយជម្ងឺ ។

- ត្រួតត្រាលើកទី II (1394- 1401) : ដោយស្តេច ពញ្ញាព្រែក ឬត្រួត
រាជា ។

- ត្រួតត្រាលើកទី III (1420- 1421) : ដោយស្តេច ពញ្ញាព្រែក
ហើយសុគតនៅឆ្នាំ 1421 ដោយទាហានរបស់ព្រះបាទពញ្ញាយ៉ាត ។

5- តើមូលហេតុអ្វីខ្លះដែលធ្វើឱ្យព្រះបាទពញ្ញាយ៉ាតរំដោះក្រុងអង្គរបាន?

ចម្លើយ: មូលហេតុដែលធ្វើឱ្យព្រះបាទពញ្ញាយ៉ាតរំដោះក្រុងអង្គរបានព្រោះ
ព្រះបាទពញ្ញាយ៉ាតប្រើស្បៀងឱ្យទាហានស័ត្រចិត្ត 12 នាក់ទៅចុះចូលជា
មួយនិងទ័ពសៀម ហើយដកអាវុធសម្លាប់ស្តេចសៀមពញ្ញាព្រែកចោល
នៅឆ្នាំ 1421 ហើយរំដោះរាជធានីអង្គរ ។

6- តើមូលហេតុអ្វី បានជាព្រះបាទពញ្ញាយ៉ាតចាកចោលក្រុងអង្គរ ?

ចម្លើយ : មូលហេតុ បានជាព្រះបាទពញ្ញាយ៉ាតចាកចោលក្រុងអង្គរ ព្រោះ

- កត្តាប្រជាជន : ក្នុងចម្បាំងសៀមបានសម្លាប់ និងកេ្យវប្រជាជនខ្មែរ
នៅសម័យអង្គរស្ទើរអស់រលីង ។

- កត្តាសេដ្ឋកិច្ច : ដោយសារសង្គ្រាមផ្ទៃក្នុងនិងសង្គ្រាមជាមួយពួកសៀមបានបំផ្លិចបំផ្លាញសង្គម សេដ្ឋកិច្ច ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ បារាយណ៍ ប្រឡាយ ផ្ទះផ្ទាល់ ទំនប់ ធារាសាស្ត្រខ្មែរខ្លីអស់ ដែលមិនអាចស្តារការខូចខាតបាន ។

- កត្តាភូមិសាស្ត្រ : ក្រុងអង្គរនៅជិតក្រុងអយុធ្យាមានចម្ងាយតែ 400 គីឡូម៉ែត្រពីគ្នាប៉ុណ្ណោះ ។

- កត្តាឥទ្ធិពល (កម្លាំង) : ខ្មែរចុះខ្សោយទាំងកម្លាំងកាយ (ប្រជាជន) ទាំងកម្លាំងចិត្ត (ស្មារតី) បាត់បង់ជំនឿលើខ្លួនឯង ។

សំណួរជំពូកទី២

I-ចូរគូស (✓) នៅក្នុងប្រអប់ខាងមុខចម្លើយមួយដែលត្រឹមត្រូវ :

1-ជនជាតិខ្មែរមានដើមកំណើតមកពី

- ក. ឥណ្ឌា   ខ. ឥណ្ឌូនេស៊ី
- គ. ម៉ាឡេស៊ី   ឃ. អំបូរខ្មែរ-មន

2-ព្រះរាជាណាចក្រភ្នំដំបូងបង្អស់គឺព្រះបាទ

- ក. ហ៊ុនទៀនលីវឃី   ខ. កៅណ្ឌិនទី 2
- គ. ជ័យវរ្ម័នទី 2   ឃ. រុទ្រវរ្ម័ន

3-ព្រះរាជាចុងក្រោយបង្អស់នៃអណាចក្រចេឡាគឺព្រះបាទ

- ក. ជ័យវរ្ម័នទី 2   ខ. ជ័យវរ្ម័នទី 1
- គ. ភរវរ្ម័នទី 1   ឃ. ព្យសានវរ្ម័នទី 1

4-នៅសម័យមហានគរ (អង្គរ) ព្រះរាជាដែលខ្លាំងពូកែជាងគេគឺ ព្រះ បាទ

- ក. ជ័យវរ្ម័នទី 2   ខ. សូរ្យវរ្ម័នទី 1
- គ. សូរ្យវរ្ម័នទី 2   ឃ. ជ័យវរ្ម័នទី 7

II-ចូរបំពេញល្បះខាងក្រោមនេះឱ្យបានត្រឹមត្រូវ

ជ័យរាជទេវី , ឥន្ទ្រទេវី , ហ៊ុនឡេនលីវីយី , ជ័យវ័នទី 7, ល្បសានបុរៈ
 តែស៊ីន្យាងនិងការលេដូន្យាង , កាំងតៃ ។

1-នៅស័កទី 1 ភូមិភាគអាស៊ីអាគ្នេយ៍ បានបើបប្រទះ នឹងទំនើងផ្ទុកពីរ
 គឺ..... ដែលបង្កើតបានជាជួរភ្នំនិងខ្ពង់រាប ។

2-នៅសតវត្សទី 3 គស. រាជទូតចិនឈ្មោះ..... បានឱ្យដឹង
 ថាបឋមក្សត្រនៃរដ្ឋហ្គណនព្រះនាម..... ។

3-ព្រះបាទ..... បានកសាងក្រុងអង្គរទី 4 ប្រាសាទបាយ័ន តាព្រហ្ម
 សាលាសំណាក់ 121 មន្ទីរពេទ្យ 102 ប្រាសាទបន្ទាយឆ្មារ នាគព័ន្ធ
 មានមហេសីព្រះនាម..... និង..... ។

4-អាណាចក្រចេនឡាក្នុងរជ្ជកាលព្រះល្បសានវ័នទី 1 មានរាជធានី
 ឈ្មោះ ..... ។

III-ចូរគូសភ្ជាប់ពីលេខទៅព្យញ្ជនៈ

ព្រះនាមស្តេច	សោយរាជ្យពីឆ្នាំ	ចម្លើយ
1-ព្រះបាទ រុទ្រវ័ន សោយរាជ្យ	គ. 1421	១. →

2-ព្រះបាទ មហិន្ទ្រវរ្ម័ន សោយរាជ្យ	ខ. 1113	២. →
3-ព្រះបាទយសោវរ្ម័នទី1 សោយរាជ្យ	គ. 600	៣. →
4-ព្រះបាទសូរ្យវរ្ម័នទី 2 សោយរាជ្យ	ឃ. 514	៤. →
5-ព្រះបាទ ពញាយ៉ាត សោយរាជ្យ	ង. 889	៥. →

IV-សំណួរត្រិះរិះ :

1-តើកត្តាអ្វីខ្លះដែលធ្វើឱ្យអរិយធម៌អង្គររីកចម្រើនដល់កំពូល ?

2-តើកត្តាអ្វីខ្លះដែលធ្វើឱ្យព្រះបាទពញាយ៉ាតសម្រេចព្រះទ័យចាកចោល
ក្រុងអង្គរ ?

ចម្លើយ :

1-ចូរគូស (✓) នៅក្នុងប្រអប់ខាងមុខចម្លើយមួយដែលត្រឹមត្រូវ :

1-ជនជាតិខ្មែរមានដើមកំណើតមកពី :

ក. ឥណ្ឌា

ខ. ឥណ្ឌូនេស៊ី

គ. ម៉ាឡេស៊ី

ឃ. អំបូរខ្មែរ-មន

2-ព្រះរាជាណាចក្រភ្នំដំបូងបង្អស់គឺព្រះបាទ :

ក. ហ៊ុនឡេនលីវយី   ខ. កៅក្លែនទី 2

គ. ជ័យវ័រ្ម័នទី 2   ឃ. រុទ្រវ័រ្ម័ន

3-ព្រះរាជាចុងក្រោយបង្អស់នៃអាណាចក្រចេឡាពីព្រះបាទ

ក. ជ័យវ័រ្ម័នទី 2   ខ. ជ័យវ័រ្ម័នទី 1

គ. ភរវ័រ្ម័នទី 1   ឃ. ព្យាសានវ័រ្ម័នទី 1

4. នៅសម័យមហានគរ (អង្គរ) ព្រះរាជវាំងស្ថិតនៅក្នុងរាជធានី ព្រះ បាទ

ក. ជ័យវ័រ្ម័នទី 2   ខ. សូរ្យវ័រ្ម័នទី 1

គ. សូរ្យវ័រ្ម័នទី 2   ឃ. ជ័យវ័រ្ម័នទី 7

II-ចូរបំពេញល្អះខាងក្រោមនេះឱ្យបានត្រឹមត្រូវ :

ជ័យរាជទេវី . ឥន្ទ្រទេវី . ហ៊ុនឡេនលីវយី . ជ័យវ័រ្ម័នទី 7 . ព្យាសានបុរៈ
វិហារស៊ីន្យាងនិងការលេដូន្យាង . កាំងតៃ ។

1-នៅស័កទី   ។ ភូមិភាគអាស៊ីអាគ្នេយ៍បានពិបាកប្រទះនឹងទំនើងផ្តាច់ពីរ
គឺវិហារស៊ីន្យាងនិងការលេដូន្យាង... ដែលបង្កើតបានជារូបភាពដ៏អស្ចារ្យ ។

2-នៅសតវត្សទី 3 គស. រាជទ្រង់ចិនឈ្មោះ.....កាំងតៃ... បានឱ្យដឹង
ថាបឋមក្សត្រនៃរដ្ឋឃ្លូឈានព្រះនាម...ហ៊ុនឡេន លីវយី... ។

3-ព្រះបាទ...ជ័យវរ្ម័នទី៧... បានកសាងក្រុងអង្គរទី 4 ប្រាសាទបាយ័ន តាព្រហ្ម សាលាសំណាក់ 121 មន្ទីរពេទ្យ 102 ប្រាសាទបន្ទាយឆ្មារ នាគព័ន្ធ មានមហេសីព្រះនាម...ឥន្ទ្រទេវី... និង...ជ័យទេវី... ។

4-អាណាចក្រចេនឡាក្នុងរជ្ជកាលព្រះនរោត្តមវរ្ម័នទី 1 មានរាជធានី ឈ្មោះ ...ន្ទ្រសាទបុរៈ... ។

III- ចូរគូសភ្ជាប់ពីលេខទៅព្យញ្ជនៈ

ព្រះនាមស្តេច	សោយរាជ្យពីឆ្នាំ	ចម្លើយ
1-ព្រះបាទ រុទ្រវរ្ម័ន សោយរាជ	ក. 1421	១. → ឃ
2-ព្រះបាទ មហិន្ទ្រវរ្ម័ន សោយរាជ	ខ. 1113	២. → គ
3-ព្រះបាទ យសោវរ្ម័នទី១ សោយរាជ	គ. 600	៣. → ង
4-ព្រះបាទ សូរ្យវរ្ម័នទី 2 សោយរាជ	ឃ. 514	៤. → ខ
5-ព្រះបាទ ពញាយ៉ាត សោយរាជ	ង. 889	៥. → ក

IV- ចម្លើយ -សំណួរត្រឹមនេះ :

1-កត្តាដែលធ្វើឱ្យអរិយធម៌អង្គរអភិវឌ្ឍដល់កំពូល មានដូចជា :

ក-វិស័យធម៌និងសង្គមកិច្ច

- វិស័យអប់រំ : ព្រះនាងឥន្ទ្រទេវីចេវិជ្ជាអក្សរសិល្ប៍ ចេះភាសាសំស្ក្រឹត តច្បាស់លាស់ ចេវិជ្ជាសាស្ត្រផ្សេងៗ ហើយមានប្រាជ្ញាឃ្លាសវៃផង ។ ព្រះនាងឥន្ទ្រទេវីត្រូវបាន ព្រះរាជាតែតាំងជាសាកលវិទ្យាធិការិនីនៅក្នុង សាកលវិទ្យាល័យមួយឈ្មោះថាទិលកកុត្តរ ហើយព្រះនាងបង្ហាត់ បង្រៀន ស្រីខ្មែរអំពីមុខវិជ្ជាសាសនានៅក្នុងវត្តមួយឈ្មោះ នរេន្ទ្រាស្រម ។ សម័យ នោះសម្បូរទៅដោយអ្នកចេះដឹងជាច្រើន ។ សម័យអង្គរនេះ មានស្ថាបត្យ ករ វិស្វករ សិល្បៈករ អ្នកចម្លាក់ អ្នកសូនរូប គុណិតវិទូនិងតារាវិទូជាច្រើន នាក់ ។

- សង្គមកិច្ច "វេជ្ជសាស្ត្រ" : ប្រជាជនយើងមានចំណេះដឹងនិងបទពិសោ ធន៍ក្នុងវិស័យសង្គមកិច្ចជាយូរយារមកហើយ ។ ជាងនេះទៅទៀតបុព្វ បុរសខ្មែរយើងចេះផ្សំថ្នាំអំពីរុក្ខជាតិដែលជារូបធាតុដើមក្នុងស្រុកដូចជា ម្រេច ដើមប្រេងខ្យល់ ស្ករ ទេពិញ្ញ ដីរ៉ាន់ស៊ុយ ក្រវាញ ខ្នុំ ទឹកឃ្មុំ... ។

ខ-ការបង្កើតអក្សរនិងការប្រើប្រាស់អក្សរខ្មែរ : អក្សរខ្មែរដែលយើង ប្រើសព្វថ្ងៃនេះ ត្រូវបានកែទ្រង់ទ្រាយធំៗចំនួនដប់ដងរួចមកហើយ យើងនឹងបញ្ជាក់អំពីទ្រង់ទ្រាយតូអក្សរខ្មែរមុនសម័យអង្គរ សម័យអង្គរ និងក្រោយសម័យអង្គរមកបង្ហាញ :

- ព្យញ្ជនៈមុនសម័យអង្គរ មានរាងគ្រោតគ្រោតមិនស្មើរមិនសម សក់ខ្លី ជើងខ្លី ហើយចំនុះតិច ។
- ព្យញ្ជនៈសម័យអង្គរមានរាងសង្ហាមានសក់ជាក្បាច់រចនា សក្តិសមរវាងសក់ ជើង និងតូ ។
- ព្យញ្ជនៈសម័យក្រោយអង្គរ មានរាងទ្រូតសក់ និងជើងវែង ។

2- កត្តាដែលធ្វើឱ្យព្រះបាទពញាយ៉ាតសម្រេចព្រះទ័យចាកចោលក្រុងអង្គរ ដោយសារ :

- កត្តាប្រជាជន : ក្នុងចម្បាំងសៀមបានសម្លាប់ និងកៀរក្របីប្រជាជនខ្មែរ នៅសម័យអង្គរស្ទើរអស់រលីង ។
- កត្តាសង្គ្រាម : ដោយសារសង្គ្រាមផ្ទៃក្នុងនិងសង្គ្រាមជាមួយពួកសៀមបានបំផ្លិកបំផ្លាញសង្គម សេដ្ឋកិច្ច ហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ បារាយណ៍ ប្រឡាយផ្លូវថ្នល់ ទំនប់ ការពារស្រូវខ្មែរខ្លីអស់ ដែលមិនអាចស្តារការខូចខាតបាន ។
- កត្តាភូមិសាស្ត្រ : ក្រុងអង្គរនៅជិតក្រុងអយុធ្យាមានចម្ងាយតែ 400 គីឡូម៉ែត្រពីគ្នាប៉ុណ្ណោះ ។
- កត្តាឥទ្ធិពល (កម្លាំង) : ខ្មែរចុះខ្សោយទាំងកម្លាំងកាយ (ប្រជាជន) ទាំងកម្លាំងចិត្ត (ស្មារតី) ពាក់ព័ន្ធនឹងស្ត្រីលើខ្លួនឯង ។

ជំពូកទី៣ ប្រវត្តិសាស្ត្រតំបន់អាស៊ីនិងមជ្ឈិមបូព៌ា

មេរៀនទី ១ មជ្ឈិមបូព៌ា

សំណួរ-ចម្លើយមេរៀន :

1-តើអ្វីជាបញ្ហាសំខាន់នៅមជ្ឈិមបូព៌ា ? ចូរបង្ហាញពីមូលហេតុ ?

ចម្លើយ : បញ្ហាសំខាន់នៅមជ្ឈិមបូព៌ា គឺទឹក ។ មូលហេតុ នោះគឺពួកគេត្រូវការ ទឹកដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់កសិកម្មជាចម្បង ។ ព្រោះប្រជាជនពិតជំងឺ ទៅលើវិស័យកសិកម្មជាធំ ប្រសិនបើគ្មានទឹកធ្វើស្រែនោះទេពួកគេនឹងដាច់ពោះស្លាប់ ។ ហើយទឹកក៏ជាសារធាតុដែលត្រូវការរាល់ថ្ងៃសម្រាប់ទ្រទ្រង់ជីវិតសត្វថ្ងៃដែរ ។ ប៉ុន្តែពួកគេត្រូវមានវិន័យខាងសង្គមមួយដ៏តឹងរឹងក្នុងការចែកចាយ និងប្រើប្រាស់ទឹក ។

2- ហេតុដូចម្តេចបានជាមជ្ឈិមបូព៌ាក្លាយជាតំបន់ប្រកាន់សាសនាអ៊ីស្លាម ?

ចម្លើយ : បានជាមជ្ឈិមបូព៌ាក្លាយជាតំបន់ប្រកាន់សាសនាអ៊ីស្លាម ពីព្រោះកាល នៅសតវត្សទី 7 ពួកអារ៉ាប់បានធ្វើសញ្ជ័យលើប្រទេសនានានិងជះឥទ្ធិពលខាងសំភារៈនិង ខាងផ្លូវចិត្តជាខ្លាំងមកលើភូមិភាគនេះ ដូចជាការ

ផ្សព្វ ផ្សាយសាសនាអ៊ីស្លាម ឯកភាពកម្មបណ្តោះអាសន្ននៃតំបន់ក្រោម
ការ ត្រួតត្រានៃពួកអារ៉ាប់ ។

3-តើរដ្ឋអ៊ីស្រាអែលបង្កើតដោយនរណា ? ទទួលជោគជ័យដែលឬទេ ?
ព្រោះអ្វី ?

ចម្លើយ : រដ្ឋអ៊ីស្រាអែលបង្កើតដោយចក្រភពអង់គ្លេស ។ ទទួលជោគជ័យ
ព្រោះ ដោយភាពសាមគ្គីរវាងជនជាតិដើម(អ៊ីស្រាអែល)ទាំងអស់នៅគ្រប់
តំបន់នៃពិភពលោកទាំងមូល ដែលបានបញ្ចូលមករស់នៅរដ្ឋដើមនូវអ្នក
ស្ម័គ្រចិត្ត អារ៉ុប និងថវិការ ។

4-ពិនិត្យផែនទីមជ្ឈិមបូព៌ាក្នុងទំព័របើកជំពូកខាងដើម ហើយចង្អុល
ទីតាំងនិងប្រាប់ឈ្មោះប្រទេសទាំងអស់នៅតំបន់នេះ ?

ចម្លើយ : ពិនិត្យផែនទីមជ្ឈិមបូព៌ាក្នុងទំព័របើកជំពូកខាងដើម ហើយចង្អុល
ទីតាំងនិងប្រាប់ឈ្មោះប្រទេសទាំងអស់នៅតំបន់នេះ ។

- អេស៊ីប អារ៉ាប់ប៊ីសេអូឌីត អ៊ីរ៉ាក់ អ៊ីរ៉ង់ តួគី អ៊ីស្រាអែល ស៊ីកដានី
លីបង់ យេមែន អូម៉ង់ ។

មេរៀនទី២ ប្រទេសភូមា

សំណួរ-ចម្លើយមេរៀន :

1-តើទីតាំងនៃរដ្ឋនានារបស់ភូមាដែលកើតឡើង ស្ថិតនៅត្រង់ណា ?

ព្រោះអ្វី ?

ចម្លើយ : ទីតាំងនៃរដ្ឋនានារបស់ភូមាដែលកើតឡើង ស្ថិតនៅត្រង់មជ្ឈល
នៃ រាជាណាចក្រតោងអ៊ូ ព្រោះតំបន់នោះមានសណ្ឋានដី រពើតរពឹងងាយ
ស្រួលក្នុងការប្រមូលផ្តុំកម្លាំងតស៊ូ ។

2-តើភូមាច្រើនធ្វើសង្គ្រាមជាមួយប្រទេសណាខ្លះ ចាប់ពីសតវត្សទី 8 ដល់
ទី18 ?

ចម្លើយ : ភូមាច្រើនធ្វើសង្គ្រាមជាមួយប្រទេសថៃម៉ុងកូល និង ពួកយន់
(រាជវង្សម៉ុងកូល-ចិន) ចាប់ពីសតវត្សទី 8 ដល់ទី18 ។

3-ចូរបង្ហាញពីមូលហេតុនៃសង្គ្រាមរវាងអង់គ្លេសនិងភូមានៅសតវត្ស ទី
19 ។ តើភាគីណាជាអ្នកចាញ់ ? ហើយខាតបង់អ្វីខ្លះ ?

ចម្លើយ : បង្ហាញពីមូលហេតុនៃសង្គ្រាមរវាងអង់គ្លេសនិងភូមានៅសតវត្ស
ទី 19 ។ នៅឆ្នាំ1822កងកម្លាំងប្រដាប់អាវុធភូមាបានឈ្លានពានបេងកាល់

ហើយគំរាមគំហែង ថា នឹងឆ្ពោះទៅជីតាកុងទីក្រុងទី២ និងកំពង់ផែ
សំខាន់ជាងគេនៅបង់ក្លាដេស ដោយសារជម្លោះ អំពីការវិលត្រឡប់
របស់ជនជាតិភ្នំសខ្លួននយោបាយពីអាវ៉ា ។ ជាលទ្ធផលនៃអំពើនេះគឺ
បេសកកម្មរបស់អង់គ្លេស ឆ្ពោះប្រទេសភូមា ។ សង្គ្រាមរវាងអង់គ្លេស និង
ភូមាមានរយៈពេល២ឆ្នាំ (1824-1826) ។ ភូមាជាអ្នកចាញ់ហើយ ត្រូវ
ខាតបងដីកាន់កាប់ជាច្រើននៅតាមមាត់សមុទ្រនៃឆ្នេរក្រុងបេកាល់ឱ្យទៅ
អង់គ្លេស ។

4- ចូរពិនិត្យផែនទីភូមា (មើលក្នុងទំព័របើកជំពូក) និងបង្ហាញទីតាំង រដ្ឋ
ដែលនៅជុំវិញប្រទេសភូមា ។

ចម្លើយ : ចូរពិនិត្យផែនទីភូមា (មើលក្នុងទំព័របើកជំពូក) និងបង្ហាញទី
តាំង រដ្ឋដែលនៅជុំវិញប្រទេសភូមា ។

- ជីតាកុង(បេងក្លាសដេស) អាវាកាន អាល់គូតា អាយុធុរា ឡាវ
ថៃនៅយូណាន រដ្ឋណាមជីវ ។

មេរៀនទី៣ ប្រទេសចិនក្នុងសម័យរាជវង្សស៊ិននិងហាន

សំណួរ-ចម្លើយមេរៀន :

1-តើស្តេចស៊ិនសីហង់ទីជានរណា ? រជ្ជកាលរបស់ព្រះអង្គពីឆ្នាំណា ? បានកសាងអ្វីខ្លះ ?

ចម្លើយ: ស្តេចស៊ិនសីហង់ទីជាស្តេចរេង ។ រជ្ជកាលរបស់ព្រះអង្គពីឆ្នាំ246 មុន គ.ស ។ បានកសាង ផ្លូវថ្នល់និងមហាកំពែង 215មុនគ.ស ។

2-តើស្នាដៃសំខាន់របស់ស៊ិនហង់ទីមានអ្វីខ្លះ ?

ចម្លើយ: ស្នាដៃសំខាន់របស់ស៊ិនហង់ទីមាន :

- ធ្វើឱ្យឯកភាពនយោបាយ សង្គមកិច្ច វប្បធម៌ និងសុខសន្តិភាព
- ធ្វើឱ្យឯកភាពចំពោះអកុរុចិន ច្បាប់ ទម្ងន់ រដ្ឋាភិបាលនិងផ្លូវជាច្រើន
- កសាងមហាកំពែង និងប្រឆាំងនូវកំនែទម្រង់របស់អធិរាជ ។

3-តើរាជវង្សហានកើតឡើងដោយសារនរណា ? ពីឆ្នាំណាដល់ឆ្នាំណា ?

ចម្លើយ: រាជវង្សហានកើតឡើងដោយសារនៅពេលមានអានាធិបតេយ្យ នោះ នាយទាហានឈ្មោះ**លីវហាំង** បានប្រមូលកម្លាំងរួចចាប់ផ្តើមវាយយក

ខេត្តនានាបន្តិចម្តងៗក៏ទទួលជោគជ័យ ហើយក្លាយជាអធិរាជនៃចិន ។
ពីឆ្នាំ210-203 ។

4-តើការគ្រប់គ្រងប្រទេសរបស់រាជវង្សទាំងពីរមានលក្ខណៈដូចម្តេចខ្លះ ?

ចម្លើយ: ការគ្រប់គ្រងប្រទេសរបស់រាជវង្សទាំងពីរមានលក្ខណៈដូចជា :

- រាជវង្សស៊ិន : មានអាកប្បកិរិយាល្អនិងប៊ុនប្រសបក្នុងការគ្រប់គ្រង
មានប្រាជ្ញាល្អសរសៃ ក្នុងការធ្វើឱ្យមានឯកភាពនយោបាយ សង្គមកិច្ច
វប្បធម៌ និងមានសុខសន្តិភាព ។

- រាជវង្សហាន : ក្រោយពីបានឡើងគ្រងរាជ្យ ព្រហបាទអធិរាជ្យ
លីវហាំង បានចែកដីដល់ទាហានឯទៀតៗដែលជាសម្ព័ន្ធមិត្តរបស់ព្រះ អង្គ
ជាហេតុធ្វើឱ្យមានសក្តិភូមិឡើងវិញ ។ ដោយមានជម្លោះទ្រង់ក៏
បានលុបបំបាត់របបសក្តិភូមិនោះបន្តិម្តងៗ ហើយផ្លាស់ប្តូរវាជាស្តេច
ត្រាញ់ទៅជាអភិជនរាជវាំងគ្មានអំនាច ។

5-តើក្រោយរាជវង្សហាន ប្រទេសចិនជួបបញ្ហាអ្វីខ្លះ ?

ចម្លើយ: ក្រោយរាជវង្សហាន ប្រទេសចិនជួបបញ្ហាដូចជា :

- ប្រទេសចិនមានភាពអាច់អូរ ដោយសារស្តេចសោយរាជ្យក្រោយៗ
ព្រះវិហារៗពេក

- ជម្លោះរវាងមន្ត្រីបញ្ជាវិន័យនិងពួកកំរៀងដើម្បីដណ្តើមអំណាចគ្នា

- ជម្លោះគ្នារវាងឥទ្ធិពារ និងព្រះពុទ្ធសាសនា

- ដោយមូលហេតុនេះហើយទើបពួកបញ្ជាវិន័យបានបង្កើតច្បាប់ថ្មីសម្រាប់រដ្ឋ

6- តើសិល្បៈក្នុងរាជវង្សហានផ្អែកទៅលើអ្វីខ្លះ ?

ចម្លើយ: សិល្បៈក្នុងរាជវង្សហានផ្អែកទៅលើ ជំនឿថាវត្ថុទាំងនោះសម្រាប់ ឱ្យសពអាចនឹងបន្តជីវិតរបស់ខ្លួនក្នុងលោកនេះតទៅទៀត ។

មេរៀនទី៤ ប្រទេសឥណ្ឌាក្នុងមជ្ឈិមសម័យ

សំណួរ-ចម្លើយមេរៀន :

1- រាជវង្សណាខ្លះដែលមានអត្ថិភាពនៅឥណ្ឌាក្នុងមជ្ឈិមសម័យ ?

ចម្លើយ : រាជវង្សដែលមានអត្ថិភាពនៅឥណ្ឌាក្នុងមជ្ឈិមសម័យ មាន :

- រាជវង្សគុប្បៈ (230- 505)

- រាជវង្សស៊ុលតាណាផេសី (1206-1525) ។

2- ហេតុដូចម្តេចបានជាមានការផ្លាស់ប្តូររាជវង្សនៅឥណ្ឌាជាបន្តក្នុង មជ្ឈិមសម័យ ?

ចម្លើយ: បានជាមានការផ្លាស់ប្តូររាជវង្សនៅឥណ្ឌាជាបន្តក្នុង មជ្ឈិមសម័យ ព្រោះ ដោយស្តេចត្រាញ់អ៊ុស្តាម និងស្តេចត្រាញ់ហ៊ីណ្តូមានជម្លោះគ្នា និងដោយសារស្តេចត្រាញ់ឥណ្ឌា ប្រកាន់របៀបរស់នៅធ្វើតាមយល្យស ហេតុកសាងវិមាននិងរាជវាំងល្អៗជាច្រើន ធ្វើឱ្យខាតបង់ទ្រព្យសប្បត្តិ ជាច្រើន ហើយការបះបោរបស់ប្រជាជនក៏បានជុះឡើងដើម្បីផ្លាស់ប្តូរ អ្នកដឹកនាំ ក្រោយមកនៅពាក់កណ្តាលសតវត្សទី 18 ប្រទេសឥណ្ឌា ក៏ក្លាយទៅជារាជធានីនៃអឺរ៉ុប។

3- តើប្រទេសឥណ្ឌាប្រកាន់សាសនាអ្វី ?

ចម្លើយ : ប្រទេសឥណ្ឌាប្រកាន់សាសនា ដូចជា ហិណ្ឌូសាសនា ពុទ្ធសាសនា និងអ៊ីស្លាមសាសនា ។

4- តើស្ថាបត្យកម្មនានានៅប្រទេសឥណ្ឌាវិកចម្រើនដោយផ្អែកទៅលើ អ្វី ?

ចម្លើយ : ស្ថាបត្យកម្មនានានៅប្រទេសឥណ្ឌាវិកចម្រើនដោយផ្អែកទៅលើ

- ដោយភាពប៉ិនប្រសប់របស់ស្ថាបត្យករនិងបង្ហាញនូវតថភាពសង្គម
- បង្ហាញនូវទេពកោសល្យដ៏ប៉ិនសប់សិល្បៈឥណ្ឌា
- វប្បធម៌ឥណ្ឌាពិសេសក្នុងស្នាដៃស្ថាបត្យកម្មចម្លាក់ និងគំនូរ ។

5- ចូរស្រាវជ្រាវ ប្រៀបធៀបរូបប្រាសាទនានានៅឥណ្ឌានិងនៅកម្ពុជា ហើយធ្វើការវាយតម្លៃ ?

ចម្លើយ : ស្រាវជ្រាវ ប្រៀបធៀបរូបប្រាសាទនានានៅឥណ្ឌានិងនៅកម្ពុជា ហើយធ្វើការវាយតម្លៃលើ ប្រាសាទនៅកម្ពុជា (អង្គរវត្ត)

មេរៀនទី៥ ចក្រភពម៉ុងកូល

សំណួរ-ចម្លើយមេរៀន :

1-តើកំណើតចក្រភពម៉ុងកូលមានប្រយោជន៍ដែរ ឬ ទេ ? ព្រោះអ្វី ?

ចម្លើយ : កំណើតចក្រភពម៉ុងកូលមានប្រយោជន៍ ។ ព្រោះ ដោយសារ មហិទ្ធិ ឬទ្ធិនៃទ័ពស្តេច ម៉ុងកូលមានកម្លាំងខ្លាំងមហិមាការធ្វើសង្គ្រាម ពង្រីក និងវាតទឹកដីបង្កើតចក្រភពដ៏អស្ចារ្យ ។

2-ចូរអធិប្បាយប្រវត្តិរូបសង្ខេបព្រះចៅសង់ស៊ីខាន់ ?

ចម្លើយ : ប្រវត្តិរូបសង្ខេបព្រះចៅសង់ស៊ីខាន់ :
កាលនៅកុមារព្រះអង្គមាន ព្រះនាមថា តេមុតស៊ិន (ជាបុត្រច្បងក្នុងចំនោមបួននាក់) ។ បិតានាមយេស៊ុនតែនិងមាតានាមអ៊ូលុនមានដើមកំណើតនៅគុលសម្ព័ន្ធមែតីត ។ លុះធំពេញវ័យរាជកុមារមានបញ្ញារាំងវៃផងនោះគ្រួសារគឺយ៉ាត់ក៏ ចេះតែរីកដុះដាលចម្រើនឡើងដែរ ។ ក្រោយមកទ្រង់មានព្រះជន្ម20 វិស្សាព្រះអង្គចាប់ផ្តើមវាយបង្រ្កាបគុលសម្ព័ន្ធនានានៃភូមិភាគម៉ុងកូល ។ នៅឆ្នាំ 1206 អភិជនគុលសម្ព័ន្ធទាំងអស់បានធ្វើមហាសន្តិ

បាតដើម្បី តែងតាំងប្រកាសតេមុតស៊ិន ជាអធិរាជក្នុងគោរម្យងាយថា សង់
ស៊ីខាន់ ។

3-តើទង្វើអ្វីខ្លះដែលធ្វើឱ្យម៉ុងកូលនៅមជ្ឈិមសម័យក្លាយជាចក្រភពបាន?

ចម្លើយ : ទង្វើដែលធ្វើឱ្យម៉ុងកូលនៅមជ្ឈិមសម័យក្លាយជាចក្រភពបាន
មាន ពីរដំណាក់កាលគឺ :

- ការត្រួតត្រាកូមិភាគម៉ុងកូលទាំងមូល
- ការវាយលុកយករដ្ឋនានា ។

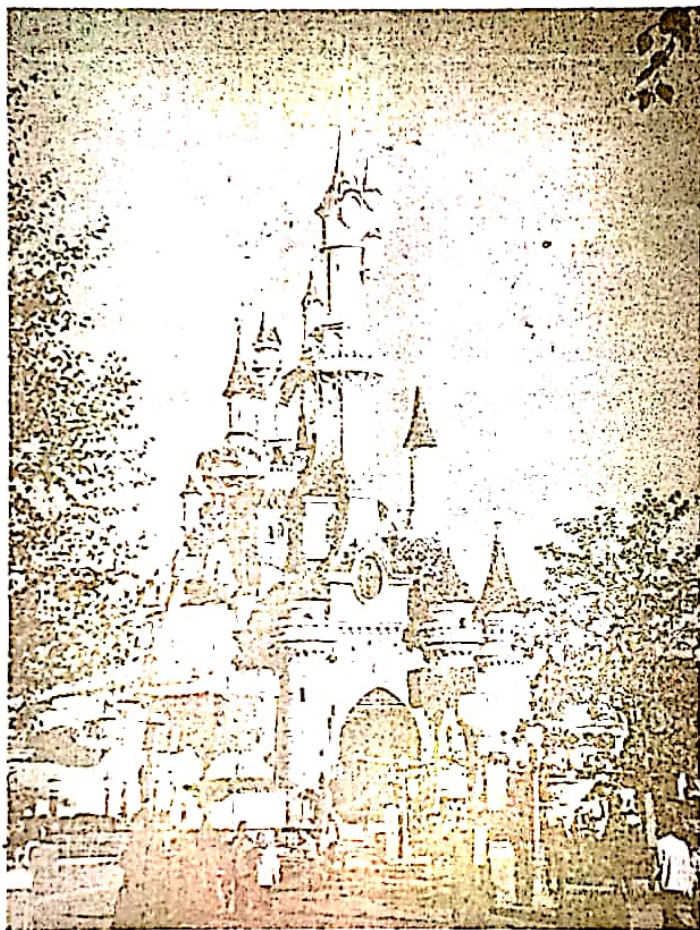
4-ពិនិត្យផែនទីនិងពន្យល់បង្ហាញពីវិសាលភាពទឹកដីនៃចក្រភពម៉ុងកូល ។

ចម្លើយ : ពិនិត្យផែនទីនិងពន្យល់បង្ហាញពីវិសាលភាពទឹកដីនៃចក្រភពម៉ុងកូល
កូល :

ប្រទេសម៉ុងកូល មានវិសាលភាពទឹកដីយ៉ាងខ្លាំងក្លាព្រោះបានពង្រីកទឹកដី
របស់ខ្លួនលើរដ្ឋនានាដូចជា :

- ការវាយលុកស្រុកចិនខាងជើង បានវាយអាណាចក្រស៊ិនយ៉ាសិន រដ្ឋគីន
យេនគីន ។
- ការវាយលុកតំបន់ខាងលិច បានវាយជាមួយរាជវង្សតូក(មុយ ស៊ីលម៉ង់)

វាយយកសិរស៊ី កៀវ ឆែមីកូរ និងស្នូឡិន នៃអ៊ីបខាងលិចហើយបាន
លុកលុយផ្សារជំនួញរបស់អ៊ីតាលីនៅ តាមរដ្ឋសមុទ្រនិងទៅទន្រ្ទានភូមិ
ភាគអឺរ៉ុប ។

សំណួរជំពូកទី៣

I-ចូរគូស (✓) នៅក្នុងប្រអប់ខាងមុខចម្លើយមួយដែលត្រឹមត្រូវ

1-តំបន់មជ្ឈិមបូព៌ាមានទីតាំងនៅឯណា ?

- ក. ទ្វីបអាមេរិច   ខ. ឆ្នេរភាគខាងកើតសមុទ្រមេឌីទែរ៉ានេ
- គ. ទ្វីបអូសេអានី   ឃ. អាស៊ីខាងកើត

2-តាមប្រវត្តិសាស្ត្រតើប្រទេសភូមាមានសង្គ្រាមជាមួយប្រទេសណា ញឹកញាប់ជាងគេ ?

- ក. ប្រទេសកម្ពុជា   ខ. ប្រទេសឡាវ
- គ. ប្រទេសសៀម   ឃ. ប្រទេសឥណ្ឌា

3-តើប្រទេសចិនក្នុងសម័យរាជវង្សណាដែលកសាងមហាកំពែង ?

- ក. រាជវង្សសិន   ខ. រាជវង្សហាន
- គ. រាជវង្សជូ   ឃ. រាជវង្សស៊ូ

4-តើសាសនាអ៊ីស្លាមបានផ្សព្វផ្សាយចូលក្នុងប្រទេសឥណ្ឌាក្នុងសតវត្សទីប៉ុន្មាន ?

ក. សតវត្សទី 13

ខ. សតវត្សទី 5

គ. សតវត្សទី 3

ឃ. សតវត្សទី 8

II-ចូរបំពេញល្បះខាងក្រោមនេះឱ្យបានត្រឹមត្រូវ

1-ធនធានធម្មជាតិក្រោមដីយ៉ាងច្រើននៅក្នុងតំបន់មជ្ឈិមបូព៌ាគឺ.....
..... ។

2-ក្នុងដំណើរឈានទៅរកអណានិកមអង់គ្លេសប្រទេសភូមាបានធ្វើ
សង្គ្រាមចំនួន..... ។

3-សាសនាធំៗពីរ នៅឥណ្ឌាដែលគេគោរពតាំងពីដើមមជ្ឈិមសម័យ គឺ
សាសនា..... និង ..... ។

4-កំណកំណើតចក្រភពម៉ុងកូលធ្វើចេញពីការវាយត្រួតត្រា.....
..... ទាំងមូលរួចបន្តទៅវាយយកប្រទេសជិតខាង ។

III-សំណួរត្រិះរិះ :

1-តើក្រុមស្មែនជាអ្នកណា ? ហេតុអ្វីបានជាក្រុមស្មែននៅប៉ាលេស្ទីន
បង្កើតការវាយឆ្នក់លើកងទ័ពអង់គ្លេស ?

2-តើក្រុមម៉ឺនឥណ្ឌាខាងកើតរបស់អង់គ្លេសមកពីណា ? មានទិសដៅដូច

ម្តេច ?

3-ព្រះចៅសង់ស៊ីខាន់ធ្វើសង្គ្រាមពង្រីកទឹកដីក្លាយជាចក្រភព :

ក-តើអំឡុងសតវត្សទីប៉ុន្មាន ?

ខ-នៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរ តើព្រះរាជាអង្គណាដែលធ្វើសង្គ្រាមបែបនេះដែរ ? ក្នុងសតវត្សទីប៉ុន្មាន ?

ចម្លើយ

I-តូស(✓) នៅក្នុងប្រអប់ខាងមុខចម្លើយមួយដែលត្រឹមត្រូវ

1-តំបន់មជ្ឈិមបូព៌ាមានទីតាំងនៅឯណា ?

- ក. ទ្វីបអាមេរិច   ខ. ឆ្នេរភាគខាងកើតសមុទ្រមេឌីទែរ៉ានេ
- គ. ទ្វីបអូសេអានី   ឃ. អាស៊ីខាងកើត

2-តាមប្រវត្តិសាស្ត្រតើប្រទេសភូមាមានសង្គ្រាមជាមួយប្រទេសណា ញឹកញាប់ជាងគេ ?

- ក. ប្រទេសកម្ពុជា   ខ. ប្រទេសឡាវ
- គ. ប្រទេសសៀម   ឃ. ប្រទេសឥណ្ឌា

ម៉ុងកូល.. ទាំងមូលរួចបន្តទៅវាយយកប្រទេសជិតខាង ។

III-ចម្លើយ-សំណួរត្រិះរិះ :

1-ក្រុមស្មែនជារដ្ឋអារ៉ាប់ ។ បានជាក្រុមស្មែននៅប៉ាលេស្ទីនបង្កើតការ
វាយឆ្លក់លើកងទ័ពអង់គ្លេស ដោយសារ ការប្រឆាំងជាមួយអង្គការសហ
ប្រជាជាតិនិងការបែងចែកប៉ាលេស្ទីនជាពីរ ។

2-ក្រុមហ៊ុនឥណ្ឌាខាងកើត របស់អង់គ្លេសមកពីតំបន់មួយនៃប្រទេស
ឥណ្ឌា ។ មានទិសដៅ ដើម្បីត្រួតត្រានិងកាន់កាប់ធ្វើអាណានិគម ។

3-ព្រះចៅសង់ស៊ីខាន់ធ្វើសង្គ្រាមពង្រីកទឹកដីក្លាយជាចក្រភព :

ក-អំឡុងសតវត្សទី 13

ខ-នៅក្នុងប្រវត្តិសាស្ត្រខ្មែរ ព្រះបាទជ័យវរ្ម័នទី7ដែលធ្វើសង្គ្រាម បែប
នេះដែរ ។ ក្នុងសតវត្សទី 13 ។

